

 วารสารไทย
THAI JOURNAL

ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๑๐๕ มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๑

ส.ค.ส. ๒๕๕๑

Happy New Year
2008

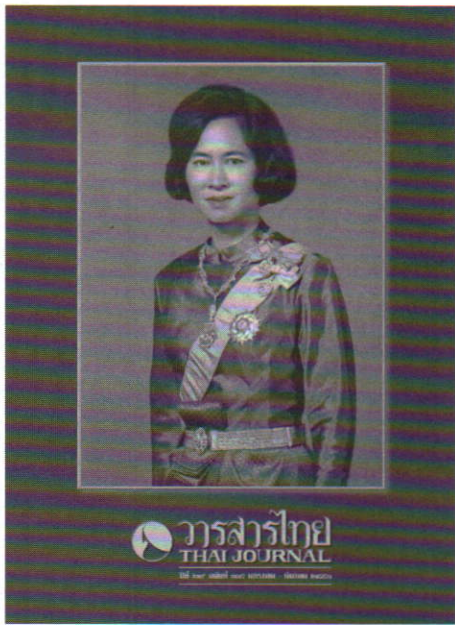
2007.12.21 16:52

สวัสดีปีใหม่ ขอจงมีความสุขความเจริญ

ก.ส. 9 ปรง 232010 ๕.ค. 50

พิมพ์ที่โรงพิมพ์สุวรรณชาติ ท.พรหมบุตร, ผู้พิมพ์โฆษณา Printed at the Suvannachad publishing, D Bramaputra, Publisher

<http://kanchanapisek.or.th>

ปกหน้า : สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยา-
ณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
(ภาพพระราชทาน)

วารสารไทย THAI JOURNAL

ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๑๐๕ มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๑

คณะกรรมการจัดทำวารสารไทย

ประธานอนุกรรมการ	หม่อมราชวงศ์ ศุภวัฒน์ เกษมศรี
รองประธานอนุกรรมการ	นายวิจิตร อวระกุล
รองประธานอนุกรรมการ	นายเย็นใจ เลหาวิช
อนุกรรมการ	คุณหญิงคณิดา เลชะกุล
อนุกรรมการ	นางสาวฉวีงาม มาเจริญ
อนุกรรมการ	นางสาวทรงสรรค์ นิลกำแหง
อนุกรรมการ	นางสาวนัยนา แย้มสาข
อนุกรรมการ	นางลลิตา อิศรางกูร ณ อยุธยา
อนุกรรมการ	นายสมหมาย จันทรเรือง
อนุกรรมการ	ผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะคราวประชุม (ครั้งละไม่เกิน ๒ คน)
อนุกรรมการและเลขานุการ	นายเมธี เพื่อนทอง
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	นายมานิช คามณีย์
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	นางสาวสายใจ ยิ่งสกุล
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	นายจักรกฤษณ์ มณีปิยะสุต

คณะบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	(นายจาตุร อภิชาติบุตร)
ผู้อำนวยการสำนักงานเสริมสร้าง เอกลักษณ์ของชาติ	(นายทินกร ภูวปะจนิม)

บรรณาธิการ

นางสาวทรงสรรค์ นิลกำแหง

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางลลิตา อิศรางกูร ณ อยุธยา	นายเมธี เพื่อนทอง
-----------------------------	-------------------

กองบรรณาธิการ

นางสุภัชมา ของเจริญ	นางกนิษฐา กิตติสถาพร
นางสุริพร เกียรตินาวิน	นางจันทน์ หาทรัพย์
นายประยุทธ ปัญญาศิริ	นายพนพร บุญแก้ว
นางสมาลี เกตุแก้ว	นางสาวมัทวรรณ นครไทย
นางสุนิ กระจำจวุฒิชัย	นายวรวิทย์ อังประทีป
นายวรวิทย์ หอมเนียม	นายสมบัติ สุธรรมรักษ์
ร้อยตำรวจตรีหญิง เมทินี ศรีรุ่งเรือง	นางรัชณี ศรีสุข
นางสาวสายใจ ยิ่งสกุล	

ศิลปกรรม

นายมานิช คามณีย์

ฝ่ายภาพ

นายจักรกฤษณ์ มณีปิยะสุต	นายเกียรติกมล จังไส
-------------------------	---------------------

วารสารไทย เป็นวารสารเพื่อเสริมสร้าง
เอกลักษณ์ของชาติ ด้วยการประชาสัมพันธ์
เผยแพร่ รณรงค์ ปลุกฝัง และให้ความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักงานวารสารไทย

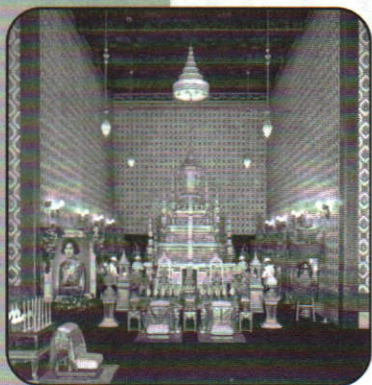
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๖๒๔-๔๔๘๐-๒
โทรสาร ๐-๒๖๘๒-๕๓๒๒

พิมพ์ที่

บริษัท เอส.พี.วี.การพิมพ์ จำกัด
๘๘/๒ หมู่ ๑ ตำบลบางไผ่
อำเภอเมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐
โทร. ๐-๒๕๔๗-๖๒๘๐-๘๑

ห้ามจำหน่าย

เผยแพร่เพื่อเป็นอภินันทนาการแก่ประชาชน
ทั่วไป จากสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์
ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

สารบัญ

ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๑๐๕ มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๑

๓

บทบรรณาธิการ

๔

ราชนครินทรานุสรณ์

๕

การประดิษฐานพระศพ
และการบำเพ็ญพระราชกุศล
ถวายสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ
เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

๒๙

โบราณราชประเพณี
เนื่องในการพระบรมศพและพระศพ
สายไหม จบกมลศึก

๓๙

พระอิสริยยศศักดิ์ “กรมหลวง”
ในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ
เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
เบญจมาศ แพทอง

๔๔

พระดำริเรื่องการใช้ภาษาไทย
ในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ
เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
ปรีดี พิศภูมิวิถี

๕๐

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร

๕๙

พลเมืองดี : หนังสือสอนอ่านที่บูรณาการ
ทั้งศาสตร์และความดีงามของชีวิต
ปริญญา ฤทธิ์เจริญ

๖๔

การลากเข้าความสุภาษิตไทย
บาลีสันสกฤต และอังกฤษ
รองศาสตราจารย์ ดร. นิตยา กาญจนวรรณ

๗๒

จันทน์เทศ - ดอกไม้จันทน์
เนาวรัตน์ ทองรมย์ พลเดช

๗๗

ร่องรอยชาวไทยวนในจิตรกรรมฝาผนัง
วัดสมุหประดิษฐานราม จังหวัดสระบุรี
เนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว

๘๔

คำไทย - คำเทศ
● พระปรมาภิไธย ฯ
● ยุค - กัลป์
● ชื่อ “เขมร” และ “เขมร (แควมร)”

๘๙

ปภิกษุภาษาไทย
บุคคผล ข้าวสาร ภาษา หนังสือ

บทบรรณาธิการ

ขาวการประหารของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ แม้ประชาชนชาวไทยจะได้รับทราบพระอาการจากแถลงการณ์ของสำนักพระราชวังทูลกระหม่อม แต่เมื่อเวลานั้นมาถึง เวลาที่พระองค์เสด็จสู่สวรรคาลัย เมื่อวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๕๑ เวลา ๒ นาฬิกา ๕๔ นาที ก็เป็นการยากที่จะหักห้ามความอาดูรของคนทั้งแผ่นดิน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สำนักพระราชวังจัดการพระศพ ถวายพระเกียรติยศสูงสุดตามราชประเพณี ประดิษฐานพระศพ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

วารสารไทยฉบับนี้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานภาพการประดิษฐานพระโกศ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท การบำเพ็ญพระราชกุศล และการบำเพ็ญกุศลถวายสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ มาพิมพ์เผยแพร่ เพื่อน้อมรำลึกถึงพระคุณานุคุณที่ทรงปฏิบัติพระราชกิจเป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองเป็นอเนกประการ นอกจากนี้ วารสารไทย ฉบับที่ ๑๐๓ (กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๕๐) ที่อัญเชิญพระฉายาลักษณ์พระราชทานเป็นภาพปก และมีภาพชุดตลอดจนบทความพิเศษเฉลิมพระเกียรติคุณ ก็ได้จัดพิมพ์เพิ่มน้อมเกล้าฯ ถวายเพื่อพระราชทานแจกแก่ผู้มาเฝ้าถวายพระพรขณะประหาร ณ โรงพยาบาลศิริราช และพระราชทานแจกแก่ผู้มาถวายสักการะพระศพ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทด้วย

บทความในวารสารไทยฉบับนี้ นอกจากบทความเนื่องในพระเกียรติคุณของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และบทความทางวิชาการอื่น ๆ กองบรรณาธิการวารสารไทยได้เปิดคอลัมน์ใหม่ชื่อ “คำไทย - คำเทศ” เพื่ออธิบายศัพท์ควรรู้เกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติ หากผู้อ่านประสงค์จะขอคำอธิบายศัพท์ใด กองบรรณาธิการยินดีเป็นสื่อกลางเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องนั้น ๆ เขียนคำอธิบายให้ทราบ

ทรงสรรค์ นิลกำแหง
บรรณาธิการ

ราชันศรีรัตนสุรินทร์

วสันตดิถีกนิษฐ์

สมเด็จพระเชษฐาธิราช
 ราชันศรีรัตนสุรินทร์
 ไสยธรรมราชภคินี
 ไต่กิจทางนพระนฤปา
 โดยเต็มพลาพิริยพัฒน์
 เพื่อผ่อนพระราชนฤเพลา
 พร้อมเพ็ญพระปรีชญาประเสริฐ
 จำรูญจำเริญคุณะปวร
 คือรุ่งจำรายรัศมีวิภา
 ปวงชนเคยยลนภะพิไล
 แต่นี้จะเปล่านนระแล้ว
 เลื่อนรัศมีมลายูรจนะยาม
 สู่ทิพสุราลัยพระดล
 ทวยไทยตั้งวายจิตประมวณ

อดุลกิติไพบุลย์
 วรุตม์ศักดิ์สมัญญา
 วิสุทธิศรีสุธรรมมา
 ก็ทรงแบ่งบรรเทหาเบา
 ปฏิบัติเนืองเนา
 ภูวนาถนราทร
 อำพนเพริศพิชากร
 วัฒนสุขสบสมัย
 อัมพรประภัสสรไพ
 พิลาสรุ่งด้วยรุ่งงาม
 ไฉ้รุ่งแก้วบารงวาม
 นิราศลับปกลับหวน
 นรชนก็เกรงครวญ
 มนัสน้อมคุณานันต์

ข้าพระพุทธเจ้า คณะผู้จัดทำวารสารไทย
 สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
 สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไชยिता มณีใส ร้อยกรอง)

การประดิษฐานพระศพ และการบำเพ็ญพระราชกุศล ถวายสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

ประกาศ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา

กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

สิ้นพระชนม์

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้เสด็จประทับรักษาพระอาการประชวร ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ โรงพยาบาลศิริราช ตั้งแต่วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๐ ตามที่สำนักพระราชวังได้แถลงให้ทราบเป็นระยะแล้วนั้น

แม้คณะแพทย์ได้ถวายการรักษาอย่างใกล้ชิดจนสุดความสามารถ พระอาการประชวรได้ทรุดลงตามลำดับ และสิ้นพระชนม์เมื่อเวลา ๒ นาฬิกา ๕๔ นาที วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๕๑ รวมพระชันษา ๘๔ ปี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้สำนักพระราชวังจัดการพระศพ ถวายพระเกียรติยศสูงสุดตามราชประเพณี ประดิษฐานพระศพ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าทูลละอองธุลีพระบาทในราชสำนักไว้ทุกข์ถวายมีกำหนด ๑๐๐ วัน ตั้งแต่วันสิ้นพระชนม์เป็นต้นไป

อนึ่ง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ประชาชนเข้าถวายน้ำสรงพระศพหน้าพระฉายาลักษณ์ ซึ่งประดิษฐาน ณ ศาลาสหทัยสมาคม ในพระบรมมหาราชวัง ตั้งแต่เวลา ๑๓ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๖ นาฬิกา วันพุธที่ ๒ มกราคม ๒๕๕๑

การประดิษฐานพระโกศ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

ภาพการประดิษฐานพระโกศที่พระราชทานแจกแก่ผู้ไปถวายสักการะพระศพ

พระพุทธรูปประจำพระชนมวาร เป็นพระพุทธรูปทองคำ
ปางถวายเนตร (ปางประจำวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันประสูติ)

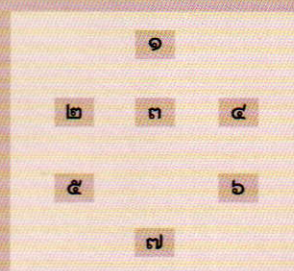

พระฉายาลักษณ์ ทรงฉลองพระองค์ชุดไทยบรมพิมาน ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์
อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่ง มหาจักรีบรมราชวงศ์ ที่พระอัสสฬายประดับเหรียญรัตนาภรณ์
รัชกาลที่ ๘ และรัชกาลปัจจุบัน ชั้นที่ ๑ ประดับเพชรลั่น (ฉายเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๓)

เครื่องอิสริยยศราชูปโภคที่ทอดถวาย

๑. พานพระศรีทองคำลงยา เครื่องพร้อม
๒. พระสุพรรณศรีทองคำลงยา
๓. หีบพระศรีทองคำลงยา พร้อมพานรอง
๔. พระคนโททองคำลงยา พร้อมพานรอง
๕. พานเครื่องพระสำอาง
๖. ราวและพระภูษาขับพระพักตร์
๗. พระฉายกรอบทองคำลงยา

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เครื่องอิสริยาภรณ์ และฉลองพระองค์ที่ทอดถวาย

๑. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นโบราณมงคล นพรัตน์ราชวราภรณ์ (ฝ่ายใน)
๒. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่ง มหาจักรีบรมราชวงศ์ (ฝ่ายใน)
๓. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้า (ฝ่ายใน)
๔. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก มหาปรมานุชิตชาญเผือก
๕. เหรียญรัตนาภรณ์ รัชกาลที่ ๘ ชั้นที่ ๑ เหรียญรัตนาภรณ์ รัชกาลปัจจุบัน ชั้นที่ ๑
๖. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย มหาวิรมงกุฎ
๗. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นสิริยิ่งรามกีรติ ลูกเสือสดุดีชั้นพิเศษ
๘. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญยิ่งดิเรกคุณาภรณ์ ชั้นที่ ๑ ปฐมดิเรกคุณาภรณ์
๙. (บน) เครื่องอิสริยาภรณ์ชั้น *Commandeur de L'Ordre National du Mérite*
(กลางซ้าย) เหรียญทองวิกเตอร์ อูโก จากองค์การยูเนสโก
(กลางขวาและล่างขวา) เครื่องอิสริยาภรณ์ ชั้น *Grand Officier de la légion d' Honneur*
(ล่างซ้าย) เครื่องอิสริยาภรณ์ ชั้น *Commandeur des Arts et des Lettres*
๑๐. ฉลองพระองค์ พอ.สว. (ห่อผ้าเยียรบับ)
๑๑. ฉลองพระองค์เครื่องแบบนายทหารเรือ พระยศพลเรือเอก
๑๒. ฉลองพระองค์ลำลอง (ห่อผ้าเยียรบับ)

๑	๒	๓
๔	๕	๖
๗	๘	๙
๑๐	๑๑	๑๒

พระราชพิธีถวายสรงน้ำพระศพ และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานพระศพ
วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๕๑

เสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

ทรงวางพวงมาลา

ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยและเครื่องราชสักการะพระศพ

ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธรูปที่หน้าพระแท่นนพปฎลมหาเศวตฉัตร

ประทับพระราชอาสน์

ทรงทอดผ้าไตร

ทรงหลังทักษิณาทน

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ๗ วัน
(๙ - ๑๐ มกราคม ๒๕๕๑)

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเศวตฉัตร ๗ ชั้น ทางกันพระโกศเป็นเครื่องเฉลิมพระเกียรติยศ
สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธรูป
(๙ มกราคม ๒๕๕๑)

ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม
(๙ มกราคม ๒๕๕๑)

ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมบูชากัณฑ์เทศน์
(๙ มกราคม ๒๕๕๑)

ทรงจุดธูปเทียนที่เตียงพระสวดอภิธรรม
(๙ มกราคม ๒๕๕๑)

ทรงประเคนภัตตาหาร
(๑๐ มกราคม ๒๕๕๑)

พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา
(๑๐ มกราคม ๒๕๕๑)

การบำเพ็ญพระราชกุศลปณธรมวาร
(๑๖ - ๑๗ มกราคม ๒๕๕๑)

ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อย
และเครื่องราชสักการะพระศพ (๑๖ มกราคม ๒๕๕๑)

ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม
(๑๖ มกราคม ๒๕๕๑)

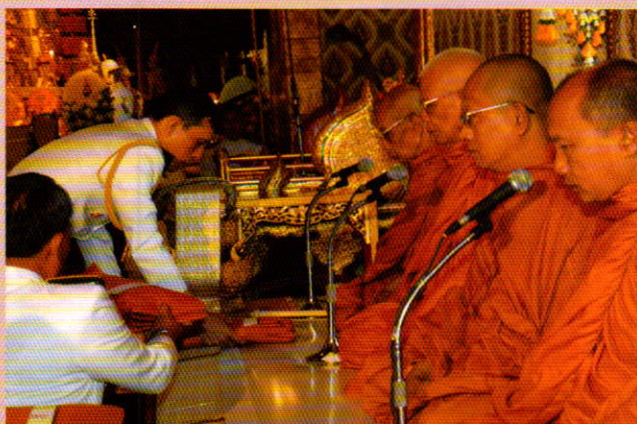
ทรงสดับพระธรรมเทศนา (๑๖ มกราคม ๒๕๕๑)

ทรงพระเคนจตุปัจจัยไทยธรรมบูชาภัณฑ์เทศน์
(๑๖ มกราคม ๒๕๕๑)

ทรงพระเคนภัตตาหาร
(๑๗ มกราคม ๒๕๕๑)

ทรงทอดผ้าไตร
(๑๗ มกราคม ๒๕๕๑)

พระสงฆ์สดับปกรณ์
(๑๗ มกราคม ๒๕๕๑)

ทรงหลังทักษิณาทน (๑๗ มกราคม ๒๕๕๑)

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลป้อนยาสมวาร
(๒๐ - ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม (๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

ทรงสดับพระธรรมเทศนา (๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

ผู้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท (๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

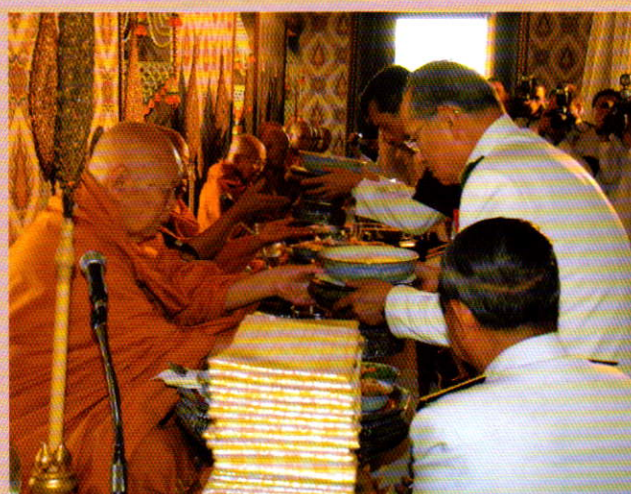
ทรงพระเคนจุตูปัจจัยไทยธรรมบุษากัณฑ์เทศน์
(๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

ทรงหลังทักษิณาทน
(๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธรูป
(๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

ทรงพระเคนกัตตอาหาร
(๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

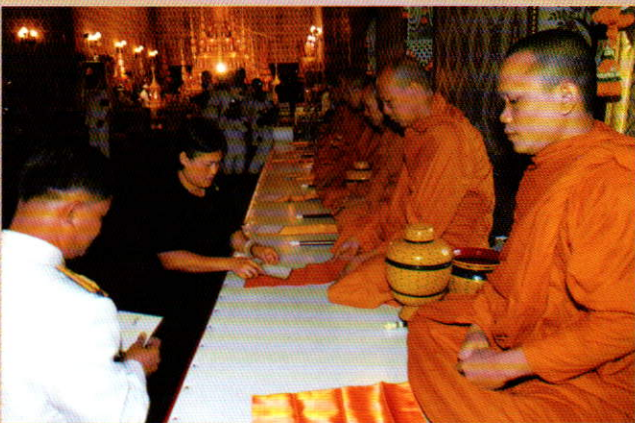

ทรงพระเคนจุตูปัจจัยไทยธรรมบุษากัณฑ์เทศน์
(๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

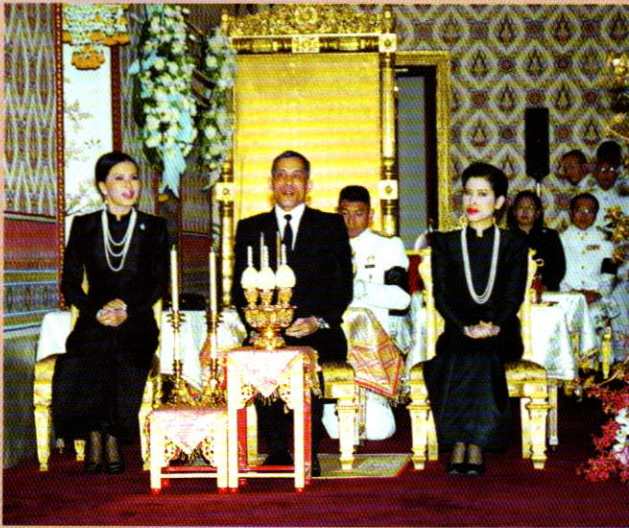

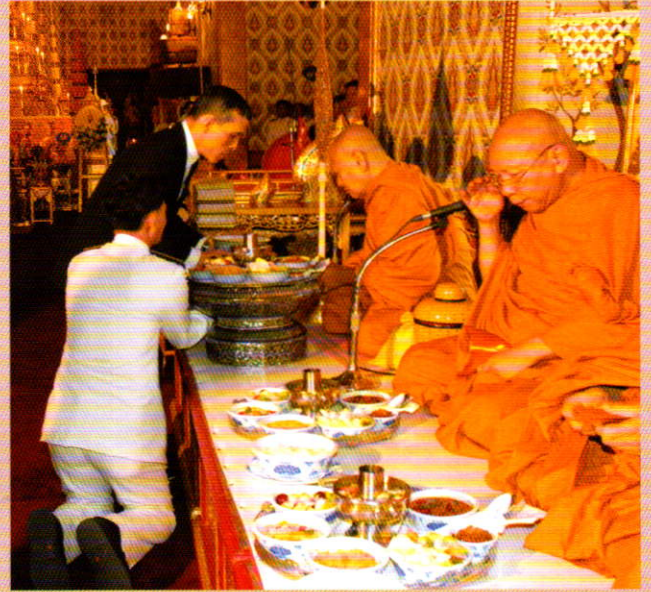
ทรงทอดผ้าไตร
(๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

พระบรมวงศ์และท่านผู้หญิงที่ศนาวลัย ศรสงคราม บำเพ็ญพระราชกุศลและบำเพ็ญกุศลถวายพระศพ

พระราชวงศ์ต่างประเทศและผู้แทนพระองค์ทรงวางและวางพวงมาลา

ตองกา

โมร็อกโก

ญี่ปุ่น

ภูพาน

สวีเดน

บารห์เรน

ประชาชนถวายสักการะพระศพ

โบราณราชประเพณี เนื่องในการพระบรมศพและพระศพ

สายไหม จบกมลศึก

พระมหากษัตริย์ไทยทุกสมัย ตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นต้นมา ล้วนมีพระมหากรุณาธิคุณต่อประเทศและประชาชนทรงเป็นผู้นำในการก่อตั้งอาณาจักร เป็นนักรบ นักปกครอง ทรงปกป้องบ้านเมืองขับไล่อริราชศัตรู เพื่อบังเกิดความสุขร่มเย็น นำความอุดมสมบูรณ์มาสู่อาณาประชาราษฎร์ ทรงสร้างสรรคและทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้เจริญงอกงาม ประเทศไทยจึงเป็นชาติที่รุ่งเรือง มีมรดกทางวัฒนธรรมทุกสาขาสืบทอดต่อเนื่องกันมา นับตั้งแต่กฎหมาย ศาสนา วรรณคดี นาฏศิลป์ ดนตรี วิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม ฯลฯ ตลอดทั้งระเบียบประเพณีในการดำรงชีวิต ซึ่งเริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

คุณธรรมประการหนึ่ง ที่ชาวไทยถือปฏิบัติอย่างมั่นคง คือ การปลูกฝังจิตใจเคารพยึดมั่นในกตัญญูตถะเวทิตาต่อผู้ทำคุณประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง พระมหากษัตริย์คือพระประมุขที่ก่อปรด้วยคุณูปการอนเอนนันต์ จึงทรงได้รับการยกย่องประดุจสมมติเทวราช มีประเพณีเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ตามระบอบเทวนิยม อันสืบเนื่องมาจากคติของพราหมณ์ปุโรหิตาจารย์ พระมหากษัตริย์นั้นเมื่อเสด็จพระราชสมภพถือเป็นทิพยเทพาวตาร ครั้นวาระสุดท้ายแห่งพระชนมชีพ คำว่า *สวรรคต* หมายถึงเสด็จไปสู่เทวสถาน ณ เขาพระสุเมรุอันเป็นที่สถิตแห่งเทวราชา ตามคติความเชื่อในไตรภูมิภค พิธีที่จัดเกี่ยวกับการพระบรมศพหรือพระศพจึงอยู่ในกรอบของราชประเพณีที่มีมาแต่ดั้งเดิม โดยคำนึงถึงการถวายพระเกียรติยศเฉกเช่น

เมื่อครั้งดำรงพระชนมชีพ มีการบำเพ็ญพระราชกุศลตามหลักพระพุทธศาสนา เชิญพระบรมศพหรือพระศพไปถวายพระเพลิง ณ พระเมรุที่สร้างขึ้นใจกลางพระนคร

ราชประเพณีนี้เป็นวัฒนธรรมที่ชาวไทยถือปฏิบัติตลอดมา แต่ละยุคสมัยย่อมมีการปรับเปลี่ยนการจัดพระราชพิธีและการสร้างพระเมรุสวดคล้องไปกับสภาวะของสังคม ดังที่เมื่อพระมหากษัตริย์พระบรมราชินี เสด็จสวรรคต หรือพระบรมวงศ์ ผู้ทรงประกอบคุณงามความดีไว้แก่ชาติบ้านเมืองล่วงลับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการบำเพ็ญพระราชกุศล และถวายพระเพลิงพระบรมศพและพระศพจะอัญเชิญสู่พระโกศทองประดิษฐานเหนือพระเบญจาทอง ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง มีการตกแต่งที่ประดิษฐานพระโกศและทางกันด้วยเศวตฉัตรตามพระอิสริยยศ จัดการพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลเป็นประจำวัน และทุกสัปดาห์ (๗ วัน) ปันรสมวาร (๑๕ วัน) ปัญญาสมวาร (๕๐ วัน) และสตรมวาร (๑๐๐ วัน) เมื่อถึงกาลอันควร หมายความว่าสร้างพระเมรุมาศหรือพระเมรุที่ท้องสนามหลวงเสร็จพร้อมที่จะถวายพระเพลิงได้ ก็อัญเชิญพระบรมศพหรือพระศพจากพระบรมมหาราชวังไปยังท้องสนามหลวง เรียกเป็นสามัญว่า “งานออกพระเมรุ”

การเชิญพระบรมศพ พระศพ สู่พระโกศ การบำเพ็ญพระราชกุศล ตลอดจนการสร้างพระเมรุมาศพระเมรุ ณ ท้องสนามหลวง มีแบบแผนกำหนดไว้เป็น

แนวทางให้ปฏิบัติ หรือแม้แต่การเคลื่อนพระศพจากพระบรมมหาราชวังสู่พระเมรุที่ท้องสนามหลวง การตกแต่งพระจิตกาธาน การอัญเชิญพระบรมอัฐิ พระอัฐิ พระสรีรางคารกลับเข้าสู่พระบรมมหาราชวัง

ขั้นตอนพระราชพิธีในแต่ละงานดังกล่าว ต้องใช้เวลาเตรียมเป็นแรมเดือน นับตั้งแต่การสร้างพระเมรุมาศหรือพระเมรุ การดูแลและตกแต่งราชรถราชยานคานหาม สำหรับเชิญพระโกศพระบรมศพ พระศพ พระบรมอัฐิ พระอัฐิ ให้มั่นคงสวยงามตลอดทั้งเครื่องประกอบอื่นๆ ในการออกพระเมรุ เช่น พระโกศไม้จันทน์ เครื่องพินไม้จันทน์ พระโกศบรรจุพระบรมอัฐิ พระอัฐิ ผอบบรรจุพระอังคาร หรือพระสรีรางคาร ต้องจัดเตรียมไว้พร้อมสรรพแต่เนิ่นๆ มิได้รวมเครื่องสวดที่ประดับพระเมรุมาศ และงานแหงหยวกเป็นลวดลายประดับพระจิตกาธาน ซึ่งจะต้องทำให้เสร็จก่อนการถวายพระเพลิงเพียงไม่กี่ชั่วโมง นอกจากนั้นยังต้องมีการซ่อมริ้วขบวนยาดราในแต่ละจุดแต่ละพิธีการด้วย

ประวัติราชประเพณีพระบรมศพ

หลักฐานที่กล่าวถึงการจัดพระราชพิธีพระบรมศพที่เก่าแก่ที่สุดนั้น ปรากฏอยู่ในหนังสือไตรภูมิภูคา หรือไตรภูมิพระร่วง หนังสือวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาเล่มแรกของชาติไทย พระมหาธรรมราชาที่ ๑ พญาลิไทย แห่งกรุงสุโขทัย ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อปีระกา พุทธศักราช ๑๘๘๘ พรรณนาการจัดการพระศพพระยามหาจักรพรรดิราช ว่า

“เมื่อนั้น จิงพระญากัฏฐราชนั้ ๖ ก็ทิพธรขงคต พิพธรชะโลมด้วยกระแจะจวงจันทน์ แลจิงเอาผ้าขาวอันเนื้อละเอียดนั้ มาตราสังศพพระญากัฏฐราชนั้ แลจิงเอาสาลีอันดีด้วยสะพัดได้แลร่อยคาบมาห่อชั้นหนึ่ง แลเอาผ้าขาวอันละเอียดมาห่อชั้น ๑ เล่า แลเอาสาลีอันละเอียดมาห่อเล่าดั่งนั้ นอกผ้าตราสังทั้งหลายเป็น ๑๐๐๐ ชั้น คือว่าห่อผ้า ๕๐๐ ชั้น แลสาลีอันอ่อนนั้ก็ได้ ๕๐๐ ชั้น จิงรดด้วยน้ำหอมอันอบแลได้ ๑๐๐ คาบ แลเอาใส่ใน

โกศทองอันประดับนั้คำมอ แลรจนาด้วยวรรณลวดลายทั้งหลายอันละเอียดนั้กหนา แลจิงยกศพไปส่งสการด้วยแก่นจันทน์กฤษณา ทั้งแล้วบูชาด้วยเข้าตอกดอกไม้ทั้งหลาย ครั้นว่าส่งสการเสร็จแล้ว คนทั้งหลายจิงเก็บเอาธาตุพระญามหาจักรพรรดิราชนั้ไปประจุแลก่อพระเจดีย์แทบทางพบแห่งกลางเมืองนั้ แต่ให้คนทั้งหลายไปไหว้นบูชา...”

ล่วงมาถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ไม่ปรากฏหลักฐานการพระศพ กระทั่งถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง พงศาวดารกรุงศรีอยุธยากล่าวเฉพาะลักษณะพระเมรุสำหรับถวายพระเพลิงเท่านั้น มิได้กล่าวถึงการจัดพิธีกรรมการสร้างพระเมรุมาศในสมัยอยุธยายิ่งใหญ่ไเฬวมาก ปรากฏตามจดหมายเหตุและพระราชพงศาวดารว่า พระเมรุมาศสูงถึง ๒ เส้น มีปริมณฑลกว้างใหญ่ เช่น พระเมรุมาศของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เพราะสร้างพระเมรุทองอยู่ในพระเมรุใหญ่ กล่าวคือ

“ขนาดใหญ่ ชื่อ ๗ วา ๒ ศอก โดยสูง ๒ เส้น ๑๑ วาศอกคืบ มียอด ๕ ยอด ภายในพระเมรุทองนั้ประกอบด้วยเครื่องสรรพไสภณวิจิตรต่าง ๆ สรรพด้วยพระเมรุทิศ พระเมรุราย แลสามสร้าง”

ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาจดหมายเหตุพระบรมศพสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ พรรณนาเฉพาะตอนถวายพระเพลิง แท้พระบรมอัฐิและพระอังคาร และงานพระเมรุมาศสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาวดี กรมหลวงโยธาเทพ พระราชธิดาสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเท่านั้น

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ คงรักษาธรรมเนียมดั้งเดิมไว้เช่นกัน ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงตัดทอนอย่างมากในรัชกาลที่ ๕ ด้วยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการกำหนดจัดการพระบรมศพของพระองค์ไว้ก่อนเสด็จสวรรคตหลายประการเป็นต้นว่า ให้สร้างพระเมรุมาศมีขนาดเล็กเพียงพอแก่ถวายพระเพลิงได้ มิให้สูงถึง ๒ เส้นตั้งแต่กาลก่อน ครั้นรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชบัญญัติตัดทอนการปลูกสร้างพระเมรุมาศและการบำเพ็ญพระราชกุศลของพระองค์ลงอีกหลายประการ งานพระเมรุจึงลดขนาดลงนับตั้งแต่นั้นมา

ต่อไปนี้จะได้นำสังเขปเรื่องเกี่ยวกับโบราณราชประเพณีออกงานพระเมรุ ที่ปรากฏมีมาแต่กาลก่อน อันเป็นต้นเค้ามาถึงในรัชกาลปัจจุบัน เพื่อความเข้าใจในวัฒนธรรมของชาติต่อไป

การสร้างพระเมรุ ณ ท้องสนามหลวง

การสร้างพระเมรุมาศ พระเมรุ สำหรับถวายพระเพลิง จะมี “ขนาดและรูปแบบ” งดงามวิจิตรแตกต่างกันตามยุคสมัย เป็นงานสร้างสรรค์ตามแรงบันดาลใจของช่าง โดยยึดคติโบราณที่สืบทอดกันมาเป็นแบบแผน

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงสันนิษฐานคติการสร้างว่า “พระเมรุ” ได้ชื่อมาแต่การปลูกสร้างปราสาทอันสูงใหญ่ท่ามกลางปราสาทน้อยที่สร้างขึ้นตามมุขทิศ มีโขนทวาร (โคปุระ) ซักกระเบียงเชื่อมถึงกัน ปกขาววิจิตรเป็นชั้น ๆ ลักษณะประดุกเขาพระสุเมรุตั้งอยู่ท่ามกลาง มีเขาสดตบริภณต์ล้อม จึงเรียกเลียนชื่อว่า พระเมรุ ภายหลังเมื่อทำย่อลง แม้ไม่มีอะไรล้อม เหลือแต่ยอดแหลม ๆ ก็ยังคงเรียกเมรุด้วย คนไทยมีความเชื่อและยึดถือเรื่องไตรภูมิตามคติของพระพุทธศาสนาที่กล่าว

ถึงจักรวาล มีเขาพระสุเมรุเป็นศูนย์กลางของภูมิทั้งสาม รายล้อมด้วยสรรพสิ่งนานา อันเป็นวิมานของท้าวจตุโลกบาลและเขาสดตบริภณต์ ดังนั้น จึงนำคติความเชื่อจากไตรภูมิมาใช้ในการประกอบพิธีถวายพระเพลิง เพื่อให้ได้ถึงภพแห่งความดีงาม อันมีแดนอยู่ที่เขาพระสุเมรุนั่นเอง สิ่งก่อสร้างในการพระราชพิธีถวายพระเพลิง จะมีส่วนจำลองให้ละม้ายคล้ายกับดินแดนเขาพระสุเมรุ ดังเช่น โบราณจะมีรูปสัตว์หิมพานต์ลักษณะหลากหลายนานาพันธุ์ บนหลังตั้งสิ่งเค็ดผ้าไตรถวายพระสงฆ์ เข้าขบวนแห่อัญเชิญพระศพ

ลักษณะพระเมรุมาศ พระเมรุ

ที่ปรากฏแต่โบราณมี ๒ ลักษณะ คือ

๑. พระเมรุทรงปราสาท
๒. พระเมรุทรงบุษบก

พระเมรุทรงปราสาท คืออาคารพระเมรุมีรูปลักษณะอย่างปราสาท สร้างเรือนบุษบกบัลลังก์คือพระเมรุทองซ้อนอยู่ภายใน พระเมรุทองประดิษฐานบนเบญจาพระจิตกาธานรองรับพระโกศพระศพ ปิดทองล่องชาด พระเมรุทรงปราสาทนี้มี ๒ ลักษณะ คือ พระเมรุทรงปราสาทยอดปรางค์ และพระเมรุทรงปราสาทยอดมณฑป

พระเมรุมาศพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปราสาทเครื่องยอดทรงมณฑป ปลียอดปรางค์

พระเมรุมาศสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๔ ทรงปราสาท เครื่องยอดทรงมณฑป ปลียอดปรางค์

พระเมรุมาศสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ทรงปราสาท
เครื่องยอดทรงมณฑป ๓ ยอด

พระเมรุมาศสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี
ในรัชกาลที่ ๗ ทรงปราสาท เครื่องยอดทรงบุษบก ปลียอด
พรหมพักตร์

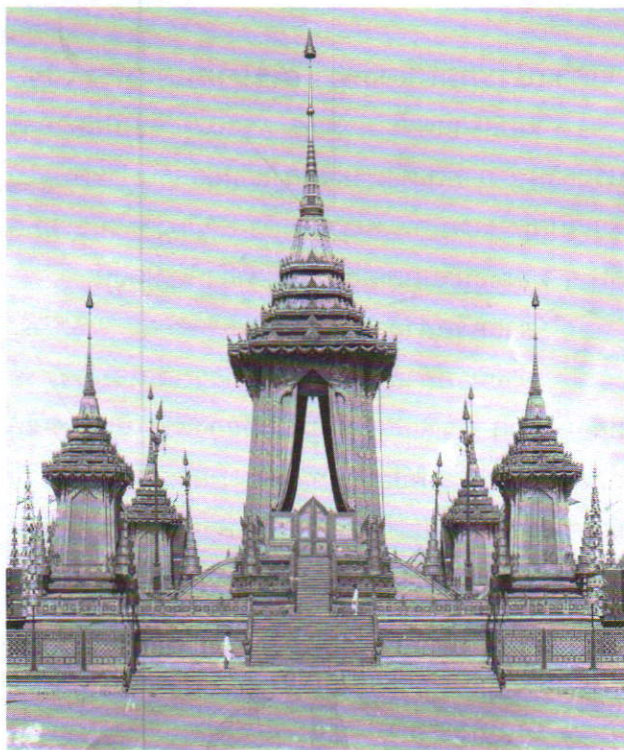
พระเมรุมาศสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรม-
ราชชนก ทรงปราสาท เครื่องยอดทรงมงกุฏ

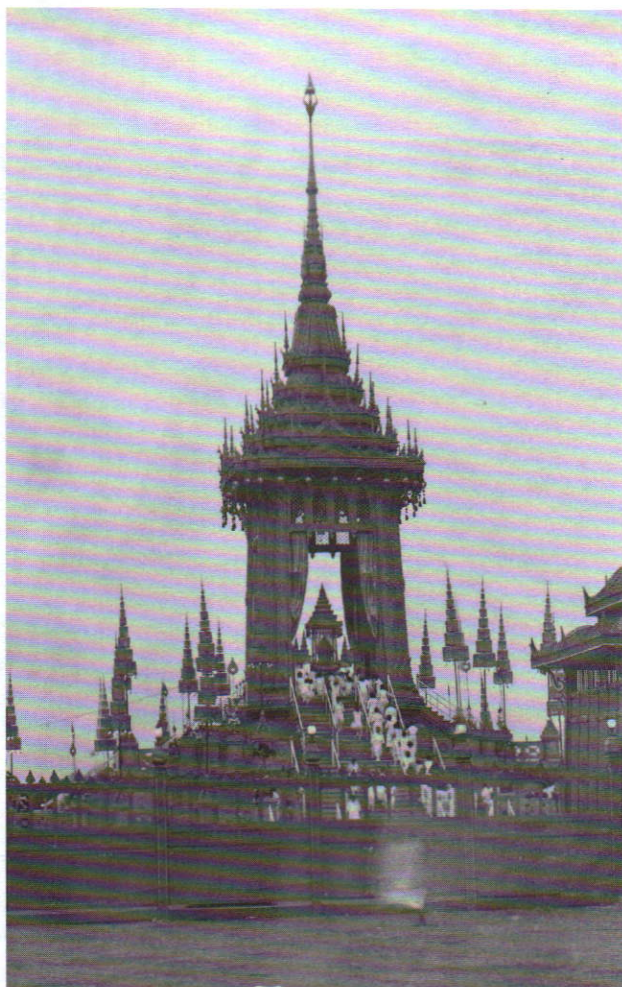
พระเมรุมาศสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงปราสาท
เครื่องยอดเกี้ยว

พระเมรุทรงบุษบก คือ พระเมรุที่สร้างบนพื้นที่ราบ โดยดัดแปลงอาคารปราสาทเป็นเรือนบุษบก ขยายพระเมรุทองในปราสาทที่เป็นเรือนบุษบกบัลลังก์ แต่เดิมให้ใหญ่ขึ้น เพื่อการถวายพระเพลิง ตั้งเบญจาพระจิตกาธานรับพระโกศพระบรมศพ ซึ่งเกิดขึ้นครั้งแรกในงานถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ยึดถือเป็นแบบพระเมรุมาศพระมหากษัตริย์สืบต่อมา

ส่วนพระเมรุมาศและพระเมรุของพระราชินี และพระราชวงศ์ที่พระอิสริยยศชั้นเจ้าฟ้าคงยึดประเพณีการสร้างอย่างพระมหากษัตริย์ หากลดเครื่องประกอบพระอิสริยยศตามฐานะ ได้แก่ กางกั้นด้วยฉัตร ๗ ชั้นหรือฉัตร ๕ ชั้น ลักษณะพระเมรุเป็นทรงปราสาท หากแต่ลดรูปของปราสาทเป็นเครื่องยอดต่าง ๆ เช่น ยอดปราสาท ยอดมงกุฎ ยอดมณฑป ยอดฉัตร ยอดชฎา ตามความสวยงามและแรงบันดาลใจของช่าง ไม่มีพระเมรุทองภายใน ซึ่งใช้เป็นแบบอย่างพระเมรุของพระบรมวงศ์ชั้นเจ้าฟ้าทั้งเจ้านายฝ่ายหน้าและฝ่ายใน

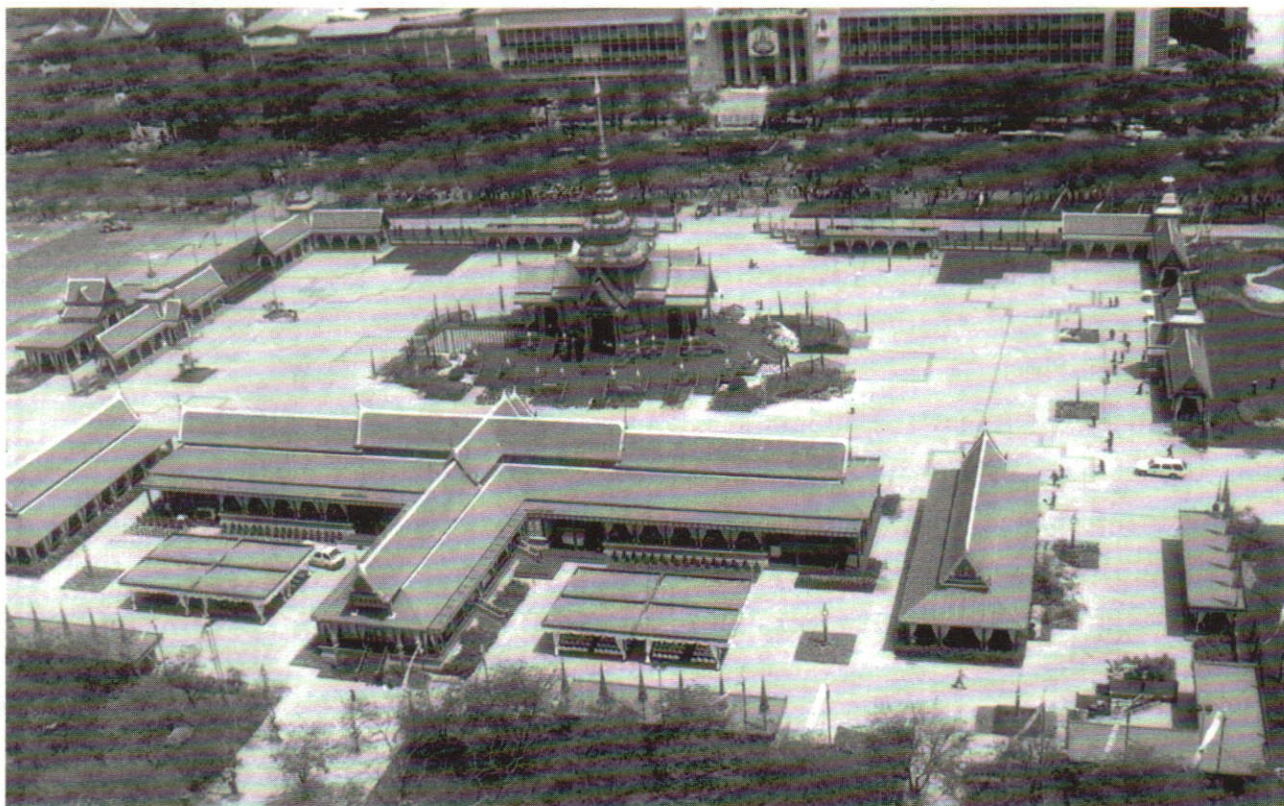
พระเมรุมาศพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบุษบก

พระเมรุมาศพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบุษบก

พระเมรุมาศพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร ทรงบุษบก

พระเมรุมาศและอาคารในปริมณฑล งานถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

การตกแต่งพระเมรุมาศ พระเมรุ

การตกแต่งให้งามวิจิตรมีอยู่ ๒ ประการคือ ตกแต่งอย่างพระเมรุทอง และตกแต่งอย่างพระเมรุสี

การตกแต่งอย่าง**พระเมรุทอง** ได้แก่ ปิดทอง ล้วนทั้งทองจริงและทองเทียม หรือปิดทองล่องชาด ให้พื้นสีแดงมีลายทอง หรือปิดกระดาดทองย่นมีสาบ สีแดงปิดอย่างพระเมรุทอง มักใช้กับพระมหากษัตริย์

พระเมรุสี หรือเมรุลงยาราชาวดี จะใช้สีจาก วัสดุหลายประเภท ได้แก่ ประดับกระຈกสี สอดสีด้วย กระดาดสี กระดาดตะกั่วสี เพิ่มสีล้นให้พระเมรุองค์ นั้น ๆ มีความงดงาม ซึ่งการเลือกสีขึ้นอยู่กับช่างที่จะ ศึกษาความสัมพันธ์กับพระบรมศพหรือพระศพที่จะถวาย พระเพลิง เช่นเป็นสีประจำวันประสูติ เป็นต้น

พระเมรุมาศ พระเมรุ เป็นงานสถาปัตยกรรม ที่แสดงภูมิปัญญาช่างชั้นสูง เป็นที่ยกย่องมาแต่โบราณ ว่า ผู้ใดก็ตามที่ออกแบบสร้างสรรค์พระเมรุมาศ พระ เมรุ ถือว่าเป็นผู้รอบรู้เจนจบในงานศิลปกรรมของชาติ เพราะได้รวบรวมงานช่างศิลปะทุกประเภทไว้พร้อม

สรรพ

อาคารประกอบของพระเมรุมาศและพระเมรุ

นอกจากพระเมรุมาศ พระเมรุ ซึ่งเป็นอาคาร ประธาน ภายในตั้งพระจิตกาธานสำหรับประดิษฐาน พระโกศพระบรมศพ พระศพแล้ว ยังมีอาคารประกอบ อื่น ๆ รวมทั้งปริมณฑลโดยรอบ ที่สำคัญมีดังนี้

สร้างหรือสำสร้าง

สร้างหรือสำสร้าง เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส หลังคายอด สร้างขึ้นตามมุมทั้งสี่ของพระเมรุมาศ ใช้ เป็นที่สำหรับพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมตลอดงาน พระเมรุมาศ ตั้งแต่พระโกศพระบรมศพประดิษฐาน บนพระจิตกาธาน จนกว่าจะถวายพระเพลิงเสร็จ คือ จะมีพระพิธีธรรม ๔ สำหรับ นั่งอยู่ประจำสร้าง โดยจะ ผลัดกันสวดทีละสร้างเวียนกันไป

ทับเกษตร

ทับเกษตร คืออาคารที่ปลูกยื่นออกจากสร้าง หรือสำสร้าง เป็นระเบียบออกมาทั้ง ๒ ด้าน มักสร้าง

เป็นอาคารโถงทรงไทย ประดับตกแต่งลวดลายไทยแบบ
อิสระ มี ๘ หลัง ทับเกษตรนี้ใช้เป็นสำหรับข้าราชการ
ที่มาในพระราชพิธีพื้กและฟังสวดพระอภิธรรม

พระที่นั่งทรงธรรม

พระที่นั่งทรงธรรมเป็นสถานที่สำหรับพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประทับทรงธรรมและทรงประกอบ
พระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลในการออกพระเมรุ
พระบรมศพ รวมทั้งมีที่สำหรับพระบรมวงศานุวงศ์
คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่
ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน สมาชิกรัฐสภา ตลอดจน
คณะทูตานุทูต เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

หอเปลื้อง

หอเปลื้อง เป็นสถานที่สำหรับเก็บพระโกศหลัง
จากได้เชิญพระบรมศพขึ้นประดิษฐานบนพระจิตกาธาน
แล้ว และใช้เป็นเก็บสัณนิษฐานต่าง ๆ ในการพระราชพิธี
เช่น ฟืน ดอกไม้จันทน์ ชันน้ำ ซึ่งจะต้องตั้งน้ำสำหรับ
เลี้ยงเพลิงเมื่อเวลาถวายพระเพลิง

ศาลาลูกขุน

เป็นอาคารโถง ทรงโรง สร้างตรงปลายปีกพระ
ที่นั่งทรงธรรม ทั้งด้านทิศเหนือและด้านทิศใต้ เป็นที่
เฝ้าของข้าราชการ

ทิม

มีจำนวน ๖ หลัง สร้างติดรั้วราชวัติทั้ง ๔ ทิศ
ด้านเหนือได้ด้านละ ๑ หลัง ด้านตะวันตกและตะวันออก
ด้านละ ๒ หลัง ด้านหน้าเปิดโล่ง หลังคาแบบ
ปะรำคือหลังคาแบน ปักฉัตรบายศรีหลังละ ๖ ต้น ใช้
สำหรับเจ้าพนักงาน พระสงฆ์ แพทย์หลวงพื้ก และใช้
เป็นที่ตั้งเครื่องประโคม

เกย

เกย ลักษณะเป็นยกพื้นสี่เหลี่ยมย่อมุม ตั้งอยู่
ด้านหน้าประตูกำแพงแก้วด้านทิศตะวันตกของพระที่นั่ง
ดุสิตมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง มีบันไดขึ้นลง
๓ ด้าน คือ ด้านตะวันออกเป็นที่ยืนเชิญพระบรมโกศ
จากพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทขึ้นเกย ด้านเหนือและ
ด้านใต้สำหรับเจ้าพนักงาน ส่วนด้านตะวันตกเป็นที่
เทียบพระยานุมาศสามลำคาน เพื่อเชิญพระโกศ

พระบรมศพขึ้นประดิษฐาน

พลับพลา

มีลักษณะเป็นอาคารโถงใช้สำหรับพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรอรับส่งพระบรมศพขึ้นราชรถ

เครื่องประกอบตกแต่งบริเวณมณฑล

พระเมรุมาศ พระเมรุ

ราชวัติ เป็นแนวรั้วกันเป็นเขตบริเวณมณฑลของ
พระเมรุมาศและพระเมรุทั้ง ๔ ด้าน ตกแต่งด้วยฉัตร
และธง บางที่เรียกรวมกันว่า ราชวัติฉัตรธง

ฉัตร เป็นเครื่องสูงประกอบพระอิสริยยศ
ประดิษฐานอยู่เหนือยอดพระเมรุมาศ พระเมรุ แล้ว
แต่จะเป็นฉัตรก็ขึ้นตามพระอิสริยยศ นอกจากนี้อาจมี
ฉัตรเครื่องสูง ฉัตรราชวัติ หรือฉัตรระบายสี ดังเช่น
ในงานพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
ประกอบด้วย สัปตปฎลเศวตฉัตรหรือฉัตรขาว ๗ ชั้น
ประดับเหนือยอดพระเมรุมาศ ฉัตรเครื่องสูง ๕ ชั้น
ซึ่งเป็นฉัตรทองแผ่ลวดประดับโดยรอบตามเชิงบันได
ทางขึ้นสู่พระเมรุ และฉัตรระบายสีซึ่งเป็นฉัตรโลหะ
ฉลุลายโปร่ง ๗ ชั้น ประดับส่วนบนหลังคาของอาคาร
ทิม เป็นต้น

ฉากบังเพลิง เป็นเครื่องกั้นในพระราชพิธีถวาย
พระเพลิงพระบรมศพ พระศพ บนพระเมรุมาศ เพื่อ
มิให้เห็นการถวายพระเพลิงและใช้บังลม มีลักษณะ
เป็นฉากพับได้ติดไว้กับเสาพระเมรุมาศทั้ง ๔ ด้าน ตาม
โบราณราชประเพณีใช้สำหรับพระศพขึ้นโกศเท่านั้น
และภาพที่เขียนบนฉากบังเพลิงจึงล้วนด้วยรูปของ
เทพดาทั้งสิ้น

เทวตา การสร้างพระเมรุมาศ จะสร้างรูปเทวตา
ประดับด้วย ทั้งที่เป็นรูปปั้น และรูปเขียน ตามคติ
ความเชื่อในเรื่องไตรภูมิ ประกอบยอดเขาพระสุเมรุ
ที่สถิตของเทวราชและทวยเทพ ซึ่งเป็นดินแดนสวรรค์
การถวายพระเพลิงบนพระเมรุมาศจึงเปรียบเสมือนถวาย
พระเพลิงบนเขาพระสุเมรุ จึงนำรูปเทวตามาประดับ

สัตว์หิมพานต์ การสร้างสัตว์หิมพานต์ประกอบ
งานพระบรมศพและพระศพ เป็นราชประเพณีสืบต่อ

กันมาช้านาน ด้วยความเชื่อเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ เป็นสมมติเทวราชดังกล่าว เมื่อเสด็จสวรรคตจึงจัดสร้าง พระเมรุ โดยมุ่งหมายให้เขาพระสุเมรุมีเขาสัตตบริภัณฑ์ รายล้อม ซึ่งดาซันด้วยสิ่งสาราสัตว์นานาพันธุ์ มีการ ผูกหุ่นรูปสัตว์เข้าขบวนแห่พระบรมศพและพระศพไปสู่ พระเมรุ และจัดทำโรงรูปสัตว์รายรอบพระเมรุมาศและ พระเมรุ เป็นต้น

ระยะเวลาการจัดงานถวายพระเพลิงแต่โบราณ

การถวายพระเพลิงพระศพแต่โบราณ มีรายละเอียดมาก กำหนดเป็นงานใหญ่ใช้เวลาประมาณ ๑๔ วัน ๑๔ คืน เป็นเกณฑ์ ในช่วงฤดูกาลที่ไม่มีฝนในเดือนเมษายน และมักจะเริ่มงานตั้งแต่ขึ้น ๕ ค่ำ หรือ ๖ ค่ำ ไปจนถึงแรม ๔ ค่ำ เหตุที่กำหนดวันไว้เช่นนี้ก็เพราะ ในสมัยโบราณจำเป็นต้องอาศัยแสงเดือนให้สว่างด้วย อาจสรุปวันประกอบพิธีไว้โดยสังเขปดังนี้

วันแรก อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุออกสู่ พระเมรุ พระราชาคณะสวดพระพุทธรณ์

วันที่สอง เวลาค่ำจุดดอกไม้ไฟเป็นพุทธบูชา สมโภช แล้วแห่อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุกลับ เรียก ว่า สมโภชพระบรมสารีริกธาตุ

วันที่สาม อัญเชิญพระบรมอัฐิออกสู่พระเมรุ สมโภชหนึ่งวันกับหนึ่งคืน

วันที่สี่ เชิญพระบรมอัฐิกลับ

พระมหาพิชัยราชรถอัญเชิญพระโกศพระบรมศพ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

วันที่ห้า - วันที่สิบเอ็ด เชิญพระบรมศพออก จากพระมหาปราสาทไปสมโภช ณ พระเมรุมาศ ๗ วัน ๗ คืน

วันที่สิบสอง - วันที่สิบสี่ ถวายพระเพลิงเสร็จ แล้ว สมโภชพระบรมอัฐิอีก ๓ วัน ๓ คืน รวมเป็นงานทั้งสิ้น ๑๔ วัน ๑๔ คืน

ต่อมาได้ตัดทอนพิธีกรรมลงมาก เช่น งดการ อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุออกสมโภชก่อนงานพระราชพิธี ทำให้ตัดทอนพิธีอื่น ๆ ตามมา ได้แก่ การจุดดอกไม้ไฟสมโภช หรือลดการสมโภชพระบรมศพเมื่อประดิษฐานบนพระเมรุแล้ว เป็นต้น

การเคลื่อนพระบรมศพ

สู่พระเมรุมาศที่ท้องสนามหลวง

การอัญเชิญพระบรมศพจากที่ประดิษฐานออกสู่พระเมรุมาศตามพระราชประเพณีถือว่ามีความสำคัญเป็นพิเศษ เป็นการถวายพระเกียรติแด่พระบรมศพหรือพระศพ ดังนั้นจึงอัญเชิญโดยขบวนพระราชอิสริยยศทำนองขบวนพยุหยาตราสาย ดังที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณกาลใช้ราชรถสำหรับอัญเชิญพระบรมศพ

ตามหลักฐานในพระราชพงศาวดารกล่าวว่า ในแผ่นดินสมเด็จพระเพทราชา สมัยกรุงศรีอยุธยา ทรงใช้พระมหาพิชัยราชรถเชิญพระบรมศพสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ราชรถนี้ใช้กำลังคนลาก เป็นเครื่องประดับพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์เฉพาะงานพระบรมศพเท่านั้น มีไชยราชพาหนะสำหรับเดินทาง เมื่อครั้งงานถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เรียกราชรถเชิญพระบรมศพว่า “มหากฤษฎาธาร” ไม่เรียกว่า “มหาพิชัยราชรถ” ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เรียกทั้งสองชื่อรวมกันว่า “พระมหาพิชัยราชรถกฤษฎาธาร” ขบวนแห่เชิญพระบรมศพสู่พระเมรุมาศโดยพระมหาพิชัยราชรถสมัยกรุงศรีอยุธยานั้น มีความสง่างามยิ่งนัก ในขบวนจะประกอบด้วยราชยานไพร่ย้าวตอกดอกไม้ ราชยานโยง ราชยานพระอาน พระอภิธรรมนำพระมหาพิชัยราชรถทรงพระบรมศพ

ซึ่งขบวนจะแห่ตามพระราชอิสริยยศ

คำว่าพระราชอิสริยยศ หมายถึงเครื่องประกอบพระเกียรติยศตามพระราชอิสริยยศักดิ์ เฉพาะเครื่องประกอบพระราชอิสริยยศพระบรมศพได้มีระเบียบกำหนดไว้เป็นแบบแผนตามโบราณราชประเพณี เช่น เมื่อพระบรมศพประดิษฐานเพื่อบำเพ็ญพระราชกุศล ณ พระมหาปราสาท เครื่องประกอบเกียรติยศคือ พระโกศทองคำประดับด้วยลวดลายมณีนพรัตน์ ประดิษฐานเหนือแท่นพระเบญจาทอง ๓ ชั้นพร้อมด้วยเครื่องสักการะอันเป็นบริวารของพระโกศ ราชยานหรือราชรถเมื่อจะอัญเชิญพระบรมศพจากพระมหาปราสาทไปสู่พระเมรุมาศ หรืออัญเชิญพระบรมอัฐิจากพระเมรุมาศไปยังพระบรมมหาราชวัง เชิญพระบรมราชสรีรางคารไปบรรจุหรือลอยพระอังคารตามโบราณประเพณีก็ตาม จะได้อัญเชิญไปด้วยขบวนพระราชอิสริยยศ ซึ่งเรียกกันว่า “ริ้วขบวน” ทั้งสิ้น พระราชยานในริ้วขบวนแต่ละริ้วมีคนหาม คนจุดชัก มีเครื่องประกอบพระราชอิสริยยศคือ เครื่องสูง พระกลด บังสุริย พัดใบกบังแทรก พุ่มเงิน พุ่มทอง จามร พระอภิรมย์ชুমสาย แวดล้อมตามพระราชฐานันดรศักดิ์แห่งพระบรมศพหรือพระศพนั้น พรั่งพร้อมด้วยเครื่องประโคม เช่น สังข์ แตร ปี่ กลองชนะ พร้อมสรรพด้วยโขนพลโยธา แห่นำ ตาม แข่งเสด็จ ทั้งคู่แห่ คู่เคียง เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะเข้าขบวนและเคลื่อนขบวนไปอย่างมีระเบียบและสง่างาม

การจัดริ้วขบวนพระราชอิสริยยศ

โดยทั่วไป ริ้วขบวนจะจัดตั้งลักษณะต่อไปนี้

ริ้วขบวนที่ ๑ ขบวนพระราชอิสริยยศอัญเชิญพระโกศพระบรมศพจากพระมหาปราสาท ไปยังพระมหาพิชัยราชรถ โดยพระยานุมาศสามลำคาน

ริ้วขบวนที่ ๒ ขบวนพระราชอิสริยยศอย่างริ้วที่ ๑ ประกอบขบวนทหารนำและตาม อัญเชิญพระโกศพระบรมศพประดิษฐานบนพระมหาพิชัยราชรถ ในขบวนจะมีราชรถโยง ราชรถโปรยข้าวตอกดอกไม้ ราชรถพระน้า ยাত্রาขบวนจากวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามไปยังพระเมรุมาศ ท้องสนามหลวง

ริ้วขบวนที่ ๓ ขบวนพระราชอิสริยยศอย่างริ้วขบวนที่ ๑ เวียนพระเมรุ พระบรมศพทรงพระยานุมาศหรือราชรถปืนใหญ่

ริ้วขบวนที่ ๔ อัญเชิญพระบรมอัฐิสู่พระบรมมหาราชวัง โดยพระที่นั่งราชนทรยาน มีพระวอสีวิภากาญจน์เชิญพระราชสรีรางคารสำหรับขัตติยราชนาถ ถ้าเป็นพระบรมราชสรีรางคารอัญเชิญด้วยพระราชยานกง

ริ้วขบวนที่ ๕ อัญเชิญพระบรมอัฐิเข้าสู่พระบรมมหาราชวัง พระราชพาหนะเหมือนขบวนที่ ๔

ริ้วขบวนที่ ๖ เชิญพระราชสรีรางคารไปบรรจุ ณ พระอารามโดยขบวนรถม้าหรือพระราชยานคานหาม (ปัจจุบันเชิญโดยรถยนต์มีทหารม้าแห่นำและตาม)

การอัญเชิญพระอัฐิ พระราชสรีรางคารเข้าสู่พระบรมมหาราชวัง หลังจากที่ได้ถวายพระเพลิงพระบรมศพแล้ว มีการเก็บพระบรมอัฐิประมวลลงในพระโกศทองคำลงยา ซึ่งสร้างขึ้นอย่างวิจิตรงดงามประดับประดาด้วยลวดลายพุ่มเฟื่องและอัญมณี เชิญไปประดิษฐานไว้ในที่อันสมควรแก่การสักการะต่อไป สมัยกรุงศรีอยุธยาเชิญไปบรรจุไว้ ณ วัดพระศรีสรรเพชญ์ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์เชิญไปประดิษฐาน ณ พระราชมนเทียร ในพระบรมมหาราชวัง

การจัดงานพระบรมศพ ในสมัยโบราณ เมื่อถึงเวลาถวายพระเพลิงนั้น จะได้มีการแสดงมหรสพสมโภชประกอบด้วย เท้าที่ปรากฏในงานพระเมรุครั้งรัชกาลที่ ๑ ได้แก่ การละเล่นสมโภช คือ มอญรำ ละคร โขน ฟัน หนัง จั้ว เทพทอง โมงครุ่ม ไต้ไม้ แพนรำ ไต้ลวด กายกรรม เพื่อให้ประชาชนได้ชม ด้วยถือว่าเป็นงานออกทุกข์ในเวลาเดียวกัน

การประโคมย่ำยามในงานพระบรมศพหรือพระศพ

การประโคมย่ำยาม เป็นราชประเพณีโบราณในพระบรมมหาราชวัง เพื่อเป็นสัญญาณให้ข้าราชการ รู้กำหนดเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ และการประโคมย่ำยามเวลามีพระบรมศพ หรือพระศพพระราชวงศ์

ตลอดจนขุนนางผู้ใหญ่

เมื่อรัชกาลที่ ๔ โปรดให้สร้างหอนาฬิกาเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนหน้าพระคลังแสง ชั้นล่างแขวนระฆังหล่อเป็นโลหะสีแดง มีพนักงานตีระฆังบอกเวลา เมื่อพนักงานตีระฆังจบ พนักงานประโคมฆ้องทางกงมัสสุรเสื่อเข็มขาบ สวมหมวกทรงประพาสโหมดเทศยอดจุก เป่าแตรงอน ๒ นาย แตรฝรั่ง ๒ นาย ย่อมโหระทึก ๑ นาย ประโคมย่ำยาม

สมัยรัชกาลที่ ๕ ได้รื้อหอนาฬิกาและพระคลังแสงเพื่อใช้พื้นที่สร้างพระที่นั่งบรมพิมาน ได้ย้ายระฆังมาแขวนที่ซุ้มป้อมยามประตูเหล็กเพชร ประตูทางเข้าพระที่นั่งบรมพิมาน กำหนดให้ทหารรักษาวังเป็นผู้ตีระฆัง และพนักงานเครื่องสูงทำหน้าที่ประโคมย่ำยามตามราชประเพณี

ครั้นพุทธศักราช ๒๔๖๘ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระประชวร ประทับรักษาพระองค์ ณ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน เสนาบดีวังได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ระงับการตีระฆังและการประโคมย่ำยาม เพื่อมิให้เสียงดังอันจะรบกวนเบื้องพระยุคลบาท จึงเว้นการปฏิบัติแต่นั้นมา ยังมีแต่ราชประเพณีประโคมย่ำยามพระบรมศพและพระศพ

การประโคมย่ำยามพระบรมศพพระมหากษัตริย์เครื่องประโคมประกอบด้วย มโหระทึก ๒ ปี ๒ สังข์

ริ้วขบวนพระราชอิสริยยศ เชิญพระโกศพระบรมอัฐิและพระราชสรีรางคารสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

๑ แตรงอน ๘ แตรฝรั่ง ๘ เปิง ๑ และกลองชนะ ๒๐ ถ้าเป็นพระศพ ไม่มีโหระทึก

กำหนดย่ำยาม เวลา ๐๖.๐๐ น. ๑๒.๐๐ น. ๑๘.๐๐ น. ๒๑.๐๐ น. และ ๒๔.๐๐ น. ทุกวันจนครบกำหนดไว้ทุกซ ๑๐๐ วัน ๒ เดือน ๑ เดือน ๑๕ วัน ๗ วัน ตามพระเกียรติยศพระบรมศพหรือพระศพ

การบรรเลงดนตรีไทยในงานพระราชพิธีเป็นเครื่องประกอบพระราชอิสริยยศของพระมหากษัตริย์และพระบรมราชวงศ์ประการหนึ่ง ควบคู่ไปกับการประโคมของงานเครื่องสูง

ตามโบราณราชประเพณี การประโคมย่ำยามในงานพระราชพิธีพระบรมศพหรือพระศพ มีจุดประสงค์เพื่อเป็นสัญญาณให้ทราบกำหนดเวลาปฏิบัติหน้าที่ แต่เดิมดนตรีที่ใช้ประโคมย่ำยาม มีเฉพาะวงแตรสังข์ และวงปี่โหม่งกลองชนะอยู่ในงานเครื่องสูงของสำนักพระราชวัง ประโคมย่ำยามทุก ๓ ชั่วโมง เริ่มเมื่อ ๐๖.๐๐ น. - ๒๔.๐๐ น. รวม ๗ ครั้ง ก่อนเสียงประโคมย่ำยามจะดังขึ้น เริ่มด้วยแตรสังข์ กับปี่โหม่ง กลองชนะ

การบรรเลงปี่พาทย์นางหงส์ วงปี่พาทย์นางหงส์แต่เดิมเป็นวงที่บรรเลงในงานศพสามัญชน ต่อมานำมาบรรเลงในงานสวดพระอภิธรรมศพเจ้านายและตอนถวายพระเพลิงพระบรมศพและพระศพ

การนำปี่พาทย์นางหงส์มาบรรเลงในพิธีหลวงมีขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชประสงค์ให้นำวงปี่พาทย์นางหงส์ ของกรมศิลปากรเข้ามาร่วมประโคมในงานบำเพ็ญพระราชกุศลพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๘ ประกอบด้วย ปี่ชวา ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงใหญ่ ข้องวงเล็ก กลองทัด และฉิ่ง โดยบรรเลงสลับต่อการประโคมย่ำยามของงานเครื่องสูง ของสำนักพระราชวัง

ความเป็นมาของปี่พาทย์นางหงส์ ประโคมร่วมกับการย่ำยามถวายในงานพระราชพิธีพระบรมศพและพระศพเจ้านายชั้นสูง จึงปรากฏในรัชกาลปัจจุบันนี้

พระอิสริยยศศักดิ์ “กรมหลวง” ในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

เบญจมาศ แพทอง*

พระอิสริยยศศักดิ์ “ทรงกรม” หรือที่เรียกว่า “เจ้าต่างกรม” เป็นพระอิสริยยศที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานให้เจ้านายทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายใน ให้มีศักดิ์สูงขึ้น ลำดับตั้งแต่ กรมหมื่น กรมขุน กรมหลวง กรมพระ และกรมพระยาขึ้นไป การที่เจ้านายจะทรงได้รับพระอิสริยยศศักดิ์ดังกล่าวต้องมีคุณูปการแก่บ้านเมือง หลายประการ ทั้งพระกรณียกิจ การประพฤติปฏิบัติ ซึ่งกอปรด้วยพระวิริยะอุตสาหะ และพระปรีชาสามารถ ดังความปรากฏในคำประกาศสถาปนาของเจ้านายแต่ละพระองค์

เรื่องเกี่ยวกับพระยศของเจ้านายนั้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายไว้ในเรื่อง “อธิบายว่าด้วยยศเจ้า” ในหนังสือ

เฉลิมพระยศเจ้านาย ความว่า

“ยศเจ้าในราชสกุลมี ๒ ประเภท คือ **สกุลยศ** คือยศที่เกิดเป็นเจ้านายชั้นใด ประเภท ๑ **อิสริยยศ** คือยศที่สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทรงสถาปนาแต่งตั้งในราชการ ประเภท ๑

สกุลยศ บรรดาผู้ที่เกิดในราชตระกูล จะเป็นราชบุตร ราชธิดา หรือราชชนัดดาก็ตาม ย่อมเรียกว่า ‘เจ้า’ อันคำว่าเจ้านี้ถือเป็นเกียรติยศของราชตระกูลไทยมาแต่ดึกดำบรรพ์...

เจ้าที่สกุลยศเป็นชั้นสูงนั้น เรียกว่า ‘เจ้าฟ้า’ ...ศักดิ์เจ้าฟ้าต่างกันเป็น ๒ ชั้น ชั้นที่ ๑ เจ้าฟ้าซึ่งมีพระมารดา เป็นพระอัครมเหสีหรือเป็นราชธิดา เรียกกันว่า ‘ทูลกระหม่อม’ ชั้นที่ ๒ เจ้าฟ้าซึ่งพระมารดา

* สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร

ทรงศักดิ์รองลงมา เรียกว่า ‘สมเด็จพระ’ ...

ราชสกุลยศรองแต่เจ้าฟ้าลงมาเป็น ‘พระองค์เจ้า’ พระองค์เจ้ามี ๓ ชั้น ชั้นที่ ๑ คือพระราชบุตรพระราชธิดาอันเกิดด้วยพระสนม ตรงกับที่ในกฎมณเฑียรบาลว่า พระยาวราช ชั้นที่ ๒ รองลงมาเป็นราชชนัดดา ซึ่งพระบิดาเป็นเจ้าฟ้า และพระมารดาเป็นเจ้า (ที่โปรดฯ ให้นับศักดิ์พระอัครชายาของเจ้าฟ้าเสมอเป็นเจ้าเป็นพิเศษก็มีบ้าง) พระโอรสธิดาของพระมหาอุปราช (ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้) ก็นับในพระองค์เจ้าชั้นที่ ๒ พระองค์เจ้าชั้นที่ ๓ คือ พระราชชนัดดา ซึ่งพระบิดาและพระมารดาเป็นพระองค์เจ้าด้วยกัน หรือพระบิดาเป็นเจ้าฟ้าชั้นที่ ๑ แต่มารดามีได้เป็นเจ้า

ราชสกุลยศรองแต่พระองค์เจ้าลงมาเป็นหม่อมเจ้า... รองจากหม่อมเจ้าลงมาเป็นหม่อมราชวงศ์...ชั้นรองหม่อมราชวงศ์ลงมา เรียกว่า หม่อมหลวง ราชสกุลนับเพียงชั้นหม่อมหลวงเป็นที่สุด

ส่วน**อิสริยยศ** คือยศที่พระเจ้าแผ่นดินทรงสถาปนาเจ้านายให้มีศักดิ์สูงขึ้นนั้น ชั้นสูงสุดคือพระราชมารดาผู้ที่จะรับรัชทายาทสืบพระวงศ์ ในกฎมณเฑียรบาล...บัญญัติว่าพระราชมารดาอันเกิดด้วยพระอัครมเหสี (มียศ)เป็นสมเด็จพระพุทธเจ้า พระราชมารดาอันเกิดแต่แม่หยั่วเมืองเป็นพระมหาอุปราช...แต่ชั้นหลังมาพระราชมารดาที่จะรับรัชทายาทเรียกแต่ว่าพระมหาอุปราชทั้งนั้น พระนามสมเด็จพระพุทธเจ้าจะเลิกใช้แต่เมื่อใดและเพราะเหตุใดหาปรากฏไม่

อิสริยยศสำหรับราชตระกูลรองแต่มหาอุปราชลงมา พระเจ้าแผ่นดินทรงสถาปนาให้มีพระนามขึ้นด้วยคำว่า ‘พระ’...ประเพณีเรียกพระนามเจ้านายเป็นกรมต่าง ๆ อย่างทุกวันนี้ เพิ่งปรากฏขึ้นเมื่อในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช... แล้วใช้เป็นแบบแผนสืบมาเหตุใดจึงเลิกวิธีตั้งเจ้านายขึ้นพระนามว่าพระ เปลี่ยนใช้พระนามตามกรม ไม่ปรากฏอธิบายไว้ในหนังสือเก่าชัดเจน”

ตามพระอธิบายของสมเด็จพระ ๙ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ที่ว่าการสถาปนาเจ้านายในราชตระกูลให้

“**ทรงกรม**” ซึ่งปรากฏเป็นครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา รัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นั้น แบ่งพระอิสริยยศักดิ์เป็น ๔ ชั้น ได้แก่ กรมหมื่น กรมขุน กรมหลวง กรมพระ ซึ่งแต่ละชั้นกำหนดพระราชทานตามพระอิสริยยศ ได้แก่ **กรมหมื่น** เป็นอิสริยยศสำหรับชั้นพระองค์เจ้า **กรมขุน** เป็นอิสริยยศสำหรับเจ้าฟ้าราชกุมาร **กรมหลวง** เป็นอิสริยยศสำหรับพระมเหสี และ**กรมพระ** เป็นอิสริยยศสำหรับสมเด็จพระพันปีหลวง พระมหาอุปราช และวังหลัง ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงตั้งกรมตามชั้นยศที่บัญญัติไว้ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีแตกต่างบ้าง คือ **ชั้นกรมหมื่น** ทรงตั้งพระองค์เจ้า **กรมขุน** ทรงตั้งเจ้าฟ้าที่เป็นชั้นเล็ก แล้วจึงเลื่อนเป็นกรมหลวง **กรมหลวง** ทรงตั้งเจ้าฟ้าที่เป็นชั้นใหญ่ ทั้งเจ้าฟ้าชายและเจ้าฟ้าหญิง **กรมพระ** ทรงตั้งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล และกรมพระราชวังบวรสถานพิมุขตามแบบเดิม แต่ทรงสถาปนาสมเด็จพระเจ้าฟ้างเอกทัศทั้งสองพระองค์เป็นกรมพระ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงอนุโลมตามระเบียบครั้งรัชกาลที่ ๑ มาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้พระองค์เจ้าเป็นได้จนถึงกรมหลวง รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้เพิ่มพระอิสริยยศเจ้าต่างกรมขึ้นอีกชั้นหนึ่ง คือ **กรมสมเด็จพระ** ซึ่งสูงกว่าตำแหน่งกรมพระที่มีอยู่เดิม และโปรดให้พระองค์เจ้าเป็นได้จนถึงกรมสมเด็จพระ ดังนั้นพระอิสริยยศต่างกรมทุกชั้นจึงเป็นได้ทั้งเจ้าฟ้า และพระองค์เจ้า ซึ่งโดยปกติเจ้าฟ้าแรกรับกรมจะต้องเป็นกรมขุน และพระองค์เจ้าจะต้องเป็นกรมหมื่น ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชนิยมตั้งพระนามทรงกรมของพระราชโอรส และพระราชธิดาตามชื่อจังหวัด มณฑล ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ตั้งพระอิสริยยศ**กรมพระยา**แทนกรมสมเด็จพระ การสถาปนาพระบรมวงศานุวงศ์ได้ชะงักลงชั่วคราวหลังจากที่ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๗ จนกระทั่งในรัชกาล

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนพระอิสริยยศ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วัดดิวงค์ เป็นกรมพระยา เมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๘ และในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนกรม พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร เป็นกรมพระ และทรงตั้งกรม พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีนิวัต เป็นกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๓ และในพุทธศักราช ๒๔๙๕ ทรงเลื่อนกรมพระชัยนาทนเรนทรเป็นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร และทรงตั้งพระราชวงศ์เป็นเจ้าต่างกรมอีก ๔ พระองค์ ได้แก่ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ พลโท พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอดิศรอุดมศักดิ์ พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ หลังจากนั้นมิได้ทรงตั้งเจ้านายพระองค์ใดทรงกรมอีก จนกระทั่งพุทธศักราช ๒๕๓๘ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา เป็นเจ้าต่างกรม มีพระนามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า **“สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์”**

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ทรงได้รับการสถาปนาพระอิสริยยศักดิ์ “กรมหลวง” เมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘ ทรงเป็นเจ้านายฝ่ายในในรัชกาลปัจจุบันที่ทรงได้รับพระเกียรติยศอย่างสูงเป็นกรณีพิเศษให้

ทรงกรมเป็นกรมหลวงโดยมีต้องผ่านชั้นกรมขุนตามที่กำหนดไว้ในธรรมเนียมราชประเพณี ด้วยทรงบำเพ็ญพระกรณียกิจล้วนเพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน ทรงรับราชการสนองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาโดยลำดับ ทรงปฏิบัติพระราชกิจแทนพระองค์ ทรงช่วยเหลือและทรงสืบทอดพระภารกิจของสมเด็จพระบรมราชชนนี ทรงเป็นที่เคารพรักเกิดทุนของประชาชน ทรงมีพระจริยาวัตรงดงาม ปฏิบัติพระภารกิจด้วยพระปรีชาสามารถ ทรงทุ่มเทและอุทิศพระองค์อย่างเต็มพระกำลังทรงอุปถัมภ์บำรุงมูลนิธิ สมาคมให้เจริญก้าวหน้า ทรงสนับสนุนส่งเสริมในศาสตร์และศิลป์สาขาต่าง ๆ พระกรุณาธิคุณเป็นที่ประจักษ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงมีพระบรมราชโองการสถาปนาให้ทรงดำรงพระอิสริยยศักดิ์เป็น เจ้าฟ้าต่างกรมฝ่ายใน ดังประกาศทรงสถาปนาว่า

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า โดยที่ทรงพระราชดำริว่า สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา เป็นสมเด็จพระโสทรเชษฐภคินีอันสนิทแต่พระองค์เดียวที่ได้ทรงร่วมทุกข์กันมาแต่ทรงพระเยาว์ ทั้งเป็นผู้ที่ทรงเคารพนับถือในฐานะที่ทรงมีอุปการคุณมาแต่หนหลัง ดังมีข้อความปรากฏอยู่ในประกาศสถาปนาเป็นสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้า นั้นแล้ว ต่อมาสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ก็ยังเฝ้ารอทุกข์ภัยมั่นคงอยู่มิได้ทอดทิ้งในอุปการกิจที่มีแก่พระองค์โดยเจตจำนงมุ่งหมายแต่จะให้ทรงพระเกษมสุข และทรงพระเจริญยิ่งด้วยพระราชอิสริยยศในมโหศยุรสสมบัติ ได้ทรงปฏิบัติพระราชกิจแทนพระองค์ในหลายวาระ และทรงรับเป็นพระอัครมเหสีในการสว่นพระองค์สมเด็จพระบรมราชชนนีให้ดำเนินสู่ล่วงไปด้วยความเรียบร้อย ทั้งได้ปฏิบัติวัฏฐากสมเด็จพระบรมราชชนนีอย่างใกล้ชิดในที่ทุกสถาน และรักษาพยาบาลในเมื่อทรงพระ

ประจวบโดยมิได้มีความเบื่อหน่ายย่อหย่อน ด้วยมีพระประสงค์จะแบ่งเบาพระราชภาระ ทำให้ทรงคลายพระราชกังวลและวางพระราชหฤทัยในการส่วนสมเด็จพระบรมราชชนนีได้เป็นอันมาก

นอกจากนั้น สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ยังมีพระหฤทัยเปี่ยมไปด้วยพระเมตตา กรุณาปรารถนาที่จะให้ประชาชนทุกคนชั้นได้มีวิชาความรู้ มีฐานะความเป็นอยู่และมีสุขภาพอนามัยที่ดีถ้วนหน้า จึงทรงพระอุตสาหะรับเป็นอาจารย์สอนอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ โดยมิได้ทรงคิดเห็นแก่ความเหนื่อยยาก ทั้งทรงรับเป็นพระธุระบริหารกองทุนการกุศลสมเด็จพระเจ้าทรงเป็นประธานมูลนิธิโรคไตมาแต่แรกเริ่ม และทรงรับมูลนิธิตลอดจนสมาคมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การสังคมสงเคราะห์ และการสาธารณสุขไว้ในพระอุปถัมภ์อีกเป็นจำนวนมาก ได้ทรงปฏิบัติบริหารกองทุนมูลนิธิที่ทรงเป็นประธานและบริหารอยู่โดยเต็มพระสติกำลังปรีชาสามารถ และได้พระราชทานความช่วยเหลือ นานัปการแก่มูลนิธิและสมาคมที่อยู่ในพระอุปถัมภ์ ทำให้กิจการต่างๆ ของกองทุน มูลนิธิ และสมาคมเหล่านั้น ดำเนินก้าวหน้ามาด้วยความมั่นคงและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนอย่างใหญ่หลวง พระเกียรติคุณด้านนี้เป็นที่ประจักษ์เด่นชัดด้วยเหตุนี้สถาบันอุดมศึกษาในประเทศและองค์การระหว่างประเทศมากแห่งจึงได้ถวายปริญญาคุณวุฒิปดกิตติมศักดิ์ในสาขาวิชาต่าง ๆ และเหรียญสดุดีพระกิตติคุณ

มาบัดนี้ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยา-

ณิวัฒนา ทรงเจริญด้วยวัสสาายุกาลวิญญู กอปรด้วยพระอริยาบดียิ่งตรงดำรงพระองค์มั่นอยู่ในสุจริตธรรม สัมมาจารี มีความกตัญญูทวาทเป็นอย่างยิ่ง ทั้งทรงพระคุณแก่บ้านเมืองปรากฏอยู่เป็นอเนกปริยาย สมควรที่จะสถาปนาพระอิสริยยศศักดิ์ให้สูงขึ้น โดยอนุโลมตามแบบอย่างโบราณราชประเพณี

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้สถาปนาสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้าต่างกรมฝ่ายใน มีพระนามตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ขอจงเจริญพระชนมายุ พรรณ สุข พล ปฏิภาณ คุณสารสมบัติ สรรพสิริสวัสดิ์พิพัฒนามงคล อธิษฐคุณผลอนสารสมบุรณ์ วรเกียรติคุณอดุลยยศ ปรากฏยังยืนนาน เทอญ

ประกาศ ณ วันที่ ๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘ เป็นปีที่ ๕๐ ในรัชกาลปัจจุบัน”

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๒ ตอนพิเศษ ๒๔ ง วันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ หน้า ๑ - ๓)

เรื่องการออกพระนามเจ้านายที่เป็นเจ้าฟ้าต่างกรมต้องออกพระนามก่อนแล้วตามด้วยชื่อกรม เช่น สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร พลโท สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ แสดงให้เห็นว่าเป็นหัวหน้าบังคับบัญชากรมและมีผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งจะมีมาน้อยตามแต่พระอิสริยยศของเจ้ากรมนั้น ๆ ปัจจุบันการ “ทรงกรม” ของเจ้านายไม่มีผู้อยู่ในบังคับบัญชา มีความหมายเป็นเพียงพระอิสริยยศเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ออกพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร ปล่อยพลเมืองจากสังกัดกรมต่าง ๆ ให้อยู่ในปกครองของเทศาภิบาลตามท้องที่ และให้บรรดาชายฉกรรจ์ทุกคนต้องรับราชการทหารชั่วคราวแทนการขึ้นทะเบียนเป็นเลกสังกัดในกรมอย่างแต่ก่อน พระราช-

บัญญัตินี้จึงเป็นผลให้กรมของเจ้านายยกเลิกไปด้วย แต่
นั้นมาคำ “กรม” จึงติดอยู่กับพระนามเจ้านาย มิได้
แสดงการบังคับบัญชาผู้คน แต่ยังคงมีการเฉลิมพระยศ
เจ้านายและสถาปนาพระอิสริยยศศักดิ์ต่อมาทุกรัชกาล
จนถึงรัชกาลปัจจุบัน

การพระราชพิธีสถาปนาพระอิสริยยศศักดิ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพิธีจารึกพระนามในพระสุ-
พรรณบัฏ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อ
วันที่ ๒๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๘ และประกอบ
พระราชพิธีสถาปนา ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ใน
พระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม พุทธศักราช
๒๕๓๘ เนื่องในวาระที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖ รอบ

การพระราชพิธีประกอบด้วย พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี
นาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วย
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สม-
เด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระ
เจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดา-
มาตุ และพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา
จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยัง
พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ
บูชาพระพุทธรูปวิมาขัยวัฒน์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ทรง
จุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย ทรงจุด
เทียนพระมหามงคล เทียนเท่าพระองค์ และธูปเทียน
บูชาพระพุทธรูป เทวรูปพระเคราะห์ แล้วพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวทรงพระเคนพัตรรองที่ระลึกฉลองพระชน-
มายุ ๖ รอบ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิ-
วัฒนา แต่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
สกลมหาสังฆปริณายก สมเด็จพระราชาคณะ พระราชา
คณะ ๗๓ รูป อาลักษณ์อ่านประกาศพระบรมราช-
โองการสถาปนาพระอิสริยยศศักดิ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ
เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานน้ำพระมหา

สังข์ และพระราชทานพระสุพรรณบัฏ พระสงฆ์ ๗๓
รูป เจริญชัยมงคลคาถา พราหมณ์เป่าสังข์ พนักงาน
แกว่งบัณเฑาะว์ ขาวพนักงาน ประโคมฆ้องชัย สังข์
แตร ดุริยางค์ พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ฉลอง
พระชนมายุสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิ-
วัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จบแล้ว สมเด็จพระ
ญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆ-
ปริณายก ถวายพระธรรมเทศนา จบ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงพระเคนจตุปัจจัย
ไทยธรรมเครื่องกัณฑ์เทศน์และไทยธรรมถวายพระสงฆ์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้าพี่
นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชน-
ครินทร์ ทรงหลังทักษิณาทน พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา
ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา เสด็จพระราชดำเนินกลับ

สิ้นพระชนม์

ด้วยพระปรีชาสามารถ พระกรณียกิจนานาและ
พระจริยาวัตรอันงดงาม เป็นที่ประจักษ์ชัดทั้งก่อนและ
หลังการสถาปนาพระอิสริยยศศักดิ์ “กรมหลวง” พลกนิกร
ต่างสำนึกในพระกรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ดังนั้นการเสด็จ
สู่สวรรคาลัยของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยา-
ณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในวันที่ ๒
มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๑ จึงเป็นความสูญเสีย
อย่างยิ่งใหญ่ของปวงชนชาวไทย บังเกิดความโศกเศร้า
และความอาลัยไปทั่วผืนแผ่นดินไทย

พระตำราเรื่องการใช้ภาษาไทย ในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

ปรีดี พิศภูมิวิถี*

ค วามสนพระทัยในการใช้ภาษาไทยของ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ อาจแสดงให้เห็นผ่านงานพระนิพนธ์และพระตำราสโนครวต่าง ๆ ที่เสด็จเป็นประธานในการประชุม หรือทรงเปิดการประชุมวิชาการต่าง ๆ ซึ่งพระตำราสโนเหล่านี้มีคุณค่าที่สะท้อนแนวพระตำราและสภาพปัญหาของการใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงนิพนธ์หนังสือต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนมาก งานพระนิพนธ์ทั้งหมดเรียบเรียงด้วยภาษาไทยเป็นหลัก และเป็นหนังสือที่อ่านเข้าใจง่าย ข้อความกระชับ ไม่วกวนสับสน และมีการอธิบายขยายความอย่างพอเหมาะ งานพระนิพนธ์อันมีคุณค่า ๓ เล่ม ที่ควรพิจารณาเพื่อสะท้อนพระอัจฉริยภาพในการเขียนภาษาไทยให้อ่านอย่างกระชับ คือ

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี

เวลาเป็นของมีค่า แม่เล่าให้ฟัง และเจ้านายเล็ก ๆ - ยุวกษัตริย์

อันที่จริงแล้ว เมื่อครั้งทรงพระเยาว์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ก็ไม่ทรงชำนาญการใช้ภาษาไทยนัก เพราะประทับที่ต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ทรงศึกษาเล่าเรียนภาษาต่างประเทศมาก ในปลายปี พ.ศ. ๒๔๖๙ ราชสกุล “มหิดล” เดินทางไปยังเมืองบอสตัน (Boston) ประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ทรงเข้ารับการศึกษาด้านแพทยศาสตร์ที่เมืองบอสตัน ส่วนพระราชธิดาก็ทรงเข้าเรียนชั้นเบื้องต้นที่โรงเรียนพาร์ค (Park School) โดยทรงเล่าว่า “ฉันก็ไปโรงเรียน แต่พูดอังกฤษไม่เป็น ฉันก็ไม่พูดอะไรเลย แต่พอถึงหน้าหนาวสโนว์ตก ฉันตื่นตื่น เลยพูดภาษาอังกฤษออกมาได้เลย เพราะเก็บเอาไว้มานานไม่พูด ตอนนั้นครูและนักเรียนคนอื่นพูดอะไรก็พูดไปฉันก็ฟังแล้วจำเอาไว้”

แต่อย่างไรก็ตามพระอัจฉริยภาพด้านการใช้ภาษาก็ประจักษ์ชัดอย่างต่อเนื่อง

งานพระนิพนธ์เล่มแรกของพระองค์นับเป็นความพยายามที่ยิ่งใหญ่ขณะที่มีพระชันษาเพียง ๙ ปี นั่นคือการที่ทรงแปลนิทานต่าง ๆ จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย เพื่อพิมพ์ถวายในโอกาสที่สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๗๐ พรรษาใน พ.ศ. ๒๔๗๕ หนังสือเล่มนั้นคือ “นิทานสำหรับเด็ก” ที่ประกอบด้วยนิทานสั้น ๆ ๑๓ เรื่อง

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงพระนิพนธ์ไว้ว่า “สมเด็จพระแม่รับสั่งว่าในเมื่อข้าพเจ้าอ่านภาษาอังกฤษออกและรู้จักนิทานฝรั่งมาก น่าจะมาแบ่งให้เด็กไทยทราบบ้าง” และ “วิธีแปลของข้าพเจ้าตอนนั้นคือ อ่านเรื่องให้เข้าใจเสียก่อน แล้วก็เล่าเป็นภาษาไทย ดังนั้นเรื่องที่ยาว ๕ - ๖ หน้า จึงเหลือเพียง ๑ - ๒ หน้า”

ขณะที่ประทับในประเทศไทยนั้น สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาส

ราชนครินทร์ ทรงเข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินี ระยะแรกยังทรงอ่านภาษาไทยได้ไม่ดีพอ รับสั่งเล่าว่า “ตามเขาไม่ค่อยทัน ทีหลังรู้เรื่องก็ไปได้ แต่ก็อยู่ถึง ป. ๓ เวลานั้นเท่ากับ ป. ๔ ตอนนั้นฉันสอบได้แล้ว ยังได้รางวัลของกระทรวงศึกษาเลย เพราะสอบได้ที่ ๒ ...ที่ไม่ได้ที่ ๑ เพราะภาษาไทยไม่ดีพอ”

กาลต่อมา เมื่อทรงสำเร็จการศึกษาศาสนาวิชาเคมี จากมหาวิทยาลัยโลซาน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์แล้ว ก็เสด็จนิวัตประเทศไทยและทรงงานในฐานะอาจารย์ ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งทรงรับเป็นหัวหน้าสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ อาจกล่าวได้ว่าพระกรณียกิจในขณะทรงดำรงตำแหน่งอาจารย์นี้ทรงบุกเบิกหลักสูตรภาษาต่างประเทศให้มีความทันสมัยและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล แต่ก็ยังทรงห่วงเรื่องการใช้ภาษาไทยไปพร้อมกันด้วย

งานพระนิพนธ์ที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงนิพนธ์ขึ้นในโอกาสสำคัญเช่น เวลาเป็นของมีค่า แม่เล่าให้ฟัง และเจ้านายเล็กๆ - ยุวกษัตริย์ เป็นหนังสือดีในดวงใจของคนไทยทุกคน เพราะนอกจากจะประมวลเรื่องราวพระราชประวัติและพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และพระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชแล้ว ยังเปี่ยมไปด้วยภาพถ่ายที่สวยงามและคำคมอันควรประทับใจ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ

เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงพระปรีชาอย่างยิ่งในการเรียบเรียงเรื่องราวให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ทรงอธิบายพระราชประวัติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีอย่างละเอียด พร้อมแผนผัง แผนที่ ตลอดจนพระรูปมากมายที่มีคำอธิบายประกอบวันเดือนปี

อาจกล่าวได้ว่า หนังสือทั้ง ๓ เล่มนี้เป็นคู่มืออ้างอิงของคนไทยทุกคนที่ต้องการทราบพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจของทั้ง ๓ พระองค์ขณะทรงพระเยาว์ด้วย และด้วยพระอัจฉริยภาพด้านภาษาไทยของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์นี้เอง ที่ทำให้หนังสือดังกล่าวน่าอ่านตราบนานปัจจุบัน ดังข้อความที่ยกมาจากพระนิพนธ์ “แม่เล่าให้ฟัง” นี้

“ผู้ใหญ่ได้เล่าให้แม่ฟังว่า แม่เกิดที่ถนนบุรี วันอาทิตย์ที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ ปีชวด ตรงกับ ค.ศ. ๑๙๐๐ ต่อไปข้าพเจ้าจะใช้ ค.ศ. ควบไปกับ พ.ศ. เพราะจะทำให้ทราบอายุแม่ได้อย่างเร็ว เช่นถ้าพูดถึงปี พ.ศ. ๒๔๕๓ (ค.ศ. ๑๙๑๐) จะทราบได้ทันทีว่าแม่อายุได้ ๑๐ ปี

ไม่ทราบว่าเป็นผู้ตั้งชื่อให้ว่า ‘สังวาลย์’ ในสมัยนั้นยังไม่มีนามสกุล จะมีพระราชบัญญัติขนานนามสกุลในปี พ.ศ. ๒๔๕๖ การใช้คำว่า ‘เด็กชาย’ หรือ ‘เด็กหญิง’ ก็ยังไม่มีจนกระทั่งมีพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยคำนำนามเด็ก ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๔ อันที่จริงพระราชกฤษฎีกานี้ได้ทรงยกเลิกเดือนเศษภายหลัง เพราะ ‘มิได้ให้คุณความสะดวกสมพระราชประสงค์ แต่ตรงกันข้ามกลับเป็นเครื่องทำให้เปลืองเวลาและความคิดของข้าแผ่นดิน’ ถึงอย่างไรก็ดีทางราชการก็ยังได้ใช้ต่อมาในราชกิจจานุเบกษา การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ทรงมีพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยคำนำนามเด็ก พ.ศ. ๒๔๖๔ นี้ขึ้นมา เป็นเพราะว่าทรงมีพระราชดำริว่า คำว่า ‘คุณ’ ไม่ควรใช้พรา้เพื่อพ้นเผื้อ ส่วนคำว่า ‘หนู’ นั้น ทรงมีพระราชดำริต่อไปว่า ‘เป็นศัพท์ที่เพี้ยนมาจากภาษาจีนว่า ‘ฮิน’ ไม่สมควรใช้สำหรับเป็นคำนำนามเด็กที่เป็นเชื้อชาติสยามแท้’ (‘ฮิน’ ภาษาจีนแปลว่า ‘ทาส’)

สำหรับผู้ชายนั้นคำว่า ‘นาย’ มีอยู่แล้ว แต่คำว่า ‘นาง’ และ ‘นางสาว’ ยังไม่ได้ใช้จนถึงมีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้คำนำนามสตรี พ.ศ. ๒๔๖๐ จึงใช้คำว่า ‘อ้าแดง’ ซึ่งมีได้กำหนดว่าต้องเป็นโสทรหรือไม่ แต่คนทั่ว ๆ ไปมักเข้าใจว่า ‘อ้าแดง’ หมายถึงหญิงที่แต่งงานแล้วเท่านั้น

แม้จึงชื่อสังวาลย์เฉยๆ ในการพูด หญิงไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่จะเรียกกันว่า ‘แม่’ เช่น ‘แม่พลอย’ ชายจะใช้คำว่า ‘พ่อ’ ”

จากความเพียงส่วนน้อยเช่นนี้ ผู้อ่านจะเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งผู้นิพนธ์เองก็ทรงอธิบายเกร็ดต่าง ๆ อย่างน่าสนใจยิ่ง เช่นทรงใช้ ค.ศ. ในการนับพระชนมายุของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งจะสะดวกมาก และทรงอธิบายเรื่องการใช้นามนำนามบุคคลในสมัยรัชกาลที่ ๖ อันแสดงว่าสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงสนพระทัยประวัติศาสตร์และภาษาไทยอย่างเด่นชัด

ใน “เวลาเป็นของมีค่า” ผู้นิพนธ์ทรงใช้โวหารเปรียบเทียบอย่างลุ่มลึก และเห็นภาพอย่างชัดเจน

ถึงพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ทรงงานตลอดเวลา เพราะเวลาเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์และไม่ควรปล่อยให้เสียไป พระนิพนธ์เรื่องนี้ ทรงอธิบายความหมายของหน้าปกไว้ว่า “ถ้าท่านพินิจดูรูปหน้าปกท่านจะเห็นได้ว่า แม่มองดอกไม้ที่ถืออยู่อย่างลึกซึ้งกว่ามองความงามภายนอกเท่านั้น ในสายตาจะมีคำถามว่า จะทำอะไรจึงจะรักษาความสวยความงาม และธรรมชาติของดอกไม้ไว้ได้ นี่แหละเป็นที่เกิดของงานประดิษฐ์ต่าง ๆ ของแม่”

และที่ตอนท้ายของเรื่องก็ทรงทิ้งท้ายไว้ให้คิดว่า “หากท่านไม่ปรารถนาจะทำลายชีวิตตนเอง ก็จงหาอะไรทำ การที่จะเลือกสะสมงานอดิเรก ขึ้นอยู่รสนิยมของแต่ละคน ความพอใจ สร้างความงามเฉพาะตัว ตั้งแต่วัยเด็กถึงชรา โดยไม่ต้องมีพรสวรรค์ไม่ต้องใช้จ่ายมากนักเหมือนงานอดิเรกบางชนิด เช่น เล่นของเก่า โดยไม่ลำบากหรือสร้างความลำบากให้กับผู้อื่น แต่สิ่งที่ขาดไม่ได้ คือความรักสิ่งที่ทำ รสนิยม และความอดทน”

ตัวอย่างข้อความจากงานพระนิพนธ์แสดงให้เห็นว่า สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงมีความเชี่ยวชาญ

ในการใช้ภาษาไทยมาก แม้จะทรงออกพระองค์เสมอว่า ทรงไม่คุ้นเคยต่อการใช้ภาษาไทยมากเท่ากับภาษาต่างประเทศซึ่งรับสั่งมาแต่ทรงพระเยาว์ก็ตาม แต่ผู้อ่านจะตระหนักได้ว่าภาษาไทยที่ทรงใช้ถูกต้องตามแบบแผนและเข้าใจได้ง่าย

พระตำรัสเปิดประชุมการสัมมนาเรื่องการใช้ภาษาไทย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา จัดขึ้นครั้งหนึ่ง สะท้อนให้เห็นพระตำราหลายประการในเรื่องการใช้ภาษาไทย กล่าวคือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเห็นว่าภาษาไทยนับเป็นเอกลักษณ์สำคัญของประเทศอย่างหนึ่งที่ควรได้รับการอนุรักษ์ไว้ในฐานะเป็นมรดกของชาติ แต่ในปัจจุบันภาษาไทยมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ปัญหาในการใช้ภาษาไทยที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา

กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงวิเคราะห์ไว้ ประกอบด้วยปัญหา ๒ ประการคือ **ปัญหาของการพูด และปัญหาของการเขียน**

ภาษาไทยที่เป็นภาษาพูดนั้น เป็นภาษาที่สื่อสารได้ง่าย ประโยคไม่สลับซับซ้อน แต่ปัญหาของภาษาลักษณะนี้ ทรงเห็นว่าอยู่ที่การออกเสียง เช่น ตัว ร ล หรือ ตัวควบกล้ำ พระดำรัสตอนหนึ่งความว่า “ภาษานั้นต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยเฉพาะภาษาเขียน ข้าพเจ้าเคยพูดไว้ว่า ภาษาทุกภาษาจะมีวิวัฒนาการ ภาษาของเราจะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ คงเปรียบเทียบกับได้กับการแต่งตัว เราก็ต้องแต่งตามสมัยไป” แต่การพูดภาษาไทยนั้นก็เกิดปัญหาว่า ควรจะพูดให้ถูกต้องตามระเบียบอย่างเคร่งครัด หรือพูดตามแบบธรรมชาติ

ส่วน ภาษาไทยที่เป็นภาษาเขียน มีปัญหาที่สลับซับซ้อนกว่าภาษาพูด เพราะคนไทยต้องจำองค์ประกอบต่าง ๆ ของภาษาเขียนมากกว่าชาวต่างชาติที่คุ้นเคยกับภาษาอังกฤษ เช่นจำนวนพยางค์ สระ วรรณยุกต์ และอีกประการหนึ่งคือ “ภาษาไทยนั้นเขียนคำต่อ ๆ กันโดยไม่แยกคำ ผู้อ่านจึงต้องทราบความหมายของสิ่งที่กำลังอ่านอยู่ เช่นเมื่ออ่านคำว่า นาย ก. ไปที่โน่นที่นี้ ต้องระวังไม่อ่านว่า นาย ก. ไปที่โน่นที่นี้ ซึ่งเคยได้มีขึ้นจริง ๆ แล้ว”

ภาษาไทยที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงตั้งข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือการใช้ราชาศัพท์ ดังที่ทรงนิพนธ์ไว้ว่า “ผู้ที่เข้าเฝ้าเจ้านายนั้นมี ๓ ประเภท ประเภทที่หนึ่งเป็นผู้ที่จะพยายามทอกราชาศัพท์มาวิธีที่จะกราบทูลให้ถูกต้อง แต่พอเข้าเฝ้าแล้วก็จะลืมหมด เรียกตัวเองว่าฝ่าบาทและไปเรียกเจ้านายนั้นว่า กระหม่อม ประเภทที่สองก็เป็นผู้ไม่ยอมเฝ้าเสียเลยเพื่อเลี่ยงการใช้ราชาศัพท์ ประเภทที่สามนั้นก็คือผู้ที่เห็นว่าราชาศัพท์นั้นไม่ควรจะมีเลย และเมื่อไปเฝ้าเจ้านายแล้วจะพูดภาษาธรรมดาอย่างสุภาพ” แต่อย่างไรก็ตามทรงเห็นว่าราชาศัพท์นั้นมีความจำเป็นและไม่ควรทิ้ง เพราะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมไทยมาช้านาน

การสอนภาษาไทยนั้นทรงพระดำริว่า น่าจะมีการเรียนการสอนภาษาไทยในการแสดงความคิดเห็นด้านต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้เป็นการเรียนภาษาไทยเพื่อภาษาไทย ทรงเรียกว่าเป็นการส่งเสริมในภาคปฏิบัติ

อีกประการหนึ่ง คือควรมีการส่งเสริมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการใหม่ ๆ ปรับใช้เช่นเดียวกับที่ต่างประเทศ อีกทั้งควรหันมาสนใจภาษาถิ่นกันให้มากกว่านี้ และควรส่งเสริมอาชีพของผู้ที่ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ เช่น ล่าม นักแปล นักหนังสือพิมพ์ นักประพันธ์ ผู้บริหาร

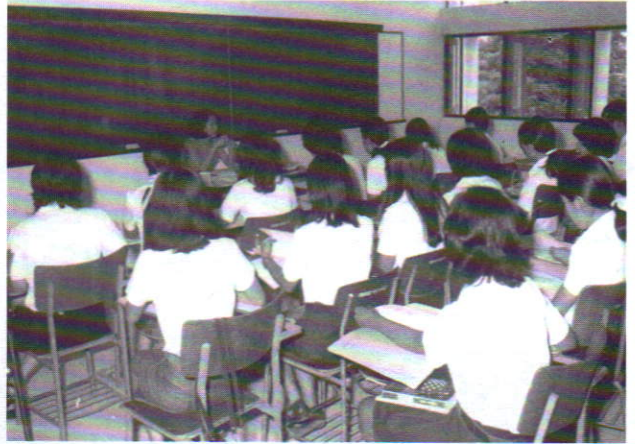
แนวพระดำรินี้แสดงให้เห็นว่า สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเข้าใจการใช้ภาษาไทยอย่างถ่องแท้ ลุ่มลึก ทรงเข้าใจสาเหตุของปัญหาการใช้ภาษาไทย และทรงชี้แนะแนวทางแก้ไขไว้อย่างเป็นระเบียบ สิ่งที่ทรงเสนอแนะไว้นั้นล้วนแต่เป็นประโยชน์และสามารถนำมาปรับใช้แก้ปัญหาภาษาไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ดังที่จะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรการสอนภาษาไทยเพิ่มมากขึ้น ให้ความสำคัญกับภาษาถิ่นมากกว่าก่อน และมีการปรับปรุงทักษะการออกเสียงภาษาไทยของผู้ประกอบการทางภาษา รวมทั้งสนับสนุนการวิจัยด้านภาษาไทยอย่างต่อเนื่อง เหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นจากพระดำริด้านภาษาไทยทั้งสิ้น

ตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเอาพระทัยใส่เรื่องการศึกษาของประชาชนโดยทั่วถึงกัน ทั้งระดับการศึกษาขั้นมูลฐาน และระดับอุดมศึกษา เมื่อเสด็จพระดำเนินเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดารทั่วประเทศ ทรงเห็นว่าปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือการขาดแคลนการศึกษาที่ดีและทั่วถึง รวมทั้งสื่อการเรียนการสอนที่ไม่ทันสมัย ทรงทดลองสร้างสื่อการเรียนการสอนขึ้นในรูปแบบของเกมต่าง ๆ เมื่อทรงทดลองใช้แล้วก็จะทรงบันทึกข้อมูล วิเคราะห์ผล และติดตามผลการใช้สื่อการเรียนการสอนนั้น ๆ ทั้งนี้หากมีปัญหาต่าง ๆ จะทรงวิเคราะห์พระราชทานพร้อมทั้งพระราชทานแนวทางแก้ไขเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

สื่อการเรียนการสอนที่ทรงสนพระทัยคือ สื่อ การสอนเสริมทักษะภาษาไทย ได้แก่ ชุดเกมไปโรงเรียน ชุดเกมบัตรอักษรสามหมู่ และชุดเกมบัตรต่อภาพ ซึ่งแต่ละชุดการสอนนั้นมีจุดประสงค์ในการเสริมทักษะ การเรียนรู้ที่ต่างกัน อันได้แก่ทักษะการอ่านเบื้องต้น ซึ่งเกมไปโรงเรียนมิได้มีจุดประสงค์สอนการอ่าน หาก แต่เป็นการฝึกให้เด็ก “อ่านได้ - อ่านเป็น” คำแนะนำอัน ทรงคุณค่าที่พระราชทานหลังจากทรงวิเคราะห์ชุดเกม นี้คือ “ผู้ใช้จะต้องเข้าใจ ต้องดูให้ดีว่าเกมนี้มีความมุ่ง หมายอย่างไร เป็นการเสริมไม่ใช่การสอน เสริมให้เด็ก มีแรงจูงใจอยากจะทำเล่นอยากจะทำสนุก ก็เลยทำให้อยาก อ่านให้มากขึ้น การเล่นเกมทำให้ได้ข้อมูลการอ่านบ่อยขึ้น ครูคงจะเห็นว่าเด็กดีขึ้นเพราะได้อ่านมาก ๆ เข้า แต่ ครูต้องเข้าใจว่าเป็นการเสริมไม่ใช่การสอน ถ้าสอน ก็ต้องสอนข้างนอก หรือเวลาเล่นถ้าเด็กอ่านไม่ออก ก็ต้องสอนว่าจะให้เด็กทำอะไร อ่านอย่างไร ผสม ตัวอย่างอะไร ถ้าเด็กอ่านได้ก็ไม่ต้องสอน นอกจาก อ่านผิดอ่านถูกก็ชี้แนะ และครูต้องดูให้ดีว่าเด็กมี ระเบียบหรือไม่ การวางของก็ควรสอนให้เด็กมีระเบียบ ด้วย เกมนี้ช่วยให้เห็นนิสัยของเด็ก เด็กบางคนมี ระเบียบมาก บางคนวางตัวเป็นตำรวจสนาม คอยดูว่า เด็กอีกคนวางดีหรือเดินถูกไหม”

ชุดเกมบัตรอักษรสามหมู่ เป็นเกมที่ทรงสร้าง ขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทยโดยเฉพาะ เพื่อช่วยให้ เด็กที่ไม่รู้จักตัวอักษรเลยให้มีโอกาสเรียนรู้พยัญชนะ และสระของอักษรไทยได้เร็วขึ้น ส่วนเกมบัตรต่อภาพ เป็นการจับคู่บัตรอักษรและบัตรภาพ เพื่อฝึกการจำให้ ง่ายขึ้น

พระดำริอีกหลายประการในเรื่องการพัฒนา สื่อการเรียนการสอน ยังผลให้เกิดประโยชน์ในการ พัฒนาผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง โดยทรงเล็งเห็นว่ากลุ่ม นักเรียนที่ไม่มีโอกาสได้ใช้สื่อการเรียนเช่นนักเรียน ในเมืองใหญ่ ควรจะมีโอกาสพัฒนาทักษะของตนเอง ได้มากขึ้น มูลนิธิสมาคมนครทูตศึกษาในประเทศไทย (ส.ส.อ.ท.) รับพระราชทานพระดำริต้นแบบเกมต่าง ๆ ดังเช่น เกมต่อบัตรอักษร - ภาพ เพื่อเสริมทักษะการ

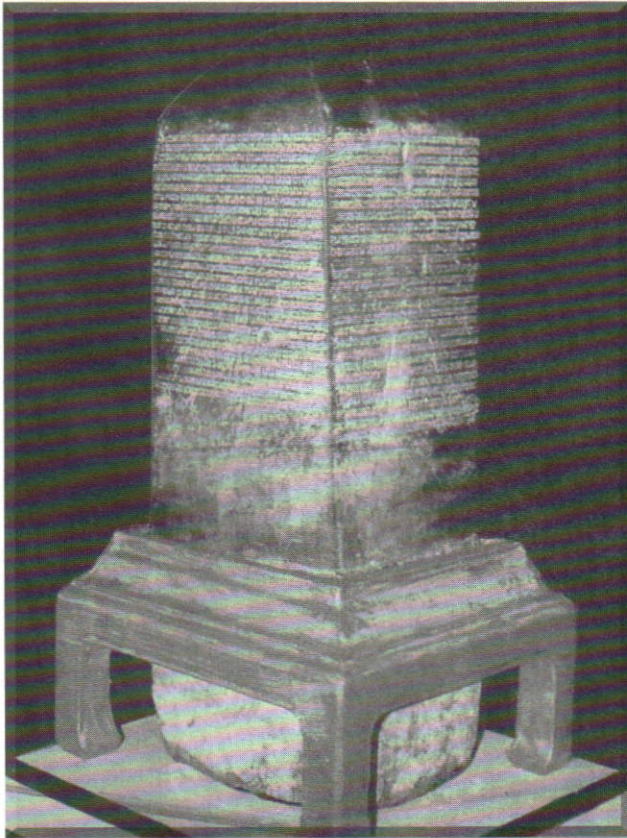

อ่านภาษาไทยในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เกมต่อบัตร ภาพ - คำ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เพื่อเสริม การอ่านภาษาไทย เกมต่อบัตรคณิตศาสตร์ ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๑ เกมต่อบัตรภาพ - คำ ระดับชั้น อนุบาล และเกมต่อบัตรคณิตศาสตร์ ระดับชั้นอนุบาล

กล่าวโดยสรุปก็คือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเอาพระทัยใส่ในเรื่องของภาษาไทยและการสอน ภาษาไทยเป็นอย่างมาก ในส่วนพระองค์เองนั้น ทรงใช้ ภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ภาษาที่ทรงใช้สามารถสื่อสาร กับผู้อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังทรงให้แนวทาง ในการอนุรักษ์ภาษา และเข้าใจบริบทของภาษากับ สังคมด้วย ในขณะเดียวกันก็ทรงพยายามปรับปรุง และแก้ไขการเรียนภาษาไทยของประชากรต่างจังหวัด ซึ่งทรงเห็นว่าหากภาษาไทยมีความเปลี่ยนแปลงไปมาก แล้ว อาจส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอน การพูด และ การเขียนภาษาไทยโดยรวมได้ นับเป็นพระกรุณาธิคุณ อันยิ่งใหญ่ต่อปวงชนชาวไทยทุกคน

จารึก พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร

จารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช หลักที่ ๑ อักษรไทย ภาษาไทย พุทธศักราช ๑๘๓๕ ขนาดกว้าง ๓๕ ซม. สูง ๑๑๑ ซม. หน้า ๓๕ ซม. เดิมอยู่ที่เนินปราสาทเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

คนไทยควรจะภูมิใจอย่างยิ่งที่เรามีตัวเลข และตัวอักษรของเราเองใช้เขียนหนังสือไทย ในขณะที่ชาติมหาอำนาจหลายชาติต้องขอยืมตัวอักษรของผู้อื่นมาใช้เป็นอักษรตน

ก่อนสมัยสุโขทัย ชาติไทยเคยรุ่งเรืองอยู่ที่ไหน อย่างไร ไม่มีหลักฐานยืนยันให้ทราบแน่ชัด แต่เมื่อพ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้ประดิษฐ์ตัวอักษรไทยขึ้นเมื่อ

พ.ศ. ๑๘๒๖ ตั้งแต่นั้นมาเราจึงมีจารึกและพงศาวดารเหลืออยู่เป็นหลักฐานยืนยันว่า ชาติไทยเคยรุ่งเรืองมาอย่างไรบ้างในยุคสุโขทัย ยุทธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์

ชาติต่าง ๆ ที่ดัดแปลงอักษรอินเดียมาเป็นอักษรของตนนั้นไม่มีชาติใดเพิ่มพยัญชนะและสระขึ้น เพราะเกรงจะทำล้าหน้าครู เช่น เขมรโบราณ เขียน เบก อย่างเดียวแทน เบก แบก เบิก ได้ และ ค ต ใช้อักษรรูปเดียวกัน คนพื้นเมืองรู้ภาษาของตนเอง ย่อมจะอ่านออกเสียงได้ถูก **ไทใหญ่** เขียน มี อาจออกเสียงเป็น มี เม แม และอาจอ่านออกเสียงวรรณยุกต์ต่าง ๆ กันไปได้ ๑๕ แบบ ยากที่จะวินิจฉัยว่าเป็นคำไหนกันแน่ มี **มอญ** ที่ประดิษฐ์ตัวอักษร บ โดยเติมวงกลมเข้าในอักษร ๒ ของอินเดีย แต่พ่อขุนรามคำแหงฯ ทรงประดิษฐ์ตัวอักษรเพิ่ม เช่น บ ค อ และประดิษฐ์วิธีเขียนสระที่ไม่มีในภาษาบาลี เช่น แอ เอีย เออ และประดิษฐ์รูปวรรณยุกต์ ซึ่งเข้าใจว่าจะเป็นชาติเดียวในโลกในขณะนั้นที่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์ ทำให้ออกเสียงวรรณยุกต์ได้ครบถ้วน จึงสามารถเขียนคำไทยได้ตรงตัวหมดทุกคำ นอกจากนั้นยังเลิกใช้ ตัวเชิง หรือตัวพยัญชนะที่เขียนได้พยัญชนะต้น ทำให้ไม่ต้องจำวิธีเขียนและวิธีอ่านตัวเชิงรูปต่าง ๆ และสามารถอ่านและเขียนหนังสือได้เร็วขึ้นอีกเท่าตัว

ฝรั่งยกให้ **คัมภีร์ไบเบิล** เป็นวรรณคดีเรื่องแรก ที่ทุกคนจะต้องศึกษา ข้าพเจ้าเสนอให้ **จารึกพ่อขุนรามคำแหงฯ** เป็นวรรณคดีไทยเรื่องแรกที่นิสิตอักษรศาสตร์ควรจะต้องศึกษาโดยละเอียด

นอกจากจะให้รหัสทางวรรณคดีแล้ว จารึกหลักนี้ยังได้บันทึกเรื่องเกี่ยวกับการปกครองของไทยสมัยสุโขทัยว่าเป็นแบบพ่อปกครองลูก เมื่อประชาชนเดือด

ร้อน จะร้องทุกข์ถึงพระมหากษัตริย์ได้โดยวิธีไปล้น กระดิ่งร้องทุกข์ มีเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน ใครหักร้างถาง พงสร้างสวนผลไม้ได้ ก็จะมีกรรมสิทธิ์ในที่นั้น และเมื่อ ตายมรดกจะตกทอดไปถึงลูกหลานได้ ได้เคลยศึกมาก็ไม่ฆ่าไม่เขียนตี เรื่องการปฏิบัติต่อเคลยเป็นเรื่อง ที่นานาชาติเพิ่งมาประกาศกันเอิกเกริกหลังพ่อขุนราม คำแหงฯ ตั้งหลายร้อยปี นอกจากนี้ ยังมีเรื่องภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศาสนา ฯลฯ ที่จะศึกษาได้จากจารึกหลักนี้

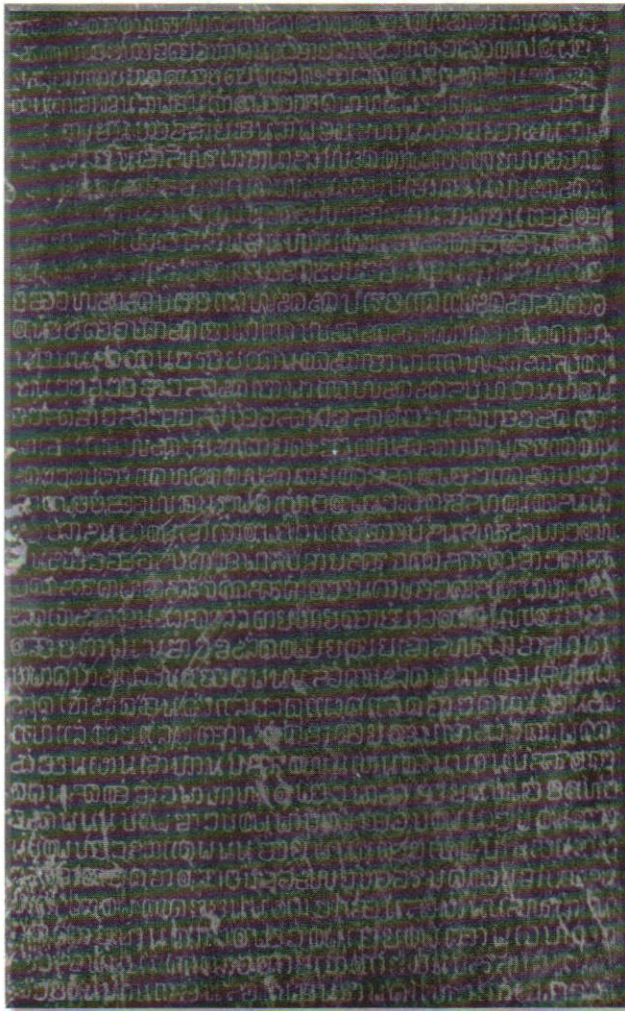
มาบัดนี้ มีผู้กล่าวหาว่าจารึกหลักนี้เขียนขึ้นใน รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยยก ข้อสังเกตหลายข้อ เช่น “**ดูพี่น้องท้องเดียวห้าคน ผู้ชาย สาม ผู้หญิงสอง พี่เฝือผู้ย้ายตายจากเฝือเตียมแต่ยัง เล็ก**” ดู คือ เราทั้งหลายไม่รวมผู้ฟัง มีห้าคน ทำไม จึงใช้ **พี่เฝือผู้ย้าย** หรือ พี่ชายคนหัวปีของเราทั้งสอง (แทนที่จะเป็นเราทั้งสี่) ตายจากเราทั้งสองตั้งแต่ยังเล็ก ตามความหมายที่ยังพูดกันอยู่ในกลุ่มชาวไทในเมืองจีน หาว่าผู้เขียนจารึกเข้าใจผิดว่า **ดู** และ **เฝือ** แปลว่า เรา ทั้งหลาย ทั้งสองคำ ข้าพเจ้าอธิบายว่า ผู้ชายทั้งสาม อาจเป็นพี่ชายของน้องหญิงสองคน และพี่ชายคนแรก ตายตั้งแต่น้องสาวยังไม่เกิด จะว่าพี่ชายตายจากเรา ทั้งสี่อย่างไรได้ หรือว่าลูกหญิงสองคนเป็นพี่ของ น้องชายสามคน จะว่าน้องชายคนโตเป็นพี่ของทั้งสี่คน ได้อย่างไร

ขอยกตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่ง เขาว่าจารึกหลักนี้ เขียนสมัยหลังเมื่อ **ข ไข่** และ **ข ขวด** ออกเสียงเหมือนกันไปแล้ว จึงเขียนสับสนไม่ตรงกับที่สืบทอดกันมา คำ กลับไปเป็นภาษาไทยดั้งเดิมแล้ว แต่ศาสตราจารย์ ดิลเลอร์แห่งออสเตรเลียว่า ไทยวยังออกเสียง **ข ไข่** ต่างจาก **ข ขวด**อยู่ และคำในจารึกพ่อขุนรามฯ ใช้ **ข สอง**ชนิดนี้ ๑๖ คำ ใช้ตรงกับคำไทขาว ๑๕ คำ มีผิด กันเฉพาะ **มะขาม** ซึ่งเป็นชื่อไม้ผลที่เข้ามาจากทวีปอื่น ภายหลัง หนูไทขาวกับไทยสุโขทัยอาจฟังแล้วเลียนเสียง ไม่ตรงกันก็ได้ แต่คำอื่น เช่น **เข้าออก** ก็จะใช้ **ข ขวด** ทุกคำที่ปรากฏ และ **เข้า** ในความหมายว่า ข้าว ก็จะใช้ **ข ไข่** เหมือนกันทุกตัว เราสามารถจะชี้แจงข้อสงสัยได้ ทุกประเด็น นอกจากนั้น กรมศิลปากรยังใช้วิธีพิสูจน์

ทางวิทยาศาสตร์ว่า ผิวนอกของจารึก และรอยขูดตัว อักษร ถูกอากาศผุกร่อนไปตามเวลา วัดได้ว่ากร่อนไป พอ ๆ กับจารึกสุโขทัยหลักอื่นที่ใช้หินชนิดเดียวกันเมื่อ ๗๐๐ ปีมาแล้ว ไม่ใช่เพิ่งขูดใหม่เมื่อ ๑๕๐ ปีมานี้แน่ แต่ ผู้กล่าวหาไม่ยอมเชื่อ อ้างว่าคนพิสูจน์เป็นข้าราชการ กรมศิลปากร ต้องเข้าข้างพวกที่ว่าจารึกเป็นของเก่า ทั้ง ๆ ที่ผู้ร่วมวิจัยหาอายุจารึกมีอาจารย์จากจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และนักวิทยาศาสตร์จากกรมทรัพยากรธรณีร่วมอยู่ ด้วย

อีกประการหนึ่ง พระราชหัตถเลขาในพระบาท สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์จอห์น เบาริง มี คำที่ทรงอ่านผิดอยู่บางแห่ง และที่ทรงตีความหมาย ผิดก็หลายคำ ทั้งนี้เพราะภาษาในจารึกหลักนี้เป็น ภาษาโบราณมาก จนบัดนี้ แม้จะได้พจนานุกรมภาษาถิ่น จากในและนอกประเทศมาช่วยอีกหลายภาษา เราก็ยัง ตีความในจารึกหลักนี้ไม่ได้ทั้งหมด ตามข้อกล่าวหาว่า จารึกหลักนี้ทำขึ้นเพื่อให้ฝรั่งเห็นว่าคนไทยเจริญรุ่งเรือง มากกว่า ๕๐๐ ปีแล้ว (นับถึงขณะนั้น) เหตุใดจึงเขียน ด้วยตัวอักษรที่คนไทยปัจจุบันอ่านไม่ออก และใช้คำ โบราณที่ยังแปลไม่ได้หมดทุกคำ แล้วจะไปโฆษณาชวน เชื่อให้ฝรั่งที่ไหนมาอ่านมาฟัง

ต่อจากนี้จะได้นำจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ของข้าพเจ้าที่เคยตีพิมพ์ไว้ใน “**การอธิบายศิลาจารึก สมัยสุโขทัย**” ตามโครงการกิตติเมธี สาขาวิชาศิลป- ศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. ๒๕๔๗ มาแสดงไว้ หลังจากนั้นมาได้ทราบความหมายของคำ ในจารึกเพิ่มขึ้นอีก เช่น **นางเสือง** นายพิฑูร มลิวลย์ เคย อธิบายมานานแล้วว่า ภาษาอีสานแปล **เสือง** ว่า รุ่งสาง แต่ข้าพเจ้ายังข้องใจอยู่ เพิ่งจะมาทราบภายหลังว่า คำ ที่ใช้ **สระเอือ** ในไทจ้วงหลายคำตรงกับคำใช้ **สระอา** ใน ประเทศไทย และคำที่ใช้ **สระอา** ในไทจ้วงหลายคำ ตรง กับคำใช้ **สระเอือ** ในภาษาไทย ข้าพเจ้าจึงยอมรับข้อ เสนอว่า **เสือง** แปลว่า รุ่งสาง คำว่า **ผู้ช่อน** ในภาษา ถิ่นแปลว่า ขโมย นั่นคือ **ผู้ช่อน** เป็นคำช่อนที่มีความ หมายเดียวกับ **ผู้ลัก** นั่นเอง

จารึกด้านที่ ๑

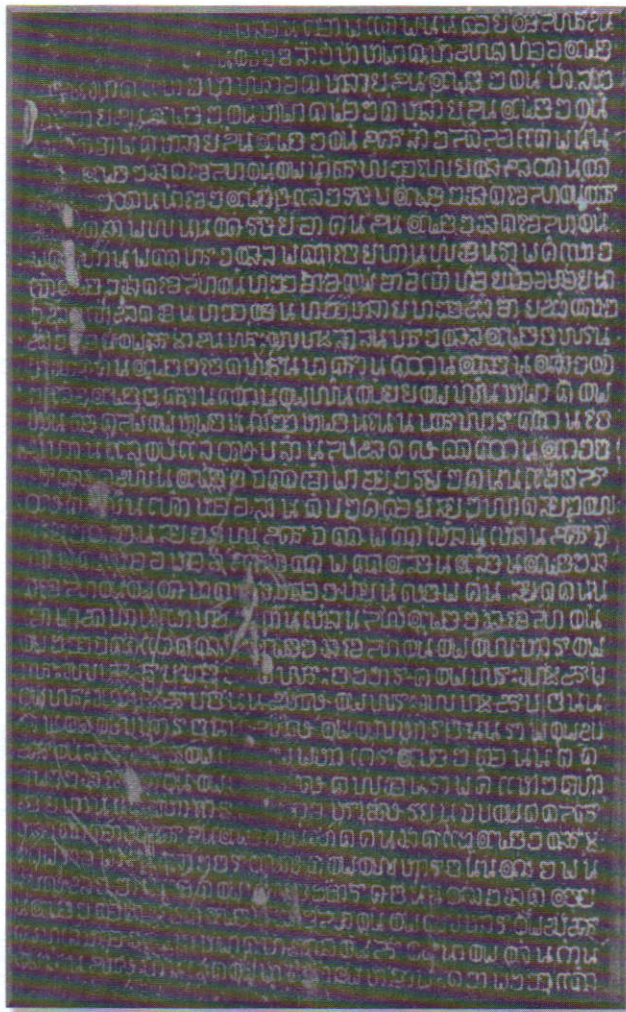
จารึกหลักที่ ๑ จารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ด้านที่ ๑

พ่อกูชื่อศรีอินทราทิตย์ แม่กูชื่อนางเสือง พี่กูชื่อบาน
เมือง ตู^๑พี่น้องท้องเดียวห้าคน ผู้ชายสามผู้หญิงสอง^๒
พี่เผื่อ^๓ผู้เฒ่า^๔ตายจากเผือเตียมแต่^๕ยังเล็ก เมื่อกูขึ้น
ใหญ่ได้สืบเก้า^๖เข้า^๗ ขุนสามชนเจ้าเมืองจอตมา^๘ที่เมือง
ตาก พ่อกูไปรบขุนสามชนหัวข้าย^๙ ขุนสามชนขับมา
หัวขวา ขุนสามชนเกลื่อนเข้า^{๑๐} ไพรฟ้าหน้าใส^{๑๑}พ่อกู
หนีญญา^{๑๒}พาย^{๑๓}จ^{๑๔}แจ้น^{๑๕} กูปหนี กูขี่ช้างเบกพล^{๑๖}
กูขับเข้าก่อนพ่อกู กูต่อช้าง^{๑๗}ด้วยขุนสามชน ตนกู^{๑๘}
พุ่ง^{๑๙}ช้างขุนสามชนตัวชื่อมาสเมือง แพ้^{๒๐} ขุนสามชน
พายหนี พ่อกูจึงขึ้นชื่อ^{๒๑}กูชื่อพระรามคำแหง เพื่อ^{๒๒}กู
พุ่งช้างขุนสามชน เมื่อชั่ว^{๒๓}พ่อกู กูปำเรอ^{๒๔}แก่พ่อกู
กูปำเรอแก่แม่กู กูได้ตัวเนื้อตัวปลา^{๒๕} กูเอามาแก่พ่อกู

กูได้หมากส้ม^{๒๖}หมากหวาน^{๒๗}อันใดกินอร่อยกินดี กูเอา
มาแก่พ่อกู กูไปตีหนังวังช้าง^{๒๘}ได้ กูเอามาแก่พ่อกู
กูไปที่บ้านท่เมือง ได้ช้างได้ดวง^{๒๙} ได้บัว^{๓๐}ได้นาง^{๓๑} ได้
เจียน^{๓๒}ได้ทองกูเอามาเวน^{๓๓}แก่พ่อกู พ่อกูตายยังพี่กู
กูรำบำเรอแก่พี่กู ตั้งบำเรอแก่พ่อกู พี่กูตาย จึงได้
เมืองแก่กูทั้งกลม^{๓๔} เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง เมือง
สุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เจ้าเมืองบเอา
จกอบ^{๓๕}ในไพร่ ลูทาง^{๓๖}เพื่อน^{๓๗}ลุงวัวไปค้า ชี้นำไปขาย
ใครจักใครค้าช้าง คำ ใครจักใครค้าม้า คำ ใครจักใคร
ค้าเจียนค้าทอง คำ ไพรฟ้าหน้าใสลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแล
ล้มตายหายกว่า เหย้าเรือนพ่อเชื้อเสื่อคำ^{๓๘}มัน ช่าง
ขอ^{๓๙}ลูกเมียเหยียช้าว^{๔๐} ไพรฟ้าข้าไท^{๔๑} ป่าหมาก^{๔๒}ป่าพลู
พ่อเชื่อมั่น ไว้แก่ลูกมันสิ้น ไพรฟ้าลูกเจ้าลูกขุน ผิดแล
ผิดผกแสกว้างกัน^{๔๓} สวน^{๔๔}คูแท้แล้ จึงแล่งความ^{๔๕}
แก่ข้า^{๔๖}ด้วยชื่อ^{๔๗} บ่เข้าผู้ลักมักผู้ชอน^{๔๘} เห็นข้าท่านบ่
ใครพิน^{๔๙} เห็นสินท่านบ่ใครเดือด^{๕๐} คนใดขี่ช้างมาหา
พาเมืองมาสู่^{๕๑} ช้อย^{๕๒}เหนือเพื่อ^{๕๓}กู^{๕๔} มันบ่มีช้างบ่มีม้า
บ่มีบัวบ่มีนาง บ่มีเจียนบ่มีทอง ให้แก่มัน ช้อยมัน
ตวง^{๕๕}เป็นบ้านเป็นเมือง ได้ข้าเลือกข้าเสื่อ^{๕๖} หั้วฟุ้งหัว
รบ^{๕๗}ก็ดี บ่ฆ่าบ่ตี ในปากประตุมิกะดิงอันถึง^{๕๘}แขวน
ไว้หัน^{๕๙} ไพรฟ้าหน้าปาก^{๖๐} กลางบ้านกลางเมือง มี
ถ้อยมีความ เจ็บท้องข้องใจ^{๖๑} มันจักกล่าวถึง^{๖๒}เจ้า
ถึงขุนบ่ไร่^{๖๓} ไปลั่นกะดิงอันท่านแขวนไว้ พ่อขุนราม
คำแหงเจ้าเมืองได้

ด้านที่ ๒

ยิน เรียกเมื่อ^{๖๔}ถาม สวนความแก่มันด้วยชื่อ ไพรใน
เมืองสุโขทัยนี้จึงขม^{๖๕} สร้างป่าหมากป่าพลูทั่วเมืองนี้
ทุกแห่ง ป่าพร้าวก็หลายในเมืองนี้ ป่าลาง^{๖๖}ก็หลาย
ในเมืองนี้ หมากม่วงก็หลาย^{๖๗}ในเมืองนี้ หมากขาม^{๖๘}
ก็หลายในเมืองนี้ ใครสร้างได้ไว้แก่มัน กลางเมือง
สุโขทัยนี้ มีน้ำตระพังโพยสี^{๖๙} ไสกินดี...ตั้งกินน้ำโขง
เมื่อแล้ง^{๗๐} รอบเมืองสุโขทัยนี้ ดรีบูร^{๗๑} ได้สามพันสี่
ร้อยวา คนในเมืองสุโขทัยนี้มักทาน^{๗๒} มักทรงศีล มัก
โอยทาน^{๗๓} พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้ง
ชาวแม่ชาวเจ้าท่วย^{๗๔}บัวท่วยนาง ลูกเจ้าลูกขุน ทั้งสิ้น

จารึกด้านที่ ๒

ทั้งหลายทั้งผู้ชายผู้หญิงผู้ช่วยมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน เมื่อออกพรรษากรานกฐิน เดือนถึงจึ่งแล้ว เมื่อกรานกฐิน มีพนมเขี้ยว^{๓๓} มีพนมหมาก มีพนมดอกไม้ มีหมอนนั่งหมอนนอน^{๓๔} บริวารกฐิน โอยทานแลปี่แล^{๓๕} ญับล้าน^{๓๖} ไปสูตญัตติ กฐิน^{๓๗} ถึงอรัญญิก^{๓๘} ฟั่น^{๓๙} เมื่อจักเข้ามาเวียงเรียงกัน แต่อรัญญิกฟั่นเท้าหัวลาน^{๔๐} ดับงค์^{๔๑} กลองด้วยเสียง พาด^{๔๒} เสียงพิด^{๔๓} เสียงเลื่อน^{๔๔} เสียงขับ^{๔๕} ใครจักมักเล่น เล่น ใครจักมักหัว^{๔๖} หัว ใครจักมักเลื้อน เลื้อน เมืองสุโขทัยนี้ มีสี่ปากประตูหลวง เที้ยรยอม^{๔๗} คนเสียดกันเข้ามาดูท่านเผาเทียน^{๔๘} ท่านเล่นไฟ^{๔๙} เมืองสุโขทัยนี้มี^{๕๐} ตั้งจักแตก กลางเมืองสุโขทัยนี้ มีพิหาร มีพระพุทธรูปทอง มีพระอัฐารศ มีพระ(พุ)ทธรูป^{๕๑} มีพระพุทธรูปอันใหญ่ มีพระพุทธรูปอันราม^{๕๒} มีพิหาร

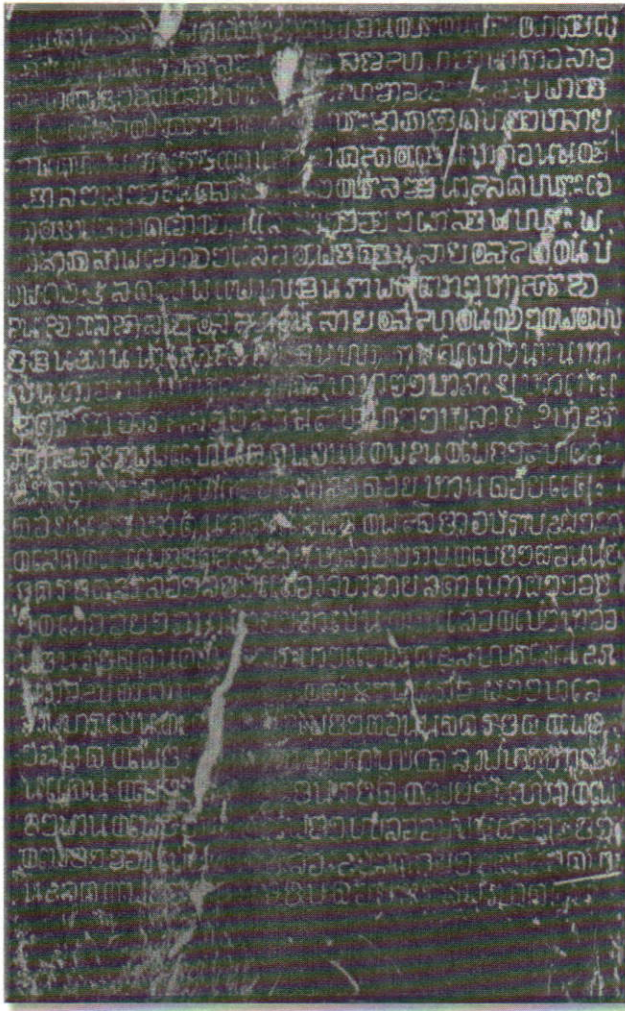

จารึกด้านที่ ๓

อันใหญ่ มีพิหารอันราม มีปูครุ^{๕๓} นิสัยมุต^{๕๔} มีเถร มีมหาเถร เบื้องตะวันตกเมืองสุโขทัยนี้ มีอโรญิก^{๕๕} พ่อขุนรามคำแหงกระทำโอยทานแก้มหาเถรสังฆราช ปราชญ์เรียนจบปฎิภาไตรหลวง^{๕๖} กว่าปูครุในเมืองนี้ ทุกคน^{๕๗} แต่เมืองศรีธรรมราชมา ในกลางอรัญญิก มีพิหารอันถึงมน^{๕๘} ใหญ่ สูงงามแก่กม^{๕๙} มีพระอัฐารศ^{๖๐} อัน^{๖๑} ถึง ลูกยืน เบื้องตะวันออก^{๖๒} เมืองสุโขทัยนี้มีพิหาร^{๖๓} มีปูครุ มีทะเลหลวง^{๖๔} มีป่าหมาก ป่าพลู มีโรมันนา มีถันถาน^{๖๕} มีบ้านใหญ่บ้านเล็ก มีปาม่วงมีป่าขาม ดูกามดังกล้วย

ด้านที่ ๓

(ง^{๖๖} แต่)ง เบื้องตีนนอน^{๖๗} เมืองสุโขทัยนี้ มีตลาดปลาน^{๖๘} มีพระอจนะ^{๖๙} มีปราสาท มีป่าหมากพร้าว

จารึกด้านที่ ๔

ป่าหมากกลาง มีไร่ มีนา มีถันถาน มีบ้านใหญ่บ้านเล็ก
 เบื้องหัวนอน^{๑๐๐}เมืองสุโขทัยนี้ มีกฐินวิหาร ปุศุอยู่ มี
 สรีดภงส์^{๑๐๑} มีป่าพร้าว ปาลาง มีปาม่วง ป่าขาม มี
 น้ำโคก^{๑๐๒} มีพระขพุ^{๑๐๓} ฝิเทพดา^{๑๐๔}ในเขอันนั้นเป็น
 ใหญ่กว่าทุกฝิ^{๑๐๕}ในเมืองนี้ ขุนผู้ใดถือเมือง^{๑๐๖}สุโขทัยนี้
 แล้ว^{๑๐๗}ไหว้ดีพลีถูก เมืองนี้เที่ยง^{๑๐๘}เมืองนี้ดี ฝิไหว้บดี
 พลีถูก ฝิในเขอัน^{๑๐๙}บ่คุ้มบ่เกรง เมืองนี้หาย^{๑๑๐}๑๒๑๔
 ศก ปิมะโรง พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองศรีสัชชนาลัย
 สุโขทัยนี้ ปลุกไม้ตาลนี้ ได้สิบสี่เข้า จึงให้ช่างพันขดาน
 หิน^{๑๑๑}ตั้งหว่างกลางไม้ตาลนี้ วันเดือนดับ^{๑๑๒}เดือน
 โอกแปดวัน^{๑๑๓}วันเดือนเต็ม^{๑๑๔}เดือนข้างแปดวัน^{๑๑๕}
 ผุ่งปุศุ เกร มหาเกร ขึ้นนั่งเหนือขดานหินสุด^{๑๑๖}
 ธรรมแก่อุบาสก ผุ่งท่วยจำศีล ฝิไซ^{๑๑๗}วันสุดธรรม

พ่อขุนรามคำแหง เจ้าเมืองศรีสัชชนาลัยสุโขทัย ขึ้นนั่ง
 เหนือขดานหิน ให้ผุ่งท่วยลูกเจ้าลูกขุน ผุ่งท่วยถือบ้าน
 ถือเมือง คัล^{๑๑๘}วันเดือนดับเดือนเต็ม ท่านแต่งช่าง
 เผือกกระพดลยาง^{๑๑๙}เที้ยรย้อมทองงา (ซ้าย) ขวา ชื่อ
 รุจาศรี^{๑๒๐} พ่อขุนรามคำแหงขึ้นขี่ไปบน^{๑๒๑}พระ (เถิง)
 อรัญญิกแล้วเข้ามา ๐ จาริกอันหนึ่งมีในเมืองขเลียง^{๑๒๒}
 สถาป^{๑๒๓}ไว้ด้วยพระศรีรัตนธาตุ จาริกอันหนึ่งมีในถ้ำ
 ชื่อถ้ำพระราม อยู่ฝั่งน้ำสำพาย จาริกอันหนึ่งมีในถ้ำ
 รัตนธาร ในกลวง^{๑๒๔}ป่าตาลนี้ มีศาลาสองอัน อันหนึ่ง
 ชื่อศาลาพระมาส อันหนึ่งชื่อพุทธศาลา ขดานหินนี้
 ชื่อมนังศิลาบาตร^{๑๒๕} สถาปไว้เนี่ จึงทั้งหลายเห็น

ด้านที่ ๔

พ่อขุนพระรามคำแหง ลูกพ่อขุนศรีอินทรา
 ทิตยเป็นขุน^{๑๒๖}ในเมืองศรีสัชชนาลัยสุโขทัย ทั้งมาการ^{๑๒๗}
 ลาวแลไทยเมืองได้หล้าฟ้า^{๑๒๘}... ไทขาว^{๑๒๙}ขาวของ^{๑๓๐}
 มาออก^{๑๓๑} ๑๒๐๗ ศกปีขุน^{๑๓๒}ให้ขุดเอาพระธาตุออก
 ทั้งหลายเห็น กระทำบูชาบำเรอแก่พระธาตุได้เดือนหก
 วัน จึงเอาลงฝังในกลางเมืองศรีสัชชนาลัย ก่อพระ
 เจดีย์เหนือหกเข้าจึงแล้ว ตั้งเวียงผา^{๑๓๓}ล้อมพระมหา
 ธาตุสามเข้าจึงแล้ว เมื่อก่อนลายสือไทย^{๑๓๔}นี้บ่มี
 ๑๒๐๕^{๑๓๕} ศกปีมะแม พ่อขุนรามคำแหงหา^{๑๓๖}ใครใจ^{๑๓๗}
 ในใจ แลใส่^{๑๓๘}ลายสือไทยนี้ ลายสือไทยนี้จึงมีเพื่อ^{๑๓๙}
 ขุนผู้นั้นใส่ไว้ พ่อขุนพระรามคำแหงนั้นหาเป็นท้าวเป็น
 พระยาแก่ไทยทั้งหลาย หาเป็นครูอาจารย์สั่งสอนไทย
 ทั้งหลายให้รู้บุญรู้ธรรมแท้ แต่คนอันมีในเมืองไทย
 ด้วยรู้ด้วยหลวก, ด้วยแกล้วยด้วยหาญ, ด้วยแคะ^{๑๔๐}ด้วย
 แร่ง, หาคคนจักเสมอมิได้ อาจปราบผุ่งข้าเส็ก^{๑๔๑}มี
 เมืองกว้างข้างหลาย ปราบเบื่องตะวันตกออก รอด^{๑๔๒}
 สรลง^{๑๔๓}สองแคว^{๑๔๔}ลุ่มบาจาย^{๑๔๕}สคา^{๑๔๖}เท้าฝั่งของ^{๑๔๗}
 เถิงเวียงจันทน์เวียงคำ^{๑๔๘}เป็นที่แล้ว^{๑๔๙}เบือ(อ)งหัวนอน
 รอดคนที่^{๑๕๐}พระบาง^{๑๕๑}แพรก^{๑๕๒}สุพรรณภูมิ^{๑๕๓}
 ราชบุรี เพชรบุรี ศรีธรรมราช^{๑๕๔}ฝั่งทะเลสมุทรเป็นที่
 แล้ว เบื่องตะวันตกรอดเมืองฉอด เมือง...น หงสาวดี
 สมุทรหาเป็นแดน^{๑๕๕}๐ เบื่องดินนอน รอดเมืองแพร่
 เมืองมาน เมืองน.. เมืองพลัว^{๑๕๖} พันฝั่งของเมือง

ขวา^{๑๖๗} เป็นที่แล้ว ๐ ปลุกเลี้ยงฝูงลูกบ้านลูกเมืองนั้น
ชอบด้วยธรรมทุกคน

คำอธิบายศัพท์

๑. ตู	เราทั้งหลาย (ไม่รวมผู้ฟัง)
๒. โสง	สอง
๓. เพื่อ	เราทั้งสอง (ไม่รวมผู้ฟัง)
๔. ผู้อาย	ผู้ชายคนแรก อ้าย เท่ากับ ลูกชายคนที่ ๑
๕. เตียมแต่	ตั้งแต่ (ถิ่นล้านนา)
๖. ขึ้นใหญ่	เติบโตขึ้น มีอายุ
๗. เข้า	ปี ขวบ (สมัยก่อนปลูกข้าวปี ละครั้ง)
๘. ท่ (ท่อ)	ตี
๙. หัวซ้าย	ข้างซ้าย
๑๐. เคลื่อนเข้า	เคลื่อนพลเข้า
๑๑. โพรฟ้า (ผ้า) หน้าใส	ประชาชน พลเมือง
๑๒. ญญา	ไปอย่างรวดเร็ว
๑๓. พาย	ไป (ถิ่นอีสาน) ริ่ง (เขมร)
๑๔. จแจ้น	ขลุมน่วนวาย (ถิ่นอีสาน - แจ้น แจ้น)
๑๕. เบกพล	เบิกพล แหวกพล
๑๖. ต่อข้าง	ชนข้าง
๑๗. ตนกู	ตัวกู
๑๘. ฟุง	รบ
๑๙. แพ้	ชนะ ฟุง...แพ้ คือ รบชนะ
๒๐. ขึ้นชื่อ	ขนานนาม
๒๑. เพื่อ	เพราะ
๒๒. เมื่อชั่ว	เมื่อครั้ง ในสมัย
๒๓. บำเรอ	รับใช้ ประนินบัติ
๒๔. ตัวเนื้อตัวปลา	สัตว์บก สัตว์น้ำ
๒๕. หมากล้ม	ผลไม้รสเปรี้ยว
๒๖. หมากวาน	ผลไม้รสหวาน
๒๗. ดีหนังวังข้าง	คล้องข้าง
ดีหนัง	คล้องด้วยบ่วงบาศ
วังข้าง	ตอนเข้าเพนียด แล้วจับ

๒๘. งวง

๒๙. บัว

๓๐. นาง

๓๑. เจือน

๓๒. เวน

๓๓. ทั้งกลม

๓๔. จกอบ

๓๕. ลูทาง

๓๖. เพื่อน

๓๗. พ่อเชื้อเสือคำ

๓๘. ข้างขอ

๓๙. เยี้ยข้าว

๔๐. โพรฟ้าเข้าไท

๔๑. ป่าหมาก

๔๒. ผิดแผกแสงกว้างกัน

๔๓. สวน

๔๔. แล่งความ

๔๕. ขา

๔๖. ด้วยชื่อ

ข้าง เช่น หาญเราต่อเต่งง่วง
โหวงวฤ (ยวนพ่าย) ทหาร
หาญเราจะไปต่อสู้กับข้าง
โหวหรือ งวง เป็นลักษณ-
นามของข้างก็ได้ (ภาษาถิ่น)
บริวารชาย บัวน่าจะตรงกับ
บัว คือ ชาย ทางอีสานใช้
บัวนาง แปลว่า สนม เดิมใน
วัง บัวนาง อาจจะเป็นบริวาร
ชายและหญิง
บริวารหญิง
เงิน
มอบถวาย
ทั้งหมด
ภาชีผ่านด่าน
สะตอก สบาย (ภาษาถิ่น
ล้านนา และ อีสาน)
ผู้อื่น เช่น ในตระกูลนี้ นาย
มาจนกว่าเพื่อน
พ่อเชื้อ ใช้คู่กับ เสือคำ มี
ความหมายอย่างเดียวกัน
ถิ่นอีสาน อ่านคำว่า เชื้อ ออก
เสียงเป็น เชื้อ ปูผีเสื้อ ของ
ไทอาหม แปลว่า เทพารักษ์
ข้างที่เคยขอ คือ ข้างที่ฝึก
ดีแล้ว
ยุ่งข้าว (ถิ่นอีสาน และ ไท
ใหญ่)
ประชาชนพลเมือง บริวาร
สวนหมาก
ผิดใจแตกแยกกัน ทะเลาะกัน
ไต่สวน สอบสวน ไต่ถาม
ตัดสินความ
เขาทั้งสอง (สรรพนามบุรุษที่
๓)
โดยยุติธรรม

๔๗. บ่เข้าผู้ลัก มักผู้ซ่อน ไม่เข้าข้างผู้ขโมย หรือผู้รับ
ของโจรไปซ่อนไว้ หรือผู้เก็บ
ของตกไปซ่อนไว้

๔๘. พิน ๑. ยินดี คู่กับเดือด ยินร้าย
๒. มัวเมา (ถิ่นล้านนา ใช้
เมา คู่กับ วิน แปลว่ามัวเมา)
เทียบกับภาคกลาง น่าจะตรงกับ
กับ บิน ในคำ บ้าบิน)

๔๙. เดือด เดือดร้อน ยินร้าย

๕๐. มาสู่ มาอยู่ด้วย (มังรายศาสตร์)
มาสวามีภักดี

๕๑. ช่วย ช่วย (ถิ่นอีสาน)

๕๒. ช่วยเหนื่อเพื่อกู้ ช่วยเหลือเกื้อกูล

๕๓. ดวง จนกระทั่ง เช่น เผาดวงไหม้
(มังรายศาสตร์)
อุเบกษา (ทำเฉย) อยู่ ดวงเจ้า
ของไปถึง (จารึกหลักที่ ๓๘)

๕๔. ข้าเลือก ข้าเลือก ข้าศึก

๕๕. หัวพุ่งหัวรบ ทหารชั้นหัวหน้า

๕๖. อันหนึ่ง อันหนึ่ง

๕๗. หั้น ที่นั้น

๕๘. โพรฟ้าหน้าปก ประชาชน พลเมือง หน้าปก
อาจหมายความว่าเดือดร้อน
มีทุกข์

๕๙. เจ็บท้องข้องใจ เดือดเนื้อร้อนใจ

๖๐. เถิง ถึง

๖๑. บ่ไร้ ไม่ยาก

๖๒. เมื่อ มา ไป กลับ (ถิ่นล้านนา และ
อีสาน)

๖๓. ขม ขมขื่น

๖๔. ป่าลาง ป่าเท่ากับสวน ลาง ในภาษา
ถิ่นตรงกับ ขนุน มะพร้าว
และหมากที่กินกับพลูก็มี

๖๕. หมากม่วงก็หลาย มะม่วงก็มาก

๖๖. หมากขาม มะขาม

๖๗. ตระพัง โพลสี สระน้ำ แอ่งน้ำ บ่อน้ำ ชื่อ

๖๘. เมื่อแล้ง

๖๙. ตรีบูร

๗๐. มักทาน

๗๑. มักโอยทาน

๗๒. ท่วย

๗๓. พนมเบี้ย

๗๔. หมอนโนน

๗๕. แลปีแล้

๗๖. ญิบล้าน

๗๗. สูดญติกฐิน

๗๘. อรัญญิก

๗๙. พุ้น

๘๐. เท้าหัวลาน

๘๑. ดับงค์

๘๒. พาด

๘๓. พิณ

๘๔. เสียงเลื้อน

๘๕. เสียงขับ

๘๖. มักหัว

๘๗. เทียรยอม

๘๘. เผาเทียน

๘๙. เล่นไฟ

๙๐. มี

๙๑. มีพระ(พุ)ทธรูป

โพลสี (เขมร)

ในฤดูร้อน

ศัพท์เดิม คือ กำแพง ๓ ชั้น
ต่อมาอาจหมายถึงกำแพง
เมืองที่มั่นคง อาจมีชั้นเดียว
ก็ได้

ชอบทำทานแก่ผู้ที่มีฐานะต่ำ
กว่า

ชอบทำทานด้วยความอ่อน
น้อม เช่น ทำทานพระสงฆ์

ทวย หมู

พุ่มเบี้ย เบี้ยใช้แทนเงินตรา
ในสมัยนั้น

หมอนนอน

ปีละ

สองล้าน

สวดญติกฐิน ทอดกฐิน

บริเวณป่า

พุ้น ไน้

ถึงสนามใหญ่ ถึงพระลาน
หลวง

ระดมประโคม

พาหย์

เครื่องดนตรีมีสายสำหรับ
ดีด

เสียงเพลงโต้ตอบระหว่าง
ชายกับหญิง (ไท้วง)

เสียงขับร้องเป็นทำนอง

อยากหัวเราะ ชอบหัวเราะ

ยอม โดยปรกติ

จุดเทียน

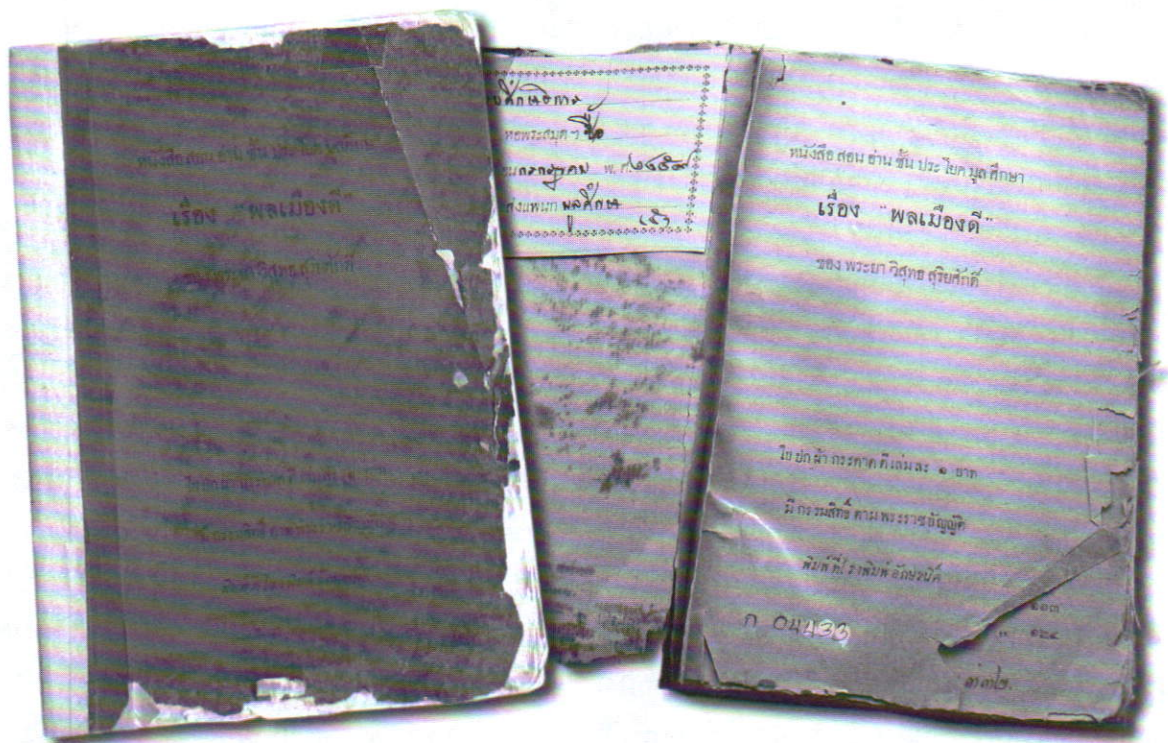
ตามประทีป

เสียงดัง

คำนี้ จารึกตก (พ) ไป จะต้อง
ตัดออก แต่โบราณไม่นิยม
ฆ่าตัวหนังสือจึงเขียนคำว่า

๑๓๑. นบ	ข้างรุจาศิริ เป็นข้างตระกูล ดีที่สุด (คัมภีร์โลกบัญญัติ)
๑๓๒. เมืองขลิยง	โห้ว
๑๓๓. เมืองขลิยง	เมืองโบราณ อยู่บริเวณ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัด สุโขทัย
๑๓๓. สถาบก	ประดิษฐาน
๑๓๔. กลวง	บริเวณ ตรงกับ ควง ของ ภาคกลาง เช่น ในควงพระ ศรีมหาโพธิ์ และ ข่วง ของ ล้านนา เช่น ข่วงวัด
๑๓๕. มนังศิลาบาตร	ชื่อกระดานหิน น่าจะหมาย ความว่า แผ่นหินอ่อน
๑๓๖. เป็นขุน	เป็นกษัตริย์
๑๓๗. มากาว	กาว ได้แก่ ไทยเผ่าหนึ่งใน เมืองน่าน มา ไทยเผ่าหนึ่ง
๑๓๘. เมืองใต้หล้าฟ้าภู(อ)	เมืองไกลสุดหล้าฟ้าเขียว หรือเมืองที่ฟ้าจรดดิน
๑๓๙. ไทขาวอู	ไทที่อยู่บนแม่น้ำอู เป็นแม่น้ำ สาขาหนึ่งไหลมารวมกับ แม่น้ำโขง
๑๔๐. ชาวของ	(ไท) บนฝั่งแม่น้ำโขง
๑๔๑. มาออก	มาขึ้น มาสวามีภักดี
๑๔๒. ๑๒๐๗ ศก ปีกุน	เป็นมหาศักราช ตรงกับ พ.ศ. ๑๘๒๘ แต่เป็นปีระกา
๑๔๓. เวียงผา	กำแพงหิน
๑๔๔. ลายสือไทย	ตัวหนังสือไทย
๑๔๕. ๑๒๐๕	เป็นมหาศักราช ตรงกับ พ.ศ. ๑๘๒๖
๑๔๖. หา	หาก ด้วยตัวเอง (ถิ่นไทขาว)
๑๔๗. ไครใจ	คิด
๑๔๘. ใส่	ประดิษฐ์ แต่ง เช่น แต้ไนใส่ (เตงมิกถา) เมื่อใด
๑๔๙. เพื่อ	เพราะ
๑๕๐. แคะ	เปรี้ยว ร่องไว (ถิ่นอีสาน) หรืออาจจะกร่อนมาจาก ข้าง

๑๕๑. ข้าเส็ก	ใช้คู่กับ แรง
๑๕๒. รอด	ข้าศึก
๑๕๓. สรลวง	ตลอด ถึง
๑๕๔. สองแคว	พิษณุโลกฝั่งตะวันตกแม่น้ำ น่าน
๑๕๕. ลุมบาจาย	พิษณุโลกฝั่งตะวันออกแม่- น่าน
๑๕๖. สคา	เมืองลุม เมืองบาจาย มีผู้ สันนิษฐานว่า เมืองหล่มเก่า
๑๕๗. เท้าฝั่งของ	อยู่บริเวณแควป่าสักข้าพเจ้า สันนิษฐานว่า เมืองราด สะค้า
๑๕๘. เวียงคำ	ลุมบาจาย อยู่บริเวณแม่น้ำ น่าน
๑๕๙. เป็นที่แล้ว	เมืองสะค้า ดู ลุมบาจาย
๑๖๐. คนที	ถึงฝั่งแม่น้ำโขง
๑๖๑. พระบาง	ชื่อเมืองโบราณ อยู่ระหว่าง หลวงพระบางกับเวียงจันทน์
๑๖๒. แพรก	ดูการตีความจารึกหลักที่ ๑ ซึ่งแตกต่างกันข้างต้น
๑๖๓. สุพรรณภูมิ	เป็นที่สิ้นสุด
๑๖๔. ศรีธรรมราช	ชื่อเมืองโบราณ ปัจจุบันได้แก่ ตำบลคณที อำเภอเมือง
๑๖๕. หาเป็นแดน	จังหวัดกำแพงเพชร
๑๖๖. เมืองพลัว	นครสวรรค์
๑๖๗. เมืองขวา	ชื่อเมืองโบราณ อยู่ในอำเภอ สรรคบุรี จังหวัดชัยนาท
	ชื่อเมืองโบราณ อยู่ในจังหวัด สุพรรณบุรี
	เมืองนครศรีธรรมราช
	นั้นแหละเป็นเขตแดน
	ชื่อเมืองโบราณ อยู่ในอำเภอ บัว จังหวัดน่าน
	ชื่อเดิมของหลวงพระบาง เมืองเซา หรือ เซา ก็เรียก

พลเมืองดี : หนังสือสอนอ่านที่บูรณาการทั้งศาสตร์และความดีงามของชีวิต

ปริญญา ฤทธิ์เจริญ*

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ถ้าไม่พูดถึง “บูรณาการ” ก็คงจะเขยล้าสมัย เพราะ “บูรณาการ” นั้น หมายถึง การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน มาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่มีความหมาย มีความหลากหลาย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในวิถีชีวิตประจำวัน เพราะวิถีชีวิตของคนเรานั้นหลอมรวมการเรียนรู้ทุกด้าน ไม่ได้แยกออกเป็นวิชา ๆ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตต้องใช้ความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับหลายสาขาวิชา และที่สำคัญคือ การสอนแบบบูรณาการสามารถเชื่อมโยงความรู้และถ่ายทอดความรู้นำไปใช้ในชีวิตจริงได้

การเรียนการสอนแบบบูรณาการนี้มีได้เพ่งเกิดขึ้น การจัดการศึกษาในอดีต แบบสอนอ่าน “พลเมืองดี” ถือได้ว่าเป็นต้นแบบของสื่อการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งเป็นผลผลิตชิ้นเยี่ยมที่เกิดจากภูมิปัญญาของนักการศึกษาไทย

เราลองมาเจาะเวลาหาอดีตย้อนกลับไปอ่านหนังสือเล่มนี้กันเถอะ

หนังสือ “พลเมืองดี” เป็นตำราเรียนสมัยคุณทวด จัดพิมพ์เป็นครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๔๕๔ (ร.ศ. ๑๓๐) เพื่อใช้เป็นแบบสอนอ่านแก่เด็กนักเรียนชั้นมูลศึกษา หนังสือเล่มนี้เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี เป็นผู้เรียบเรียงขึ้น ขณะดำรงฐานันดรศักดิ์เป็นพระยาวิสุทธ-

* สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สุริยศักดิ์ อธิบดีกรมศึกษาธิการ และปลัดทูลฉลอง กระทรวงธรรมการ ในคำนำระบุว่า ต้องการให้หนังสือเล่มนี้เป็นแบบสอนอ่านที่มีเนื้อหามุ่งให้ความรู้พื้นฐานที่สำคัญที่จำเป็นสำหรับเด็ก เป็นบันไดขั้นต้นที่จะก้าวไปสู่วิชาความรู้ด้านอื่น ๆ ต่อไป

เนื้อเรื่องกล่าวถึงนายเถื่อนเป็นคนบ้านนอกเข้ามาอยู่ในเมืองกรุงเทพฯ โดยอยู่กับลุงและป้าเพื่อเรียนหนังสือต่อมาลุงและป้าได้เปลี่ยนชื่อให้ใหม่เป็นนายเมื่อง นายเมื่องได้รับการศึกษาอบรมทั้งจากโรงเรียนและจากลุงและป้า ทำให้ชีวิตของนายเถื่อนค่อยพัฒนาจนเป็นนายเมื่อง

หนังสือพลเมืองดีมีวิธีสอนที่สุขุม โดยไม่ให้ผู้เรียนเบื่อ ผู้เขียนให้นายเถื่อนเป็นตัวเดินเรื่อง แทรกวิชาความรู้ที่จำเป็นสำหรับเด็กไว้ทุกบท ได้แก่ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่จำเป็นสำหรับเยาวชนให้รู้จักหน้าที่ของพลเมืองดี ให้ความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์ ระบบการศึกษา สถานที่สำคัญในประเทศ สุขศึกษา พลานามัย การทำมาหากิน เศรษฐศาสตร์อย่างง่าย ๆ

แต่ละบทมีการตั้งข้อบทให้สนใจผู้อ่าน ซึ่งเกี่ยวข้องกับสาระความรู้ แนวคิดในเรื่อง ดังจะยกตัวอย่างให้เห็น ข้อบท สาระสังเขป และวรรณคดีของหนังสือที่อ่านเมื่อไรก็ทันสมัยอยู่เสมอ

๑. การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ที่จำเป็นสำหรับเยาวชน

นายเมื่องลงเรือ

ชี้ให้เห็นคุณธรรมในการทำงาน มีความรู้ มีความสุจริต กระตือรือร้นที่จะประพฤติชั่ว มีความเพียร มีสติอันหนักแน่น มั่นคง มีปัญญา

นายเมื่องไหว้ครู

กล่าวถึง ศาสนา บุญ บาป ทุกข์ สุข พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ศิล ๕ การให้ทาน

นายเมื่องคิดเลข

สอนให้รู้จักใช้จ่าย ให้มีความเพียร โดยยกตัวอย่างมะกะโทผู้มีปัญญาและความพยายาม เพราะ

เพียงเบี้ย ๆ เดียวที่เป็นทุนประกอบกับแรงที่เพียรทำให้เกิดผลขึ้น

ให้ละอายที่จะประพฤติชั่ว ไม่เกียจคร้าน รู้จักอดออม

ให้มีจริยธรรมในการทำงาน มีใจรักและสุจริต ชื่อตรงต่อนาย เอื้อเพื่อเอาธุระอย่าหน้าไหว้หลังหลอก

“อย่าได้นึกว่า การที่รับจ้างเป็นลูกมือเขาหรือเป็นบ่าวเขานั้นเป็นการเลว ให้แลเห็นว่าเกิดเป็นคนจะต้องหาการทำงานทำด้วยกันทุกคน แม้แต่สัตว์เดรัจฉานมันก็ยังอุตสาหะตะเกียกตะกายหาใส่ปากใส่ท้อง และทำรางวัลที่อาศัยของมันได้มนุษย์เราก็เป็นสัตว์อย่างสูง มีทั้งภาษาและความคิด และมีมือมีเท้าโดยบริบูรณ์ จะยอมให้ขาดสติปัญญาและทั้งความเพียรพยายามยิ่งไปเสียกว่าสัตว์เดรัจฉานนั้นควรแล้วหรือ”

“จงประพฤติตัวเหมือนดังผึ้ง ซึ่งเล็มลิ้มเอาแต่น้ำในเกสรดอกไม้เป็นอาหาร ปล่อยเมส็ดและผลไว้เป็นพืชพันธุ์ ปล่อยลำต้นไม้ไว้ให้เจริญ เพื่อให้เกิดอาหารให้เรากินทุกวัน”

“ศัตรูที่ต้องป้องกันโดยกวดขัน ได้แก่ ความเกียจคร้าน ความฟุ้งเพื่อเย่อหยิ่ง ความคดโกง”

“ถ้าชื่อของที่ไม่จำเป็นวันนี้ จะต้องขายของที่ไม่จำเป็นพรุ่งนี้”

“อย่าผูกมัดตัวเราให้จำเป็นในสิ่งที่ไม่จำเป็นอันยังไม่ควรแก่กำลังแห่งทรัพย์สมบัติของเราที่จะพึงกระทำได้”

๒. การปลูกฝังเยาวชนให้รู้จักหน้าที่ที่จะเป็นพลเมืองดีของชาติ

นายเมื่องเป็นหนี้แผ่นดิน

กล่าวถึงหน้าที่ของประชาชนต้องเสียค่าราชการ (เงินที่เสียให้แก่แผ่นดิน) บ้านเมืองมีบุญคุณแก่เรา ดังนั้นเราต้องทดแทนคุณแผ่นดิน ผู้เขียนได้อธิบายเป็นข้อ ๆ อย่างง่าย ๆ ว่า

แผ่นดินมีบุญคุณ ๔ ประการ ได้แก่

๑. แผ่นดินเป็นผู้ป้องกันชีวิตเรา

๒. แผ่นดินให้ความสุขสำราญแก่เรา

๓. แผ่นดินเป็นผู้ป้องกันทรัพย์สินสมบัติของเรา
๔. แผ่นดินเป็นผู้ให้ทุก ๆ คนได้รับความยุติธรรม
หน้าที่ของเราที่จะทดแทนบุญคุณแก่แผ่นดิน
ได้แก่

๑. เรามีหน้าที่ที่จะประพาศความดีให้แก่บ้านเมือง
๒. เรามีหน้าที่ที่จะต้องช่วยกำลังของบ้านเมือง คือ เสียภาษีอากร
๓. เรามีหน้าที่ที่จะช่วยรักษากฎบ้านเมืองให้มีความสงบราบคาบ
๔. เรามีหน้าที่ที่จะช่วยรักษาความยุติธรรม

๓. การให้ความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นายเมืองรู้จักบ้าน

กล่าวถึงหน้าที่ของรัฐบาล การจัดการบ้านเมือง แบ่งเป็นแผนกใหญ่ ๑๒ แผนก ได้แก่ กระทรวงวัง กระทรวงนครบาล กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรธิการ กระทรวงธรรมการ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงโยธาธิการ กระทรวงกระลาโหม กระทรวงทหารเรือ กระทรวงว่าการต่างประเทศ หัวหน้าบังคับการกระทรวง เรียกว่า เสนาบดี รองเสนาบดี และปลัดทูลฉลอง

การปกครองท้องที่ เทศาภิบาล แบ่งออกเป็นหน่วยย่อย ๆ คือ มณฑล เมือง อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน หัวหน้าจัดการปกครองเรียกว่า ข้าหลวงเทศาภิบาล รองลงมาได้แก่ ผู้ว่าราชการเมืองหรือเจ้าเมือง นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ประเทศสยามมี ๑๗ มณฑล กระทรวงต่าง ๆ ส่งเจ้าพนักงานข้าหลวงออกไปประจำมณฑลต่าง ๆ เช่น มหาดไทยมณฑล สัสดีมณฑล คลังมณฑล เกษตรมณฑล ศาลมณฑล ธรรมการมณฑล โยธามณฑล

นายเมืองรู้จักเพื่อน

ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์กับชนชาติอื่น เช่น จีน ลาว ให้ความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์กายภาพเกี่ยวกับโลก

ทวีป ประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศที่มีอำนาจ การติดต่อ การคมนาคม การค้าขาย การวิวาทรบพุ่ง เมืองขึ้น การถือสัญชาติ การครอบครองที่ดิน

นายเมืองระลึกชาติ

ให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเมืองหลวง จุลศักราช รัตนโกสินทร์ศก

พระมหากษัตริย์ที่มีพระมหากรุณาธิคุณต่อประเทศ

ประวัติบุคคลสำคัญ ได้แก่ พระสุริโยทัย เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ พระวิสุทธิสุนทร

นายเมืองอยู่ในเวียง

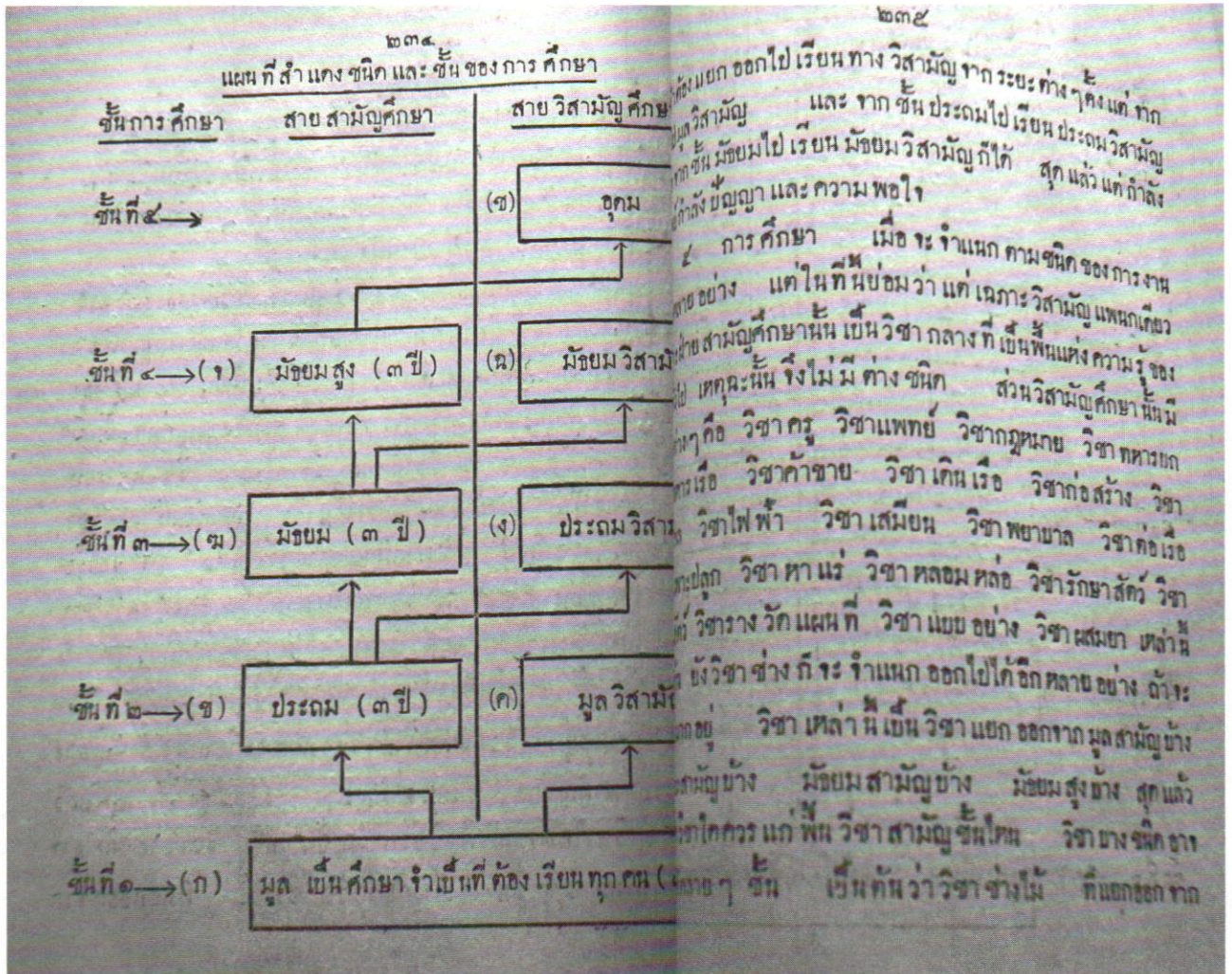
ให้ความรู้เรื่องกฎหมายเป็นหลักความยุติธรรม ศาล (แพ่ง, อาญา) โจทก์ จำเลย

๔. การสอนแบบบูรณาการกับวิชาความรู้อื่น นายเมืองเที่ยวทั่วโลก

กล่าวถึงของแปลกที่นายเมืองพบ เช่น ไอศกรีม หมอก เมฆ ฝน (อธิบายเชิงให้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์) แรงต้านทาน น้ำหนัก ธาตุ มี ๘๒ อย่าง (ทองคำ เงิน ดีบุก ทองแดง ฯลฯ) สัตว์ ต้นไม้ สอนวิทยาศาสตร์ โดยมีการแทรกจริยศึกษาไปด้วย เป็นการสอนแบบบูรณาการกับวิชาความรู้อื่น

“ความรู้ธรรมดาวิชาของสิ่งที่มีรูปเช่นนี้ย่อมเป็นทางปัญญาให้เห็นเหตุผลเทียบเคียงกันได้กับสิ่งที่ไม่มียูบ เอาความรู้เช่นนี้เป็นครูสอนเราให้ประพาศถูก ประพาศผิดอีกทางหนึ่งได้ เป็นต้นว่า ตามที่ว่าธาตุอ่อน ย่อมละลายแก่ธาตุแข็งนั้น เทียบกันได้กับสิ่งที่ไม่มียูบ เช่น กับปัญญาน้อยย่อมแพ้แก่ปัญญามาก อำนาจน้อยย่อมแพ้แก่อำนาจมาก อันไม่ควรจะฝ่าฝืน เสียอันตรายก็ ย่อมกลบเสียงที่ค่อยเป็นธรรมดาหรือเช่นกับไฟ ซึ่งเป็นธาตุร้อน ถ้าให้เชื้อก็ติดพลุ่งพลิง และจะดับได้ด้วย ธาตุเย็น คือ น้ำ ก็เทียบกันได้เช่นกับโทษะ ซึ่งเป็นธาตุร้อน ถ้าเติมเชื้อก็ทวีขึ้นได้ หากจะดับก็ดับได้ด้วยธาตุเย็น เช่น ความรัก ความเมตตา และเอาใจดีต่อกัน เป็นต้น”

“เราไม่ควรจะเกียจคร้านนั่งนอนอยู่เปล่า ๆ ให้ เวลาของเราล่วงไป ๆ โดยไม่มีประโยชน์ หรือไม่ควรที่

จะใช้เวลาของเราให้เปลืองไปในทางชั่ว ทางเสื่อมเสีย ควรที่จะชวนขวนขวายคิดอ่านทำการงานให้ได้ประโยชน์ ในเวลาอันน้อยของเราได้มากที่สุดก็ยิ่งเป็นการดี”

๕. การให้ความรู้ในเรื่องระบบการศึกษาของประเทศไทย

นายเมืองเลือกทางเดิน

ให้ความรู้เรื่องการศึกษาเล่าเรียน ระบบการศึกษา ประกอบด้วยแผนกสามัญศึกษาและวิสามัญศึกษา ระดับการศึกษา มี ๕ ชั้น คือ มูล ประถม มัธยม มัธยมสูง อุดม (ชั้นมูล ๓ ปีเป็นการศึกษาภาคบังคับ)

“แต่แท้จริงการศึกษาเล่าเรียนนั้น ย่อมเป็นการที่ต้องทำตลอดอายุเหมือนดังการกินข้าว เพราะเหตุว่า ถ้าเราหยุดเสียไม่กินเมื่อใด ความหิวก็มาถึงเมื่อนั้น ฝ่าย การเล่าเรียนก็เหมือนกัน ถ้าหากหยุดเสียเมื่อใด ความ

หิวก็มาถึงเมื่อนั้น”

ชี้ให้เห็นความถนัด ช่วยแนะแนวการศึกษา

นายเมืองตื่นใจ

ให้ความรู้เรื่องการฝึกหัดทหาร เสือป่า กองลูกเสือในโรงเรียน

๖. การแนะนำให้รู้จักสถานที่สำคัญในประเทศไทย (วัด วัง)

นายเมืองตื่นตา

กล่าวถึงสถานที่สำคัญทางศาสนา และพระพุทธรูป พระปรางค์วัดอรุณฯ พระแก้วมรกต พระพุทธรูปชินราช พระพุทธรูปชินสีห์ พระปฐมเจดีย์ พระพุทธรูปบาท ภูเขาทอง วัดโพธิ์ พระศรีศากยมุนี (วัดสุทัศน์) พระพุทธรูปวัดไชโย (อ่างทอง) วัดมิ่งมงคลพิตร วัดป่าโมก วัดขุนอินทประมูล วัดพระนอนจักรสีห์ พระฉาย พระแท่นศิลาอาสน์

พระแผ่นดินวัง เสาชิงช้า

กล่าวถึงวังต่าง ๆ เช่น พระบรมมหาราชวัง
วังหน้า พระราชวังสวนดุสิต

๗. การสอนสุขศึกษา พลานามัย

นายเมืองไต่ยาอายุวัฒนะ

กล่าวถึง สุขลักษณะ สุขนิสัย หลักสำหรับการ
กินอาหาร ความสำคัญของน้ำ อากาศ ความอบอุ่น
ของร่างกาย ความสะอาด ความไม่มีโรคเป็นลาภอัน
ประเสริฐ

นายเมืองสองกระจก

อธิบายธรรมชาติของพืชและสัตว์ ให้เห็นว่า
สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกำเนิดและลักษณะของพืช

ให้ความรู้เรื่องคนและหน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ

“ความรู้ในเรื่องร่างกายของสัตว์และต้นไม้ ตาม
ที่ได้เล่ามาให้ฟังนี้ เจ้าควรสังเกตและจำไว้ จะเป็น
ประโยชน์มากในการที่จะรักษาชีวิตร่างกายให้เจริญ
ตั้งแต่การรักษาตัวเราเองไปจนการเลี้ยงสัตว์ และ
ปลูกต้นไม้ เกี่ยวข้องแก่อาหารการกิน และการรักษา
ความสะอาด ซึ่งนับว่าเป็นข้อสำคัญนั้น เป็นต้น เป็น
ความรู้ที่ให้เราเห็นตัวเราเอง เหมือนกับเราสองกระจก
เพื่อเราได้ปฏิบัติรักษาตัวและชีวิตสังขารของเรา”

๘. การทำมาหากิน และหลักการทางเศรษฐ- ศาสตร์

นายเมืองพบขุนทรัพย์

กล่าวถึงอาชีพต่าง ๆ เช่น การค้าขาย ช่าง
ชาวสวน

“การทำมาหากิน ต้องมีอะไรที่จะทำหนึ่ง ต้อง
ออกแรงหนึ่ง ต้องลงทุนหนึ่ง แต่การที่จะทำผลให้เกิด
ดีหรือไม่นั้น ต้องอาศัยความฉลาดของผู้ทำ ทำให้ถูก
เวลาอันควร ทำในสถานที่อันควร ทำด้วยอาการอันควร”

กล่าวถึงหลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น demand
supply ได้แก่

“ทำให้ถูกเวลาอันควร เช่น ทำนาเมื่อฤดูฝน ดำ
ทรายเมื่อน้ำน้อย ขายผ้าเมื่อหน้าหนาว

ทำในสถานที่อันควร เช่นกับทำอิฐในที่ที่หาดิน
ง่าย ตั้งโรงต่อเรือริมน้ำ ตั้งร้านขายของในที่ประชุมชน

ทำด้วยอาการอันควร เช่น เลือกคนให้ถูกแก่
ชนิดของงาน แบ่งงานให้พอดีกับเวลา ทำของให้ถูกกับ
ที่ตนเองใช้”

นอกจากนี้ยังกล่าวถึง การรวมแรง การกู้ยืมเงิน
ธนาคาร และทัศนคติเกี่ยวกับการทำงาน “เมื่อน้อยให้
เรียนวิชา ให้หาสินเมื่อใหญ่”

สาระสังเขปที่ยกมาให้เห็นนี้ แสดงให้เห็นว่า
หนังสือ พลเมืองดี นอกจากจะเป็นแบบสอนอ่าน ที่แทรก
คุณธรรมพื้นฐานสำหรับเยาวชนแล้ว ยังเป็นบทบันทึก
ของยุคสมัยที่สะท้อนเรื่องราวทางประวัติศาสตร์รัฐบาล
การเมือง การปกครอง เศรษฐศาสตร์ในยุคนั้นได้
นับเป็นคู่มือของการเป็นพลเมืองดีที่แม้จะเรียบเรียงมา
๔๗ ปีแล้ว แต่โครงสร้างเนื้อหา สามารถใช้เป็นต้น
แบบในการแต่งตำราบูรณาการสำหรับเด็กแนว “คุณ
ธรรมนำความรู้” ดังที่เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทรา-
ธิบดีได้กล่าวถึงในบทสุดท้ายว่า

“วิชาความรู้ใด ๆ ก็ไม่เท่าจรรยา คือความรู้ผิด
ชอบชั่วดี สำหรับที่จะเลือกใช้ความรู้อื่น ๆ ให้เป็น
ประโยชน์ เช่นกับการที่เลือกใช้เครื่องมือให้ถูกที่ควรนั้น”

และนายเมืองก็เป็นมาตรฐานของ “คนดี” ที่
สมควรใช้เป็นแบบอย่างในสังคมระบุนั้น

“ตั้งแต่นายเมืองเกิดมาก็หาได้รับความทะนุ
บำรุงจากบิดามารดาไม่ ซึ่งเป็นกำพร้าที่ยาวรอนเร่อยู่
นายเมืองมาได้ดี มีพร้อมทั้งคุณสมบัติและโภคสมบัติ
ก็เพราะความเพียรพยายามและสติปัญญาอันฉลาด
ของนายเมืองที่เป็นคนรักดี และประพฤติดีความดี
จึงเป็นพลเมืองดีได้คนหนึ่ง ควรที่เด็กทั้งหลายจะเอา
เป็นตัวอย่าง”

น่าเสียดายที่ต้นฉบับพิมพ์จำหน่ายครั้งที่ ๑ มี
เหลืออยู่เพียงเล่มเดียวเท่านั้น ขณะนี้เก็บรักษาไว้ที่
ห้องสมุดสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา หนังสือ
หายากเล่มนี้น่าจะมีการพิมพ์ใหม่อีกครั้งเพื่อให้นักศึกษา
และผู้สนใจมีโอกาสได้อ่านกัน แล้วท่านจะทราบ ว่า ตำรา
เรียนนั้นเขาทำให้น่าอ่านได้อย่างไร

การลากเข้าความสู่ภาษาไทย

บาลีสันสกฤต และอังกฤษ

รองศาสตราจารย์ ดร. นิตยา กาญจนวรรณ*

๑. บทนำ

ปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในภาษาคือการกลายเสียง (sound change) ซึ่งหมายถึงการที่คำเปลี่ยนแปลงเสียงไปตามกาลเวลา เช่น เสียง /a:/ ของ Middle English เปลี่ยนมาเป็นเสียง /ei:/ ใน Modern English หรือ เสียง “โอ” ในคำว่า “โสง” ในสมัยสุโขทัย เปลี่ยนมาเป็นเสียง “อ” ในคำว่า “สอง” ในปัจจุบัน ความเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ยังคงดำเนินอยู่ตลอดเวลา ดังจะสังเกตได้จากการออกเสียงที่แตกต่างกันระหว่างคนสูงอายุกับคนรุ่นหนุ่มสาวในปัจจุบัน

บทความนี้จะกล่าวถึงการกลายเสียงประเภทหนึ่งที่เกิดจากความจงใจ ซึ่งเรียกว่า การลากเข้าความ (popular etymology)

๒. การลากเข้าความ

พระยาอนุมานราชธน ได้กล่าวไว้ว่า

“...คำที่เป็นภาษาต่างประเทศ หรือเป็นคำโบราณ และคำภาษาถิ่น ซึ่งแปลเอาความไม่ได้ ก็มักจะแปลงเสียงเพื่อลากเข้าความให้แปลได้ คำชนิดนี้ มีอยู่ด้วยกันทุกภาษา...” (อนุมานราชธน, พระยา. ๒๕๒๒ : ๒๒๐)

ท่านได้ให้ตัวอย่างไว้ ดังนี้

คำลากเข้าความลงคำในภาษาไทย

ขาก๊วย – กางเกง จีน ไช่ก๊วย แปลว่ากางเกงครึ่งท่อน
ข้าวบุหรี อินดูสตานี กะบุลี คือข้าวปรุงอย่าง

ชาวเมืองกาบูล เดียวนี้เรียก ข้าวหมกไก่

ข้าวปัด มลายู กะปัด ข้าวเหนียวต้มห่อด้วยใบเตยอย่างข้าวต้ม

ดอกไม้ตาต เปอร์เซีย มาตับ ดอกไม้ไฟชนิดดอกไม้เทียน แต่ขนาดใหญ่ อังกฤษเรียก Roman candle

เจ้าสัว จีน จ้อซัว ว่ามาจาก เจ้าขรัว ในภาษาไทย จีนเอาไปและลากเข้าความเป็น จ้อซัว แปลว่า นั่งภูเขา เราแปล จ้อ เป็น เจ้า ให้แปลได้
เจ้าแก่ จีน เจ้าเก แปลว่าหัวหน้าครอบครัว ให้เข้ากับคำ เต้าแก่ ของเรา

ม้าย่อง (ชื่อเพลง) มลายู มะโย่ง

เบ้าหลุด (ชื่อเพลง) มลายู เมาลุด มาจากอาหรับ หมายถึงถึงบทสวดขับในสุเหร่า

ราชาวดี อาหรับ โรโยะ = สี เวอร์ดี = เขียวฟ้า

หญ้าฝรั่ง อาหรับ Jaffran หรือ saffan

คำลากเข้าความที่เป็นภาษาปากอยู่

กันเดิน มาจาก condenser

ข้าวแผ่ มาจาก อาหรับ cafe

สเตชั่น มาจาก station เดียวนี้เรียกสถานี

สามเสน (มะม่วง) มาจาก พิมเสน

* ภาควิชาภาษาไทย สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คำลากเข้าความที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเก่า

กะดานแจน	มาจาก credential เดียวนี้เรียก อนุมติบัตร (ร. ๔)
กัตฟันมัน	มาจาก government
ฟอสฟอเรศ	มาจาก phosphorus (เรื่องพระ ปฐมเจดีย์ของเจ้าพระยาทิพากร วงศ์)
น้ำมันดับปลาทาย	มาจาก turpentine
หับประมาสะแตน	มาจาก harbour master
สีปาย (ทหาร)	มาจาก sepoy เพี้ยนจาก sipahi
คัตลอก	มาจาก catalogue
อยู่ในฟอร์ม	มาจาก uniform
กรรมาจล	มาจาก commercial
มณีเนตร	มาจาก money-net
มัคสิน	มาจาก magazine หนังสือราย เดือน
โกสน (ต้นไม้)	มาจาก croton
แสลง - (ศัพท์)	มาจาก slang
บุหรารำไป	มาจาก มลายู บุหรารำไป = ดอกไม้ ปนกัน

คำลากเข้าความ ชื่อคน

ปลัดเล	มาจาก Bradley
ดันกัน	มาจาก Duncan
เยสับบุรุษ	มาจาก J. Brooke
แคมเบอ	มาจาก Campbell
แร็งกิน	มาจาก Rankin
แมกฟาลัน	มาจาก MacFarland
สําริต	มาจาก Smith
จันทเล	มาจาก Chandley
โมหมัท	มาจาก Mohamad
ขัตติยะ	มาจาก Kadiyah

คำลากเข้าความ ชื่อบ้านเมือง ขาดิ

พุทธเกษ	มาจาก Portuguese
ประตุกัน	มาจาก Portugal

คชสาร มาจาก Khorasan

พุทรายายกะตา มาจาก Calcutta
(อนุমানราชธน, พระยา. ๒๕๒๒ : ๒๒๑ - ๒๒๔)

จะเห็นได้ว่าการลากเข้าความเช่นนี้มีประโยชน์ เพราะจำได้ง่ายกว่าคำภาษาต่างประเทศ เช่น เด็กที่ท่อง คำสวดมนต์บ่อยเข้าก็อาจจะแปลงคำ “ภควโต” เป็น “พระหัวโต” หรือทหารเกณฑ์ก็อาจจะแปลงคำว่า “วัน ทู ทรี” เป็น “ภควันโตเต” ได้ (อนุমানราชธน, พระยา. ๒๕๒๒ : ๒๒๔)

จากตัวอย่างข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า การลากเข้า ความอาจจะทำกันหลายทอดก็ได้ เช่น เพลง “เข้าหลุด” ที่มาจากมลายู ซึ่งมาจากอาหรับอีกทีหนึ่ง หรืออย่าง “เจ้าสัว” ที่ลากกันไปลากกันมาระหว่างไทยกับจีน

๓. การลากเข้าความของผู้รู้ (Learned Etymology)

ยังมีคำลากเข้าความอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่า “คำลากเข้าความของผู้รู้” (learned etymology) ซึ่ง พระยาอนุমানราชธน ได้อธิบายไว้ว่าหมายถึง

“...คำพวกหนึ่งซึ่งแปลไม่ออก เพราะเป็นคำ ต่างประเทศหรือเป็นคำไทยแปลได้ความหมายไม่ใคร่ดี มีเสียงไม่เพราะ ก็แก้เสียใหม่ให้เข้าเสียงภาษาบาลีหรือ สันสกฤต ซึ่งถือว่าเป็นคำสูง...”

ตัวอย่าง

กิต	-	กิติ
ข้าวสาน	-	ข้าวสาร
บุขัน	-	บุขันธ
เขียด	-	เกียรติ
ค่าแสนนา	-	ค่าเสนา
จัน	-	จันทร
ชีว, เชียว	-	ชีวะ
ตัน	-	ตณฺห์
แต่	-	เตช
นุด	-	นุช
ปากใต้	-	ปากษิไต้

พง	-	พงศ์
พัด	-	พัฒน์
เลข	-	เลข
सान	-	ศาล
สิน	-	สินธุ์
สินศร	-	ศิลปศร
สื่อสาน	-	สื่อสาร
สุย	-	สุย
เสาเกียด	-	เสาเกียรติ
อิน	-	อินทร
ฮวด	-	หุด

(อนุমানราชธน, พระยา. ๒๕๒๒ : ๒๒๕)

ตัวอย่างข้างต้นนี้จะเห็นได้ในชื่อและนามสกุลของคนไทยเป็นจำนวนมาก

๔. การลากเข้าความของผู้ไม่รู้

นอกจาก “คำลากเข้าความของผู้รู้” แล้วก็ยังมีความลากเข้าความอีกประเภทหนึ่งที่ไม่แก้เสียง แต่พยายามแปลความหมายโดยชักเรื่องประกอบ เพราะเข้าใจผิดนึกว่าจะเป็นเช่นนั้น เรียกว่า “ลากเข้าความหมายที่มาเพราะเข้าใจผิด” (mistaken etymology) เช่น

กะโถน	มาจาก กระถม
เกาะสีชัง	มาจาก สีหะขัง ฤๅษีขัง
ขนมครองแครง	มาจาก ขนมหอยแครง
ขนมปังกิริ	มาจาก ขนมปลากิริ
ขอกนา	มาจาก คอกนา บ้านนอก
ข้าวหมาก	มาจาก ข้าวหมัก
ไข่วัด	มาจาก ไข่วัสสะ เพราะมักเป็นในฤดูฝน
ขัน	มาจาก ขัง (น้ำ)
คางคก	มาจาก คางโขก เพราะใช้คางโขกเอา
จระนำ	มาจาก จาริกนาม
จมูก	มาจาก จามูก
ด้ามจิ้ม (พัด)	มาจาก พัดด้ามจับ
ดินสอพอง	มาจาก ดินสอพอง

ต้นหา	มาจาก ต้นหา เพราะอดอันต้นใจแล้วจึงไปหา
ตราสัง	มาจาก ด้ายกระสัน คือรัดให้แน่น
นักเลง	มาจาก นักเล่น
นางเล็ด (ขนม)	มาจาก เรียงเล็ด
บ้ำบั้น (ขนม)	มาจาก ขนมบ้ำบั้น
บุหรี	มาจาก เพชรบุรี, ปุริส ตัดมาจาก สัปบุริส เพราะสำหรับผู้ชายสุบ ฯลฯ
ปัญหา	มาจาก ปันกันหา
ปัจจัย	มาจาก บาทใจ
ผมแกะ	มาจาก เขาแกะ
ผ้าขาวม้า	มาจาก ผ้าขาวที่พระสิทธารถประทานแก่นายฉันทะ
พิมาย	มาจาก พืมาแล้ว
ย่ามะหวาด	มาจาก ยามะหวาด
ยันตะนิ	มาจาก ยานตานี
รามเกียรติ์	มาจาก หลายเล่มเกรียน
ลังกา	มาจาก รังกา
วังกะโจม	มาจาก วังพระจอม
สัตตหีบ	มาจาก หีบเจ็ดใบซึ่งพระเจ้าอุทุมพรหนีไปซ่อนอยู่
ลำประทวน	มาจาก สามพระทวนลอยน้ำมา
สามเสน	มาจาก สามแสน เพราะพระที่ลอยน้ำมาต้องใช้คนถึงสามแสนลากเอามาขึ้นมาได้
เสียม (สยาม)	มาจาก มีเสียมเหน็บหลังสำหรับขุดหลุมถ้ำอุจจาระ

(อนุมานราชธน, พระยา. ๒๕๒๒ : ๒๒๕ - ๒๒๗)

ในปัจจุบันการลากเข้าความในลักษณะนี้ก็ยังให้เห็นอยู่เสมอ และมักจะเรียกกันว่าเป็น “การลากเข้าวัด” เช่น

สง	กลายเป็น สงฆ์
สี	กลายเป็น ศรี หรือ สีห์
ชง	กลายเป็น ชงฆ์ (แปลว่า หน้าแข็ง)

กระแสน้ำ	กลายเป็น	กระแสรน้ำ
ไข่มุก	กลายเป็น	ไข่มุกข์, ไข่มุกด์
เครื่องสำอาง	กลายเป็น	เครื่องสำอางค์
งูสวัด	กลายเป็น	งูสวัดต์
ฉันทาติ	กลายเป็น	ฉันทัญชาติ
ตำรวจ	กลายเป็น	ตำรวจค์
ตำรวจ	กลายเป็น	ตำรวจค์
นันทรี	กลายเป็น	นันทรีย์
ปราดเปรื่อง	กลายเป็น	ปราชญ์เปรื่อง
ผูกพัน	กลายเป็น	ผูกพันธ์
พันทาง	กลายเป็น	พันธุทาง
มิดมน	กลายเป็น	มิดมนธ์, มิดมนต์
ย้อมเยา	กลายเป็น	ย้อมเยาร์
ไล่	กลายเป็น	ไล่ท์
สิงโต	กลายเป็น	สิงห์โต

ลักษณะเช่นนี้อาจจะเรียกได้ว่าเป็น “การลากเข้า
ความสู่ภาษาบาลีสันสกฤต” หรือ Pali-Sanskritization

๕. การลากเข้าความสู่ภาษาไทย

ชาวตะวันตกหรือฝรั่งชาติแรกที่เข้ามาสู่ประเทศไทยหรืออาณาจักรสยามคือ โปรตุเกส ในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ (พ.ศ. ๒๐๓๔ - ๒๐๗๒) หนังสือ *ชาวโปรตุเกสและสยาม สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖* แปลโดย **มธุรส คุภผล** กล่าวไว้ว่า โปรตุเกสเริ่มสนใจอาณาจักรสยามเป็นครั้งแรกเมื่อพยายามหาทางตั้งมั่นที่เมืองมะละกา (ปัจจุบันคือรัฐแห่งหนึ่งในมาเลเซีย) เพื่อควบคุมการค้าในภูมิภาคตะวันออกไกล ความสนใจของโปรตุเกสในประการแรกก็คือเรื่องการค้า ส่วนประการที่สองนั้นก็เพื่อถ่วงอำนาจอาณาจักรและพ่อค้าชาวมุสลิมซึ่งขัดขวางโปรตุเกสอยู่ ในปลายเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๕๑๑ (พ.ศ. ๒๐๕๔) ขณะที่โปรตุเกสกำลังล้อมมะละกาอยู่นั้น **อфонซู ดือ อัลบูแควร์ (Afonso de Albuquerque)** ผู้บัญชาการทัพเรือก็ได้ส่ง **ดูอาร์ต ฟิรณานติช (Duarte**

Fernandes) ให้เป็นทูตเดินทางมาสยามโดยอาศัยเรือสำเภากันซึ่งเดินทางจากมะละกาไปอยุธยา

ดูอาร์ต ฟิรณานติช นับเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมมาก เพราะมีประสบการณ์เกี่ยวกับดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเคยถูกจับเป็นเชลยที่มะละกาเป็นเวลา ๒ ปีในช่วงเวลาดังกล่าวเขาได้มีโอกาสเรียนรู้ภาษามลายูจนสามารถสื่อสารได้เป็นอย่างดี

เมื่อรู้ภาษามลายูแล้วเขานี้ก็สามารถจะสื่อสารผ่านชาวมลายูหรือชาวสยามที่รู้ทั้งภาษามลายูและภาษาไทยได้ การเจรจาจึงใช้ภาษามลายูเป็นตัวกลาง แต่ในความเป็นจริง ถ้อยคำสำเนียงที่ใช้ในคำทับศัพท์ดั้งเดิมก็คงจะเพี้ยนไปมิใช่น้อย เช่น คำว่า “sapu” ในภาษาไทยมาจาก sapu หรือ sabão ในภาษาโปรตุเกส^๑

เมื่อชาติตะวันตกอื่น ๆ อันได้แก่ สเปน ฮอลันดา อังกฤษ เดนมาร์ก ฝรั่งเศส เข้ามาติดต่อกับกรุงศรีอยุธยา ก็อาจจะใช้วิธีอันเดียวกัน

บजर สุขพานิช ได้เล่าไว้ในหนังสือ *อยุธยาคดี* ว่า ฝรั่งชาติที่ ๒ ที่เข้ามาติดต่อในสมัยกรุงศรีอยุธยา ก็คือ สเปน โดยทูตของผู้สำเร็จราชการกรุงมะนิลาได้เข้ามาเฝ้าสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ฝรั่งชาติที่ ๓ คือ ฮอลันดา เข้ามาในปลายสมัยสมเด็จพระนเรศวรฯ ในด้านการสื่อสาร ชาวฮอลันดาได้เปรียบฝรั่งชาติอื่น เพราะมาได้หญิงไทยเป็นภรรยา และมีบุตรหลานเป็นอันมาก นอกจากนี้ก็ยังได้ส่งเด็กฮอลันดาเข้ามาเรียนภาษาไทย จึงทำให้ได้รู้จักขนบธรรมเนียมของไทยด้วย

เอกสารที่มีคำศัพท์ดั้งเดิมมีอยู่มากในสมัยรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ ๒ เมื่อชาวอเมริกันเริ่มเข้ามาติดต่อ ที่มีชื่อเสียงเด่นมากก็คือ **ดร. แดน บีช แบรดลีย์ (Dr. Dan Beach Bradley)** ซึ่งคนไทยรู้จักในนามว่า **หมอบรัดเลย์** หรือ **ปลัดเล** ในตอนกลางสมัยรัชกาลที่ ๓

ตัวอย่างคำทับศัพท์ดั้งเดิมที่มีลักษณะลากเข้าความสู่ภาษาไทย มีดังนี้

^๑ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน บันทึกไว้ว่า “sapu” มาจากคำว่า “sapu” ส่วน Collins Pocket English - Portuguese Portuguese - Inglês Dictionary ให้คำแปลของคำ “soap” ว่า “sabão”.

Andrew Jackson	อันเรย์กซอน
beater	อีเต้อ
Bradley	ปลัดเล
Cartwright	ครูกัดโร
colony	กะละนี
Corporal	ขบพาลัน
Crawford	การะพัด/กะระพัด
Edmund Robert	เอมินราบัด
government	กัณฑ์มัน
Henry Burney	หันตรี บาระนี
Home News	โหมนิว
Hunter	หันแตร์
lemonade	(น้ำ)มะเน็ด
lieutenant	โหลตตะเลนเต
madam	แมด้า
Marquis Hastings	มารากิศหัดตั้ง
Missionary Mattoon	มิตฉนารีย หมอมะตุน
Mr. Park	มิสเตอร์ปาก
phosphorus	ฟอสฟอเรศ
Portugal	ปะตุกัน, พุทเกต, พุทเทศ
Rangin	แร็งกิน
Royal Patent	ราชปะแตน
Sir James Brooke	เซอร์เชมส์บุรูก, เซอร์เยียม บุรูก, เยมส์บุรุษ, เย สัมบุรุษ, เยสัมบุรุษ
St. James	เสนเยม
telegraph	ตะแล็บแก็บ

รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้จะหาอ่านได้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ สำนวน และลำดับของคำในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์” ของ วลัยยา (วิมุกตะลพ) ข้างขวัญยืน

ความไม่คุ้นเคยกับเสียงจากภาษาตะวันตก โดยเฉพาะภาษาอังกฤษนั้น จะเห็นได้ในจดหมายซึ่งพระศรีสุนทรโวหารได้รับพระบรมราชโองการจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้มีจดหมายถึงขุนศรีสยามกิจ (เนตร) ผู้ช่วยราชการกงสุลฝ่ายสยาม ณ เมือง

สิงคโปร์ มีความตอนหนึ่งที่เรียก Anna Leonowens ว่า “แมมเนวละเวน” (ส. พลายน้อย. ๒๕๓๘ : ๔๑)

ในสมัยปลายรัชกาลที่ ๓ เมื่อรัฐบาลอังกฤษให้ Sir James Brooke เป็นทูตมาขอแก้หนังสือสัญญาที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงได้ยินกรมท่า ทูลว่าชื่อ “เยมส์บุรุษ” จึงตรัสว่า “ชื่อเสียงเป็นสัมบุรุษจะเป็นคนใจดีดอกกระมัง” ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์ใหม่ ๆ นั้น Sir James Brooke ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งราชาแห่งเมืองซาราวัก (ปัจจุบันเป็นรัฐหนึ่งของมาเลเซีย) ได้มีหนังสือเข้ามาถวายพระพร เมื่อทรงหนังสือนั้นแล้วก็ทรงเขียนบนหลังซองว่า “จดหมายเซอร์เจมส์ บุรูก” แล้ววางไว้ข้างที่ หลังจากที่ได้เสด็จออกขุนนางแล้ว ได้มีรับสั่งให้เจ้าพระยานรรัตนราชมานิตย์ (โต มานิตยกุล) ไปเรียกเอาหนังสือนั้นมาแต่รออยู่เท่าใดก็ไม่ได้หนังสือ เมื่อเสด็จขึ้นจึงตรัสถามเจ้าคุณพระประยูรวงศ์ ซึ่งขณะนั้นเป็นพระสนมเอก พนักงานรักษาหนังสือข้างที่ ว่าค้นหนังสือไม่พบหรือ เจ้าคุณพระประยูรวงศ์กราบทูลว่าคุณเพียนเถ่าแก่ไปบอกว่าต้องพระราชประสงค์หนังสือ ซึ่งทรงเขียนลายพระหัตถ์ไว้หลังซองว่า “ครือคะรี” ค้นไม่พบก็จกใจ วันรุ่งขึ้นจึงทรงตรัสต่อว่าเจ้าพระยานรรัตนฯ ว่าอย่างไรจึงไปเรียกหนังสือนั้นว่า “ครือคะรี” เจ้าพระยานรรัตนฯ กราบทูลปฏิเสธว่า “ข้าพระพุทธเจ้า ไม่ได้เรียกว่า ครือคะรี ไปบอกคุณเพียนเถ่าแก่ว่า หนังสือซีจำปาลูก ตามรับสั่ง” (ส. พลายน้อย. ๒๕๓๘ : ๗๙ - ๘๐)

ตัวอย่างข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ภาษาต่างประเทศที่เข้ามาสู่ภาษาไทยย่อมต้องถูกดัดแปลงเข้าสู่ระบบเสียงของไทย แม้จะไม่รู้ความหมายก็ขอให้ฟัง “เข้าหู” ไว้ก่อน

ในปัจจุบันนี้ คนไทยมีความคุ้นเคยกับภาษาอังกฤษมากขึ้น การเขียนคำทับศัพท์จึงเริ่มเข้ามาใกล้เคียงการออกเสียงตามภาษาเดิมมากยิ่งขึ้นด้วย แต่จะ “เข้าหู” หรือ “ถูกตา ถูกใจ” คนไทยหรือไม่นั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

การลากความเข้าสู่ภาษาไทยดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้น่าจะเรียกได้ Siamization หรือ Thai-ization อย่างไรก็ตามฝรั่งในสมัยแรกเรียกภาษาไทยว่า “ภาษา

สยาม” ดังที่ปรากฏในคำนำของ คำภีร์สรรพพจนานุกรมโยค
ของ แสมบุเอ็ล^E เจ. สมิท ซึ่งพิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ว่า
“...ข้าพเจ้า ได้ พัก อยู่ บิดา มารดา เลี้ยง ใน
กรุง เทพ ฯ สอง ปี ได้ อุษา หัด พูจ หัด เขียน ภาษา
สยาม...” (แสมบุเอ็ล^E เจ. สมิท. ๒๕๔๒ : XX)

บทความนี้จึงขอใช้ศัพท์ว่า Siamization

๖. การลากเข้าความสู่ภาษาอังกฤษ

ในหนังสือเล่มเล็ก ๆ ที่กล่าวถึงภาษาของคน
รุ่นใหม่เล่มหนึ่ง มีข้อความว่า

“ถ้าฉันมีปืน ๒ อัน ฉันจะแบ่งให้เธอหนึ่งอัน เรา
จะได้มี GUN และ GUN ไปด้วย” (อรณพ หมั่นเจริญ.
๒๕๔๙ : ๗).

ประโยคนี้ชี้ให้เห็นว่า การเขียนคำไทยด้วยอักษร
โรมัน (A – Z) ตกอยู่ใต้อิทธิพลของภาษาอังกฤษ ใน
กรณีนี้จะเห็นได้จากคำว่า “กัน” ที่เขียนว่า “GUN” จึง
ไม่แปลกอะไรที่คนทั่วไปจะเรียกการเขียนเช่นนี้ว่า “เขียน
ภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ”

Longman Dictionary of English Language
and Culture มีคำว่า “anglicize” ซึ่งมีความหมายว่า
“to make English or British in appearance, sound,
character, etc.” หรือ “การทำให้มีลักษณะ มีเสียง หรือ
ตัวอักษร เหมือนอังกฤษ”

การเขียนคำแบบ Anglicization^๒ จึงได้แก่การ
เขียนเลียนแบบคำหรือเสียงในภาษาอังกฤษนั่นเอง
วิธีการเช่นนี้จะเห็นได้บนจอโทรทัศน์ ยามที่ร้องเพลง
“คาราโอเกะ” เนื้อเพลงภาษาไทยที่เขียนโดยใช้อักษร
ชุด A – Z นั้น คือการเขียนแบบ Anglicization ไม่ใช่
Romanization หรือ “การเขียนโดยใช้อักษรโรมัน”

อักษรโรมันก็คือ ตัว A ถึงตัว Z นั่นเอง คน
ทั่วไปจะเรียกอักษร ๒๖ ตัวนี้ว่า “ภาษาอังกฤษ” หรือ
“อักษรอังกฤษ” แต่นักภาษาจะเรียกอักษรชุดนี้ว่าอักษร
โรมัน เพราะมิใช่เพียงภาษาอังกฤษภาษาเดียวเท่านั้นที่

ใช้อักษรชุดนี้ ภาษาอื่น ๆ ในยุโรปมากมายก็ใช้อักษรชุดนี้
เช่น ฝรั่งเศส อิตาลี เยอรมัน สเปน ฯลฯ บางภาษา
อาจจะมีตัวพิเศษของตนเองบ้าง แต่ก็สามารถใช้อักษร
ตัวใดตัวหนึ่งในชุดนี้แทนได้ นอกจากภาษาในยุโรปแล้ว
ภาษาในเอเชียหลายภาษาก็ใช้อักษรโรมันด้วย เช่น
เวียดนาม บาสาซามาเลเซีย บาสาซาอินโดนีเซีย ฯลฯ
อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงดังว่านี้อาจจะกล่าวได้ว่าเป็น
ความรู้เฉพาะของวงการภาษาเท่านั้น ผู้ใช้ภาษาทั่วไป
ที่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของภาษาอังกฤษมักจะไม่ยอมรับ
รู้ด้วย

ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระ
ราชดำเนินเยือนสหรัฐอเมริกา นั้น พระเจ้าวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต ได้ทรงบันทึกไว้ว่า กระทรวง
การต่างประเทศสหรัฐฯ ได้ทำคู่มือการออกเสียงและวิธี
เขียนพระนามและชื่อผู้ตามเสด็จไว้ด้วย เช่น พระนาม
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต้องอ่านว่า “poom’
ee’ pone ah doon’ date” “Dr. Khoman” (ดร. ถนัด
คอมันต์) ให้อ่านว่า “coe’ mahn” เจ้าคุณศรีวิสารฯ เขียน
“Srivisar” ให้อ่านว่า “sea-wee-san” แต่ชาวอเมริกันจะ
อ่านว่า “ซี - วี - แซน” ดร. กัลย์ อิศรเสนา ให้อ่านว่า
“Dr. eats sah rah’ say nah” “Mr. Krairiksh” (นาย
พูนเพิ่ม ไกรฤกษ์) ให้อ่านว่า “cry rish” แถมมีวงเล็บ
ข้างหลังว่า (คล้องกับ swish) พระนาม “วิภาวดี” ให้
อ่านว่า “wee pah’ wah dee” (วิภาวดีรังสิต. ๒๕๔๙ :
๘๘ - ๘๙)

จะเห็นได้ว่าเป็นความพยายามที่จะใช้เสียงและ
คำในภาษาอังกฤษมาช่วยการอ่านคำไทย หรือ “การ
ถอดภาษาไทยให้เป็นภาษาอังกฤษ” ซึ่งผู้ใช้ภาษาไทย
ในปัจจุบันมักจะเรียกกันว่า “เขียนเป็นภาษาอังกฤษ”

ในปัจจุบันวิธีการถอดภาษาไทยให้เป็นภาษา
อังกฤษหรือ Anglicization มีอยู่ ๓ วิธี คือ วิธีแรก

^๒ ดูรายละเอียดใน นิตยา กาญจนวรรณ “ภาษาคาราโอเกะ”
วันวาทะ ๒๕๔๕. หน้า ๑๑๒๔ - ๑๑๒๗.

วารสารราชบัณฑิตยสถาน ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๕ -

ถ้าเสียงนั้นตรงหรือคล้ายกับภาษาอังกฤษคำใดก็จะใช้คำนั้น วิธีที่ ๒ ถ้าหาคำอังกฤษมาใช้โดยตรงไม่ได้ก็ใช้วิธีเทียบกับคำใกล้เคียง วิธีที่ ๓ ถ้าเป็นคำทับศัพท์อยู่แล้วก็ใช้คำเดิมนั้น

ตัวอย่าง วิธีเขียนแบบแรกมี เช่น

“กัน”	เขียนว่า “gun”
“จ๋อย”	เขียนว่า “joy”
“ซี”	เขียนว่า “see”
“ดับ”	เขียนว่า “dub”
“ถูก”	เขียนว่า “took”
“พิช”	เขียนว่า “pit”
“ยัง”	เขียนว่า “young”
“รถ”	เขียนว่า “rote”
“ลอง”	เขียนว่า “long”
“สร้อย”	เขียนว่า “soy”
“สิน”	เขียนว่า “sin”
“หลัง”	เขียนว่า “lung”

ตัวอย่าง วิธีเขียนแบบที่ ๒ มี เช่น

“เขา”	เขียนว่า “kow” (เทียบกับ how)
“เจ้า”	เขียนว่า “jow” (เทียบกับ how)
“กลับ”	เขียนว่า “glub” (เทียบกับ club)
“น้ำ”	เขียนว่า “num” (เทียบกับ number)
“ร้อย”	เขียนว่า “roy” (เทียบกับ joy)
“ลอย”	เขียนว่า “loy” (เทียบกับ joy)
“วัน”	เขียนว่า “wun” (เทียบกับ nun)

ตัวอย่างวิธีเขียนแบบที่ ๓ มี เช่น

“ปิ๊กอัพ”	เขียนว่า “pick up”
“เครดิต”	เขียนว่า “credit”

ถ้าหาคำเทียบไม่ได้ ก็พยายามเทียบเสียงโดยไม่อาศัยหลักวิชาอันใด เสียงออก ใช้ or หรือ au หรือ aw เป็นตัวแทนก็ได้ เช่น

“กี”	เขียนว่า “gaw”
“คร”	เขียนว่า “korn”

“ต้อง” เขียนว่า “taung”

“บอก” เขียนว่า “bauk”

จึงนับได้ว่าเป็นความพยายามอย่างยิ่งที่จะเทียบกับเสียงภาษาอังกฤษให้ได้ โดยไม่สนใจความหมาย และไม่สนใจว่าจะใช้สูตรอย่างคงเส้นคงวาหรือไม่

ในปัจจุบันนี้มีผู้ใช้ระบบ Anglicization เขียนชื่อเฉพาะกันอย่างมากมาย เช่น

ขอบฟ้า	เขียนว่า	Cop Far
ชัต	เขียนว่า	Shut
ปันคลิป	เขียนว่า	Pan Clip
ฟัน	เขียนว่า	Fun
พรพิศ	เขียนว่า	Porn Pit
พาที	เขียนว่า	Party
แพน	เขียนว่า	Pan
ฟักเขียว	เขียนว่า	Fuck Cure
มิตร	เขียนว่า	Meet
เมตตา	เขียนว่า	Meta
ลักษณะ	เขียนว่า	Luck
วันเพ็ญ	เขียนว่า	One Pen
ศรีศกดิ์	เขียนว่า	See Suck
สมร	เขียนว่า	Small
สร้อยฟ้า	เขียนว่า	Soy Far
สามารถ	เขียนว่า	Smart
สิงห์	เขียนว่า	Sing
สิทธิ์	เขียนว่า	Sit
สินกรรม	เขียนว่า	Sin Gum
เสด	เขียนว่า	Sad
หมอลิต	เขียนว่า	More Chit
โหม	เขียนว่า	My
อ้อย	เขียนว่า	Oil

๗. บทสรุป

การลากเข้าความ คือความพยายามที่จะใช้คำจากภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารในภาษาของตน ในขั้นต้นจะมีการแปลงเสียงและคำให้เข้ากับระบบภาษา

ของตนก่อน โดยเลือกใช้คำที่ตนรู้จัก บางครั้งการแปลงเสียงและคำอาจจะเอนเอียงไปสู่ภาษาบาลีสันสกฤตเพื่อแสดงความเป็นผู้รู้ แต่บางครั้งก็แสดงความเป็นผู้ไม่รู้ เพราะศัพท์ที่ได้เกิดจากความเข้าใจผิด ในปัจจุบันมีความพยายามในทางกลับกัน นั่นคือการแปลงคำไทยไปสู่คำหรือเสียงในภาษาอังกฤษ ซึ่งอาจจะไม่เป็นผลดีต่อการสื่อสารก็ได้

บรรณานุกรม

ขจร สุขพานิช. ๒๕๕๕. อยุธยาคติ. พิมพ์ครั้งที่ ๒ (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา.
มธุรส คุปผล. ๒๕๔๗. ชาวโปรตุเกสและสยาม สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖. แปลจาก Os Portugueses e o Sião no Seéculo XVI เขียนโดย Maria da Conceição. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ออร์คิด.
ราชบัณฑิตยสถาน. ๒๕๔๖. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์.
วัลยา วิกิตะลพ (วัลยา ช่างขวัญยืน). ๒๕๑๓. การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ สำนวน และลำดับของคำในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิภาวดีรังสิต, พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า. ๒๕๕๙. เสด็จพระราชดำเนินสหรัฐอเมริกา พุทธศักราช ๒๕๐๓ ปากีสถาน พุทธศักราช ๒๕๐๕ และสหพันธรัฐมลายา พุทธศักราช ๒๕๐๕. พิมพ์ครั้งที่ ๒. มูลนิธิวิภาวดีรังสิต.

ส. พลายน้อย. ๒๕๓๘. ชาวต่างชาติในประวัติศาสตร์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น.

แส้มเฮิ้ลส์ เจ. สมิท. ๒๕๔๒. คำภีร์สรรพพจนานุกรม A Comprehensive Anglo-Siamese Dictionary by Samuel J. Smith (พิมพ์ครั้งที่ ๒) กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุমানราชธน, พระยา. ๒๕๒๒. นิรุกติศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ : คลังวิทยา.

อรอนพ ห่มจันทร์. ๒๕๔๙. พุดจาภาษาก็ก. กรุงเทพฯ : โฟน์ ไรท์.

Collins Pocket English – Portuguese Português – Inglês Dictionary. 2001.

Longman Dictionary of English Language and Culture. 1992.

Richards, Jack C. et al. 2002. Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics. Third Edition. Pearson Education.

ภาษาไทยได้คง

เก่าแก่เก่าแก่ ขาฟุนแสไก่นไหม้อามี
เก่าคนทำตนเป็นผู้ใหญ่บ้านทั้งเก่า ฟินจะใส
กันหม้อก็จะมี
เกออำจาลู ต้างฮูอำโกหล่า
เกลือไม่รู้เสีย ความรู้ไม่กลัวจะมากไป
ไกลยั้งคัมสองผี คัมลียั้งข้าสองเผ่า
ไกดิจจะไม่เซนสองผี คำดีจะไม่บอกข้าสองที่
ไก่อางลีเปอโขน ไก่อางลีเปอจา - อี
ไก่อางเพราะชน คนงามเพราะน้ำใจ

ของแสงอยู่ปายไม ผา - อีไก่อั้นจ้งไล่
สมบัติอยู่ยอดไม้ ใครขยันคนนั้นได้
ไก่อั้นดินงู งูเห็นแหลนไก่อั้น
ไก่อั้นดินงู งูเห็นเหนียงไก่อั้น
กาหล่าเหมลีสี่คำ
ชื่อเสียงดีกว่าทองคำ

(จาก ตำราภาษาไทยได้คง
ของ ทวี สว่างปัญญางกูร และ แสง เจริญพร)

จันทน์เทศ - ดอกไม้จันทน์

เนาวรัตน์ ทองรัมย์ พลเดช

ผู้

เขียนได้ดูรายการโทรทัศน์ เรื่อง สวนสมุนไพรมหาจักรี ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระองค์ทรงอนุรักษ์ไม้ที่มีประโยชน์และเกือบจะสูญพันธุ์ไปแล้ว ซึ่งมีมากมายหลายชนิด แต่ที่ผู้เขียนสะดุดใจและยินดีเป็นอย่างยิ่ง คือ การอนุรักษ์ต้นจันทน์เทศซึ่งทรงเริ่มปลูกด้วยพระองค์เองและบัดนี้ได้ออกดอกออกผลแล้ว

ผู้เขียนรู้จักและขอรับประทานลูกจันทน์เทศ* มาตั้งแต่เด็กจนถึงปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะรับประทานสด แห้วแห้ง หรือลูกจันทน์เส้นแห้วแห้ง แม้ขณะที่นั่งเขียนบทความนี้ลูกจันทน์เส้นแห้วแห้งก็ยังมิอยู่ในตู้เย็น เก็บไว้รับประทานวันละเล็กละน้อย และขอรับประทานลูกจันทน์สดจิ้มน้ำปลาหวานมากที่สุด แต่ไม่ค่อยจะมีบอกให้น้องสาวช่วยหาส่งมาให้ก็หาได้ยาก

เมื่อยังเป็นเด็ก ผู้เขียนอยู่ที่อำเภอรัตนวาปี จังหวัดนครราชสีมา ที่อำเภอนี้มีชาวสวนผู้หนึ่งชื่อลุงเนียม พลสิทธิ์ เป็นผู้ที่ชอบทำสวนปลูกพันธุ์พืชสารพัดอย่าง เช่น มังคุด ทุเรียน เงาะ ลำไย และลำไยเขา ลำไยเขาปากเป็ดจะติดใบบาง ๆ ที่เนื้อและมียางมาก ปัจจุบันนี้ไม่ทราบว่าจะสูญพันธุ์ไปแล้วหรือยัง

ต้นจันทน์เทศ

นอกจากนี้ลุงเนียมยังปลูกพืชผักสวนครัวมากมายหลายชนิด โดยไม่ต้องไปซื้อหา และยังปลูกพืชเศรษฐกิจอีกหลายอย่าง เช่น มะพร้าว เอาเนื้อไปทำมะพร้าวแห้ง และยังมีลูกเหม็น สะตอ ส่วนกระวาน

* บทความนี้ ผู้เขียนขอใช้คำว่า “ลูกจันทน์เทศ” ในความหมายของ “ผลจันทน์เทศ” ตามภาษาปากที่ชาวบ้านทั่วไปใช้กัน เพราะในทางพฤกษศาสตร์แล้ว “ผลจันทน์เทศ” หมายถึงลูกของต้นจันทน์เทศ มีเมล็ดอยู่ข้างในผล รกที่หุ้มเมล็ดมีกลิ่นหอมฉุนเรียก “ดอกจันทน์” เนื้อภายในเมล็ดที่กะเทาะเอาเปลือกออกแล้วเรียก “ลูกจันทน์” —บรรณาธิการ

ดอกจันทน์เทศ

ปลูกเอาไว้เก็บลูกกระวานขายร้านยา และยังได้หน่อกระวานมาปรุงอาหารในครัวเรือนและขายได้อีกด้วย คนที่อำเภอรัตนพิบูลย์รับประทานหน่อกระวานเป็นกันทุกคน เราเอามาปรุงอาหารทั้งรับประทานดิบ ๆ หรือ ลวกจิ้มน้ำพริก ผัดเผ็ดหรือแกงกับหมู เนื้อ กุ้ง ไก่ หรือ ใส่แกงพุงปลา (แกงโตปลา - ชาวปักข์ใต้เรียกว่า แกงพุงปลา) ซึ่งมีกลิ่นหอมและอร่อยมาก

ลุงเนียม พลสิทธิ์ ได้นำต้นจันทน์เทศมาปลูกในสวนของท่าน ขยายพันธุ์ออกไปมากมาย จนสถานที่ตรงนั้นเรียกกันว่า “สวนจันทน์” ลูกจันทน์เทศของลุงเนียมมีคนนิยมไปหาซื้อกันมากเพราะกรอบติดกับลูกจันทน์เทศที่มาจากที่อื่น ในขณะนั้นก็มีปลูกที่จังหวัดตรังด้วย ลุงเนียมเล่าให้ฟังว่าท่านคิดหาวิธีที่จะทำให้ลูกจันทน์เทศของท่านกรอบอร่อย แต่ไม่เปิดเผยเคล็ดลับให้ผู้อื่นทราบ ลุงเนียมมักจะเอาลูกจันทน์เทศและหน่อกระวานมาฝากพ่อแม่ของผู้เขียนเสมอ เพราะท่านสนิทสนมกันและให้ความนับถือกันและกัน แม้เมื่อ

พ่อแม่ย้ายไปอยู่ที่อำเภอเมืองนครศรีธรรมราชแล้ว ท่านก็ยังนำพืชผักผลไม้ในสวนของท่านมาฝากอยู่เสมอ สืบเล่าไปอีกอย่างหนึ่งคือท่านจะมีของฝากที่พ่อแม่ชอบมากคือ ยอดมะระขี้นก ทางใต้เรียกว่า “ยอดมะระ” เอามาทำแกงเลียงกะทิ หรือต้มกะทิ รับประทานกับน้ำพริก รสออกขม ๆ แต่มีประโยชน์ ช่วยเป็นยาระบายอ่อน ๆ และป้องกันโรคเบาหวาน

ผู้เขียนตั้งใจจะเขียนเรื่องจันทน์เทศ แต่ไปสาธยายเรื่องอื่นเสียมาก ในที่นี้จะขออธิบายเรื่อง **จัน** และ **จันทน์เทศ** ว่าแตกต่างกันอย่างไร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ อธิบายไว้ว่า “**จัน** - ชื่อต้นไม้ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ชนิด *Diospyros decandra* Lour. ในวงศ์ *Ebenaceae* ผลสุกสีเหลือง หอม กินได้, ชนิดลูกกลมแบนกลางบุ่มไม่มีเมล็ด เรียกลูกจันอิน, ชนิดลูกกลมรี มีเมล็ด เรียกว่า ลูกจันโอ.”

จันชนิดนี้เรานิยมเรียกว่า จันหอม เมื่อสุกกินกับน้ำกะทิ

“**จันทน์เทศ** - ชื่อต้นไม้ขนาดกลาง ชนิด *Myristica fragrans* Houtt. ในวงศ์ *Myristicaceae* รากหุ้มเมล็ดมีกลิ่นหอมฉุน เรียก ดอกจันทน์ เมล็ดมีกลิ่นหอมฉุนเช่นกัน เรียก ลูกจันทน์ ใช้เป็นเครื่องเทศ เป็นพรรณไม้ที่นำเข้ามาจากหมู่เกาะอินเดียตะวันออก.”

ตามที่ได้เล่ามาตั้งแต่ตอนต้นแล้วว่า ผู้เขียนคุ้นเคยกับจันทน์เทศมาตั้งแต่เด็ก ชอบรับประทานผลจันทน์เทศมาก จึงขอเล่าถึงประโยชน์ของจันทน์เทศ ดังนี้

๑. ลูกจันทน์เทศที่ยังอ่อน ถ้าเราจะรีบเก็บมารับประทานได้ ใช้เนื้อจันทน์เทศกลั่นน้ำตาล ใส่พริกน้อย หน่อ เพราะจันทน์เทศมีทั้งรสเปรี้ยว และเผ็ดเล็กน้อย ส่วนเมล็ดอ่อนเป็นสีขาว ผู้ใหญ่นิยมนำมาเคี้ยวกับหมากพลู ทำให้ปากมีกลิ่นหอม

๒. ลูกจันทน์เทศที่แก่จัด ชาวสวนนิยมเก็บลูกจันทน์เทศเมื่อแก่จัด เปลือกจะเป็นสีนวลเข้มหรือเหลืองอ่อน เก็บมาผ่าเอาเนื้อออก ข้างในมีเมล็ดสีน้ำตาล มีรูก้นสีแดงสด เมล็ดเรียกว่า ลูกจันทน์ รากหรือเยื่อที่หุ้มเมล็ดเรียกว่า ดอกจันทน์ ถ้าลูกจันทน์ดกมากและชาว

สวนเก็บไม้ทัน ลูกจันทน์มักจะปริแตกออกเป็นสองซีก มองเห็นเมล็ดมีรสสีแดงหุ้มสวยมาก สมัยก่อนยังมี พลเมืองน้อย แต่ลูกจันทน์มาก ชาวสวนจึงมักทิ้งเนื้อ เอาแต่เมล็ดลูกจันทน์และดอกจันทน์ตากแห้งแล้วนำไปขายที่ร้านขายยาได้ราคาดีมาก เพราะกว่าจะได้เมล็ด ลูกจันทน์หรือดอกจันทน์สัก ๑ ชั่ง หรือ ๑ กิโลกรัม ต้องเก็บกันนาน เนื่องจากน้ำหนักเบามาก

๓. เนื้อลูกจันทน์แช่อิ่ม เมื่อตอนเป็นเด็ก ชอบ แต่จะซุกซนไม่ค่อยชอบทำงานบ้าน แต่ชอบดูผู้ใหญ่เขา ทำลูกจันทน์แช่อิ่ม เนื้อลูกจันทน์นอกจากเอามาจิ้มพริกเกลือ และน้ำปลาหวานแล้ว ยังชอบรับประทานลูกจันทน์แช่อิ่มนกหนา จึงหัดทำบ้าง

วิธีทำ ลูกจันทน์แช่อิ่มอย่างง่ายที่สุด คือ ปอกเปลือกลูกจันทน์แล้วผ่าซีก หั่นเป็นชิ้นบาง ๆ หรือหนา ๆ ก็ได้ ถ้าหั่นบาง ๆ ก็แช่อิ่มได้กินเร็ว ถ้าหั่นชิ้นหนา ๆ ก็ต้องรอเวลาหลายวันสักหน่อย เมื่อผ่านเนื้อลูกจันทน์เสร็จแล้วนำไปแช่น้ำเกลือ ถ้าหั่นบางก็แช่เพียงคืนเดียว ถ้าหั่นหนาก็แช่สักสองคืน เพื่อให้ความเปรี้ยวลดลง เมื่อได้ที่แล้วสงขึ้นจากน้ำเกลือ ใส่กระชอนหรือตะแกรงให้สะเด็ดน้ำ ต้มน้ำตาลทรายให้ค่อนข้างข้น เมื่อน้ำเชื่อมเย็นแล้ว บรรจุลูกจันทน์ที่สะเด็ดน้ำเกลือแล้วลงในขวดโหล (สมัยก่อนต้องแช่อิ่มในขวดโหล) แล้วเทน้ำเชื่อมลงไปพอท่วมปิดฝาให้มิด สมัยก่อนไม่มีตู้เย็น ฉะนั้นถ้าจะป้องกันมิให้ลูกจันทน์แช่อิ่มขึ้นฟองหรือผาขาว วันรุ่งขึ้นก็ต้องเทน้ำเชื่อมมาเคี่ยวใหม่เพราะน้ำเปรี้ยว ลูกจันทน์ออกมาทำให้ น้ำเชื่อมหายขึ้น พอเคี่ยวได้ที่แล้ว วางไว้ให้เย็น เทลงขวดโหลใหม่ ทำอย่างนี้จนลูกจันทน์แช่น้ำเชื่อมอิ่มตัว เรียกว่า ลูกจันทน์แช่อิ่ม รสหวานอมเปรี้ยวและกรอบอร่อย น้ำแช่อิ่มลูกจันทน์ก็ใส่น้ำแข็งทุบดื่มได้ชื่นใจนัก

๔. กุหลาบลูกจันทน์แช่อิ่ม ผู้ใหญ่บางท่านชอบทำงานกินอย่างประณีต ประคืดประคอดยขนมและผลไม้ บางอย่างแกะสลักเสลาอย่างใจเย็น ลูกจันทน์เทศก็เช่นเดียวกัน เอามาทำเป็นดอกกุหลาบแช่อิ่ม ทั้งสวยงาม ทั้งอร่อย

วิธีทำ ใช้ลูกจันทน์เทศที่มีก้านขั้ว ปอกเปลือก

เสร็จแล้วแช่น้ำเย็น แล้วผ่านเนื้อจันทน์เทศเป็นชิ้นบาง ๆ หรือเป็นกลีบ ๆ จนเกือบถึงขั้วก้าน อย่าให้ขาดออกไป ผ่านเป็นกลีบรอบ ๆ ลูกจันทน์ สัก ๕ - ๖ กลีบ แล้วพับกลีบเข้ามา ขึ้นต่อไปผ่านเนื้อลูกจันทน์ให้กลีบสลับกับรอบแรกแล้วพับกลีบอีก ทำสลับกลีบอย่างนี้จนถึงเมล็ดแล้วแคะเมล็ดออก ก็จะได้กุหลาบลูกจันทน์ที่สวยงาม เพราะรูปทรงจะเหมือนดอกกุหลาบ ล้างน้ำให้สะอาดแล้วแช่น้ำเกลือดองเหมือนกับวิธีทำในข้อ ๓ ผู้เขียนจำได้ว่า ต้องรอวันรอคืนจะได้รับประทานกุหลาบลูกจันทน์แช่อิ่ม เวลาจะรับประทานก็ค่อย ๆ ละเลียดตักกินทีละกลีบ ๆ เพื่อให้ลิ้นได้ลิ้มรสอันอร่อยหวานกรอบชื่นใจ ไม่ได้ลิ้มชิมรสกุหลาบลูกจันทน์แช่อิ่มมาหลายสิบปีแล้ว แต่ยังไม่ลิ้มรสชาติอันอร่อยนั้นเลย ตั้งใจไว้ว่าถ้าได้ลูกจันทน์สดมา จะลองทำดูอีกสักครั้งที่สำคัญคือต้องใช้มีดบางและคม กลีบลูกจันทน์จะได้ไม่ขาดจากกัน

๕. น้ำอัฐบานจันทน์เทศ ผู้เขียนจำได้ว่าเมื่อยังเป็นเด็ก แม่จะทำน้ำอัฐบานจันทน์เทศไปถวายพระที่แสดงพระธรรมเทศนาตอนหัวค่ำในเทศกาลเข้าพรรษา แม่จะสับและซอยลูกจันทน์จนละเอียดยับ แล้วคั้นน้ำเกลือให้รสเปรี้ยวจางลง แล้วแช่ในน้ำเชื่อมข้น ๆ ทำไว้ตั้งแต่ตอนกลางวัน พอค่ำก็พาลูกหลานไปวัดฟังพระธรรมเทศนา ครั้นพระเทศน์จบแล้วก็ตักน้ำอัฐบานใส่ถ้วยโรยน้ำแข็งทุบถวายพระ แม่ไม่ได้เรียกน้ำอัฐบานแต่เรียก **น้ำหัลบาน** พระฉันแล้วก็บอกว่า “ได้แรงอก” เป็นภาษาถิ่นใต้ แปลว่า “ชื่นใจ” นั่นเอง

๖. ลูกจันทน์เส้นแช่อิ่มแห้ง มาในระยะหลังมีผู้รู้จักปรับปรุงเรื่องการถนอมอาหารให้มีคุณภาพดีขึ้น และเก็บไว้ได้นาน จึงคิดทำลูกจันทน์เส้นแช่อิ่มแห้ง ด้วยการหั่นลูกจันทน์เป็นเส้น ๆ ซึ่งในปัจจุบันนี้ใช้เครื่องหั่นไฟฟ้าที่ทำได้อย่างรวดเร็วและเส้นยาวกว่าเดิม ดองเกลือตามวิธีก่อน ๆ ทำน้ำเชื่อมให้เหนียวข้น แล้วนำลูกจันทน์เส้นลงคลุกเคล้าจนมีเกล็ดน้ำตาลเกาะ ใส่น้ำตาลเกลี่ยตากแดดให้แห้ง ปัจจุบันนี้ใช้อบด้วยไฟฟ้าจนแห้งกรอบเก็บไว้ได้นาน เป็นผลผลิตทางการค้าขายและเพิ่มพูนเศรษฐกิจให้ดีขึ้น

ไม้จันทน์ - ดอกไม้จันทน์

ตามที่เกริ่นมาแล้วว่า ไม้จันทน์หรือต้นจันทน์มีประโยชน์ทั้งดอก ใบ ลำต้น และราก ต้นจันทน์เทศมีอายุยืนมาก เมื่อแก่จัดจนไม่มีผลผลิออกให้แล้ว เจ้าของก็จะตัดต้นไว้ในสมัยก่อนคนไทยนิยมนำมาใช้เป็นพินสำหรับเผาศพ ศพในสมัยก่อนไม่มีน้ำยาฉีดศพเพื่อป้องกันมิให้เน่าเปื่อย เมื่อเก็บไว้หลายวัน ศพจึงมีกลิ่นเหม็นมาก และการเผาศพใช้วิธีเผากลางลานวัดหรือกลางแจ้ง โดยใช้ท่อนพินกองไว้ข้างล่าง ศพวางบนกองพินแล้วจุดไฟเผา คนไทยเราจึงใช้ภูมิปัญญาคิดหาไม้ที่มีกลิ่นหอมเพื่อกลบกลิ่นศพ จึงใช้ท่อนไม้หรือพินไม้จันทน์เทศ ทำให้กลิ่นอันน่าสะอิดสะเอียนจางหายลงไปบ้าง

พิธีการเผาศพนี้ “เสฐียรโกเศศ” (พระยาอนุมานราชธน) ได้เขียนไว้ในหนังสือ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เรื่อง “การตาย” ดังนี้

“ในชั้นเดิม การเผาศพก็คงช่วยกันนำพินคนละต้นสองต้นไปเผา เหมือนอย่างที่ทำกันอยู่ในชนบทเป็นส่วนมาก ซึ่งในบางถิ่นเขาเอาพินติดมือไปคนละ ๓ ต้นพร้อมทั้งรูปดอก เทียนเล่ม สำหรับไปขมาศพ (ขมาและเผาศรวเดียวกัน) ทางอำเภอลับแล คนไปเผาศพต้องมีมัดไปด้วยเล่มหนึ่ง พินที่เอาไปเผาต้องหันปลายไม้ไปข้างหน้า รูปเทียนไปขมาศพที่มีไปด้วย พินนั้นเห็นจะตัดเอากลางทาง จึงได้มีมัดติดไป มีผู้เล่าให้ฟังว่า ชาวบ้านเชื้อมอญ จังหวัดปทุมธานี เมื่อมีการเผาศพพระภิกษุซึ่งชาวบ้านนับถือ เขามีดอกไม้สำหรับไปขมาศพ ส่วนเผาก็มีพินไฟต่างหาก ถ้าเรื่องเผาด้วยรูปเทียนเน้นการขมาศปก็น่าให้มัวพร้อมทั้งดอกไม้ด้วย จึงจะเข้าหลักของการเคารพและขมาลาโทษ แต่ดอกไม้ที่ใช้กับรูปเทียนทำไมจึงใช้ไม้จันทน์ ลางที่เราจะได้แบบอย่างมาจากอินเดียกระมัง เพราะได้พบในหนังสือ *Alburni's India* ว่าการเผาศพของอินเดีย ใช้ท่อนจันทน์ปนกับพินไม้ชนิดอื่น ได้ความจากชาวอินเดียผู้หนึ่งอธิบายว่าไม้จันทน์เป็นของแพง ใครจะใช้ไม้จันทน์ล้วนเผาศพก็คงมีแต่คนมั่งมี ธรรมเนียมชาวบ้าน ใช้พินไม้สามัญเผาเป็นแต่เพิ่มไม้จันทน์ ๒ - ๓ ท่อนบ้างเท่านั้น

ท่านผู้ใหญ่มะตาดอธิบายให้ฟังว่า การเผาศพ

ผลจันทน์เทศ

เป็นแน่ว่าต้องมีรูป เทียน ดอกไม้ กับพิน รูป เทียน ดอกไม้ สำหรับขมาศพ พินสำหรับเผา ย่อมยังเห็นอยู่ได้ทีเครื่องขมาศพของหลวง มีกระตุงข้าวตอกดอกไม้ด้วยจนทุกวันนี้ ในหนังสือเรียนฉบับหมอบรัดเลตีพิมพ์ มีจดหมายบอกหน้าที่มหาดเล็ก ว่าต้องตั้งเครื่องขมาศพบกับท่อนจันทน์ถวายในการพระราชทานเพลิงศพ เข้าใจว่าภายหลังคิดประดิษฐ์เอาไม้จันทน์ทำเป็นดอกไม้เพื่อกระเบียดกระเสียนให้เปลืองเนื้อไม้จันทน์น้อย เลยเตะเอาดอกไม้สดกับท่อนจันทน์กระเด็นไป ไม่มีอะไรจะเผาก็เอารูปเทียนนั่นเองใส่ต่างพิน ในงานพระบรมศพเป็นหลายงาน ซึ่งล่วงมาแล้วไม่ช้านัก ก็ยังตั้งราวเทียนให้ประชาชนจุดติดบูชาพระบรมศพ”

เมื่อดูจากข้อความที่ท่านเสฐียรโกเศศเล่าไว้เรื่อง การเผาศพ ก็ยิ่งทำให้ผู้เขียนมั่นใจได้ว่า คนไทยเรานิยมใช้ไม้จันทน์เผาศพ และทางภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะเมืองนครศรีธรรมราช ศาสนาพราหมณ์เข้ามาเผยแผ่เป็นครั้งแรกคงจะนำพิธีการเผาศพอย่าง ศาสนาพราหมณ์จากอินเดีย กอปรทั้งทางภาคใต้หลายจังหวัดปลูกต้นจันทน์เทศกันด้วย จึงใช้ไม้จันทน์เผาศพเพื่อกลบกลิ่นดังที่กล่าวมาแล้ว

ส. พลายน้อย ได้เขียนไว้ใน “พฤษนิยาย” เรื่อง
ไม้จันทน์ ไว้ ตอนเผาศพ ว่าดังนี้

ในสมัยก่อนใช้ไม้จันทน์ในการเผาศพ แต่ใช้
เฉพาะเจ้านาย คนธรรมดาไม่มีสิทธิ์ใช้ เพราะไม้จันทน์
เป็นไม้ที่ถือกันมาแต่โบราณว่าเป็นไม้มงคล หายาก เป็น
ไม้ชั้นสูง ราคาแพง จึงเป็นของที่ใช้แต่งงานหลวงเท่านั้น
โดยใช้คู่กับดอกไม้ธูปเทียน ซึ่งดอกไม้ธูปเทียนนี้ใช้เป็น
เครื่องขอมมาศพ ส่วนไม้จันทน์ใช้เป็นพิน เรื่องพิน
สำหรับเผาศพนี้ ถ้าเป็นศพหลวงหรือศพข้าราชการที่
ได้รับพระราชทานหีบหรือโกศเป็นเกียรติยศ ก็ใช้พินที่
ประดับแตกต่างกันไป แต่ละชั้นก็ใช้พินไม่เหมือนกันลด
หลั่นกันไปตามชั้นของโกศ เช่น ศพหีบถึงโกศแปดเหลี่ยม
ใช้พินแสม ปิดหัวพินด้วยกระดาสีแดง ศพตั้งแต่โกศไม้
สิบสองถึงกุณฑ์ พินปิดด้วยกระดาสีทองเหมือนกัน
แต่เพิ่มลายฉลุ โกศทองน้อย พินปิดทองลายฉลุแต่
ไม่ใช้กระดาสี ใช้ทองคำเปลว ส่วนโกศทองใหญ่ ใช้พิน
ไม้จันทน์ปิดทองลายฉลุ แต่ถ้าเป็นพระบรมศพ ใช้พิน
เป็นไม้จันทน์เทศปิดทองลายฉลุ ศพชาวบ้านทั่ว ๆ ไปนั้น
ไม่มีสิทธิ์ที่จะใช้พินปิดทอง

ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนทำศพนางวัน
ทอง ได้กล่าวถึงการใช้นอนจันทน์เผาศพนางวันทองด้วย
อันที่จริงนางวันทองเป็นคนธรรมดาสามัญไม่มีสิทธิ์
ใช้ไม้จันทน์เผาศพ แต่เนื่องจากสมเด็จพระพันวษาทรง
ส่งสารพระไวยวรนาถ (พลายงาม) ลูกของขุนแผนกับ
นางวันทอง ที่แม่ถูกลงอาญาถึงประหารชีวิต จึงทรง
พระกรุณาพระราชทานเงินทองให้พระไวยทำศพมารดา
และพระราชทานหีบศพให้ด้วย พระไวยจึงขุดศพมารดา
ที่ฝังเอาไว้มาทำพิธีอย่างเอิกเกริก พร้อมทั้งนอนบน
กองพินเผาตัวเองพร้อมมารดาด้วย แต่พระไวยไม่เป็น
อันตรายเพราะมีคาถาอาคม บทเสภาตอนนี้กล่าวไว้ ดังนี้

“แล้วกำบังนั่งลงสำรวมจิต

แน่วสนิทแล้วก็อ่านพระคาถา

ถ้วนคำรบจบเป่าน้ำมันงา

เดือดฉ่ำทาตัวด้วยฉับพลัน

ครั้นทาผ้าผ่อนและเกศา

พระไวยลุกออกมาขมิ้มมัน

ขึ้นนอนบนเชิงตะกอนนั้น

จึงให้ยกศพหันขึ้นวางทับ

พวกพ้องพี่น้องมาช่วยเผา

จึงเอาท่อนจันทน์พินประดับ

ธูปเทียนดอกไม้จุดไฟไว้

ขุนแผนกับพี่น้องร้องไห้ครวญ”

เป็นอันว่าศพของนางวันทองได้รับเกียรติให้เผา
ด้วยท่อนจันทน์ได้ด้วย เพราะถือว่าเป็นงานศพที่พระ
ราชทานให้เป็นพิเศษ

ผู้เขียนยังจำได้ว่า ลุงเนียมได้เอาไม้จันทน์เทศ
มาให้พ่อท่อนหนึ่ง เมื่อพ่อจะไปเผาศพเพื่อนฝูงหรือญาติ
มิตร พ่อก็ถาก (ใช้คำว่า ถาก เพราะพ่อใช้มีดใหญ่คม ๆ
ถาก) ไม้จันทน์ไปด้วยชิ้นหนึ่ง ไม้จันทน์ท่อนนั้นพ่อใช้มา
เป็นเวลาถึงสิบปี

ดอกไม้จันทน์ที่ใช้ในงานเผาศพนี้เดิมก็คงใช้ไม้
จันทน์จริง ๆ แต่เมื่อไม้จันทน์หายากเข้าภูมิปัญญาของ
คนไทยก็เกิดขึ้นมิได้หยุดยั้ง จึงใช้ไม้อื่น ๆ เช่น ไม้ฉำฉา
ไสกบให้บางและประติบประดอยเป็นช่อดอกไม้แทน เมื่อ
ศพยังไม่เผาบางคนก็ยังมีพวงมาลัยดอกไม้สดไปไหว้ขอ
ขมาศพ และต่อมาก็ใช้พวงหรีดดอกไม้สดหรือแห้งไปวาง
ไว้หน้าหีบศพเพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้ตาย จนถึงเวลาเผาศพ

ปัจจุบันนี้ ไม้ฉำฉาก็กลายเป็นของมีค่าอีก
เพราะไม้เนื้อแข็งมีราคาแพงและหายาก จึงนำไม้ฉำฉา
มาใช้เป็นเครื่องเฟอร์นิเจอร์หรือเครื่องเรือนต่าง ๆ จึง
มีผู้นำกระดาสีเงิน ๆ สีขาวนวลมาทำช่อดอกไม้เผา
ศพแทน และยังคงเรียกว่า “ดอกไม้จันทน์” จนถึงบัดนี้

ผู้เขียนเคยดูโทรทัศน์เมื่อปีสองปีมาแล้วว่ามีชาว
สวนผู้หนึ่งทำสวนจันทน์เทศที่จังหวัดชุมพร ผลิดอก
ออกผลได้ดีมาก ทำรายได้ให้เจ้าของได้มากมาย

เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม-
ราชกุมารีทรงอนุรักษ์และทรงสนับสนุนให้ปลูกต้นจันทน์
เทศไว้ในสวนสมุนไพรสมเด็จพระเทพรัตนฯ และผลิ
ดอกออกผลได้งดงาม จึงเป็นที่น่ายินดีสำหรับคนไทยที่
จะได้พันธุ์มาแพร่ขยายต่อไปอีก นับเป็นพระกรุณาธิคุณ
แก่คนไทยเป็นอย่างยิ่ง

ร่องรอยชาวไทยวนในจิตรกรรมฝาผนัง วัดสมุหประดิษฐานาม จังหวัดสระบุรี

เนื่ออ่อน ขว้ทองเขียว*

ในอดีต การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยมักให้ความสนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเมือง บทบาทของกษัตริย์ ขนชั้นนำหรือผู้ปกครอง ทั้งนี้เป็นเพราะประเทศไทยให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ของชาติอย่างมากในความพยายามสร้างความเป็นรัฐชาติขึ้นให้เป็นรัฐเดี่ยวที่แบ่งแยกมิได้ ดังนั้นประวัติศาสตร์ส่วนย่อย ๆ ในสังคมจึงไร้ความหมายหากไม่มีการโยงใยหรือช่วยส่งเสริมความสำคัญของประวัติศาสตร์ศูนย์กลาง ในความเป็นจริงแล้วกลุ่มชนต่าง ๆ ที่อยู่รอบนอกเมืองเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการเคลื่อนย้ายมาเป็นเวลานาน กลุ่มชนเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการสร้างรัฐสยามที่เปลี่ยนมาเป็นประเทศไทยในปัจจุบัน แต่เรื่องราวของชนชาติเหล่านี้ในหน้าประวัติศาสตร์เพิ่งจะได้รับการศึกษาไม่มากนัก ทั้ง ๆ ที่ชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนขนบธรรมเนียมและพิธีกรรมของกลุ่มชนที่อยู่ในบริเวณรอบนอกเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของไทยโดยตรง (สุเทพ สุนทรเกาส์, ๒๕๔๘)

ในอดีตคำว่า “ลาว” ในการรับรู้ของไทยหมายถึงผู้คนทั้งในอาณาจักรล้านนาและล้านช้าง ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวทั้ง ๒ กลุ่มนี้ปรากฏมาเป็นเวลายาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ส่วนใหญ่เป็นการสู้รบเพื่อขยายอาณาเขต

ประวัติศาสตร์ฝ่ายไทยมักบันทึกว่าเป็นฝ่ายชนะและเป็นผู้ปกครองเหนือลาว ผลจากการสงครามที่มีบ่อยครั้งทำให้มีการกวาดต้อนผู้คนไปมา การเคลื่อนย้ายกลุ่มคนลาวที่มีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของตนเองเหล่านี้ แม้เมื่ออพยพเข้ามาในดินแดนไทยยังคงรักษาเอกลักษณ์ไว้ได้หลายประการ เช่น การแต่งกาย ประเพณีการร้องรำทำเพลง ฯลฯ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีร่องรอยปรากฏให้เห็นในจิตรกรรมฝาผนังที่วัดสมุหประดิษฐานาม จังหวัดสระบุรี

ความเป็นมาและความสำคัญของวัดสมุหประดิษฐานาม อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ สระบุรีถือเป็น ๑ ใน ๓๐ หัวเมืองชั้นในมีข้าราชการผู้ใหญ่ของเมืองอยู่ในตำแหน่งผู้รักษาเมือง จากเหตุการณ์สงครามในสมัยธนบุรีและต้นรัตนโกสินทร์ทำให้มีคนลาวกลุ่มต่าง ๆ ถูกกวาดต้อนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองสระบุรีมากขึ้น จนเมืองสระบุรีกลายเป็นศูนย์กลางในการพักเชลยชาวลาวก่อนที่จะส่งไปที่อื่น

บรรดาชาวลาวที่อยู่ในสระบุรี ลาวเวียงจันทน์น่าจะเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด แต่ก็ยังมีลาวที่มาจากถิ่นอื่น เช่น ลาวพุงดำที่บ้านขอนแก่น และลาวเชียงแสนที่บ้านเสาไห้ซึ่งเรียกตนเองว่าไทยวนหรือไทยโยนก คาดว่า

* คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ภาพที่ ๑ พระอุโบสถวัดสมุหประดิษฐาราม อำเภอสายใต้ จังหวัดสระบุรี

ถูกกวาดต้อนมาจากเชียงแสนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ คนกลุ่มนี้มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนแถบวัดสมุหประดิษฐารามอย่างมาก

วัดสมุหประดิษฐาราม (ภาพที่ ๑) เดิมเป็นวัดเก่าแก่ชื่อวัดไผ่จ้อก้อ (กรมศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๕) ซึ่งเป็นภาษาไทยวนแปลว่าต้นไผ่เล็กเตี้ย ๆ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสอำเภอกงคอดยทางชลมารค โดยเสด็จผ่านจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเข้ามาแม่น้ำป่าสักที่อำเภอท่าเรือ ด้วยเหตุที่แม่น้ำป่าสักแคบมาก ฤดูแล้งมีทรายมูลขึ้นเป็นสันในร่องน้ำที่เรือผ่านจึงทำให้ขบวนเสด็จซึ่งมีเรือประมาณ ๒๐ - ๓๐ ลำแล่นผ่านอย่างลำบากและล่าช้า ขบวนตามเสด็จที่มีเจ้าพระยานิกรบดินทร์หิณฑมหากัลยาณมิตร (โต ต้นสกุลกัลยาณมิตร) ผู้เป็นสมุหนายก ฝ่ายมหาดไทยในสมัยนั้นเกิดติดเนินทรายแควป่าสักบริเวณหน้าวัดไผ่จ้อก้อ ท่านเห็นว่าเป็นวัดเล็ก ๆ สภาพทรุดโทรมมาก จึงนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระเจ้าแผ่นดินว่าจะบูรณะและสร้างวัดขึ้นใหม่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอนุญาต โดยสถาปนาเป็นพระอารามหลวงและพระราชทานนามใหม่ว่า “วัดสมุหประดิษฐาราม”

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าภัทราวดี (พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเจ้าจอมมารดาแสง) มีศักดิ์เป็นหลานของเจ้าพระยานิกรบดินทร์ ทรงเห็นว่าวัดทรุดโทรมมาก

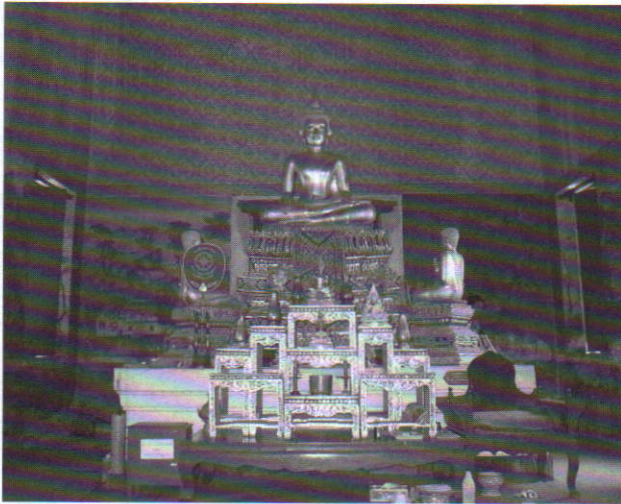
จึงประทานทรัพย์ให้พระยาพิไชยณรงค์สงคราม ผู้ว่าราชการเมืองสระบุรีในขณะนั้น ทำการซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างในวัดทั้งหมด ตลอดจนสร้างโรงเรียนประชาบาลขึ้นใหม่ ในคราวนั้นได้มีการว่าจ้างช่างมาเขียนภาพฝาผนังในพระอุโบสถด้วย นอกจากนี้ในหนังสือตรวจการคณะสงฆ์สระบุรี ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส พ.ศ. ๒๔๕๕ - ๒๔๖๐ ครั้งเสด็จตรวจมณฑลอยุธยา ได้ประทับแรมที่วัดสมุหประดิษฐาราม แสดงถึงความสำคัญของวัดดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

จากประวัติของวัดแสดงว่าวัดนี้มีมาแล้วก่อนหน้าสมัยรัชกาลที่ ๔ และผู้สร้างน่าจะเป็นชาวไทยวน ดังชื่อไผ่จ้อก้อซึ่งเป็นภาษาไทยวน อนึ่งชาวลาวกลุ่มไทยวนและชาวไทยต่างนับถือศาสนาพุทธ เมื่อได้อพยพเข้ามาในดินแดนไทยจึงมีการสร้างวัดขึ้นเพื่อใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา วัดและพระพุทธศาสนาจึงเปรียบเสมือนสื่อกลางในการเชื่อมโยงระหว่างไทยและลาวกลุ่มไทยวนให้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากขึ้น

ร่องรอยของวัฒนธรรมไทยวนที่ปรากฏบนจิตรกรรมฝาผนัง

จากการที่วัดเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจให้กับกลุ่มชาวไทยวนที่เข้ามาอยู่ในไทย จึงปรากฏร่องรอยวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นบนจิตรกรรมฝาผนัง ในที่นี้แบ่งวัฒนธรรมเป็น ๒ ลักษณะใหญ่ ๆ คือวัฒนธรรมที่เป็นสัญลักษณ์และจำต้องไม่ได้ เช่น ภาษาพูด ความเชื่อ ฯลฯ และวัฒนธรรมที่จำต้องได้ เช่น อาคารบ้านเรือน วัด ศิลปกรรม ฯลฯ วัฒนธรรมประเภทศาสนาและความเชื่อมีความสำคัญมากในสังคม เพราะเป็นตัวกำหนดประเพณีบางอย่าง รวมทั้งกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ความเชื่อทางศาสนามักจะระบุถึงความดีและความชั่วซึ่งทำให้ศาสนามีลักษณะที่เป็นศีลธรรม และมีบทบาทต่อการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม (อมรา พงศาพิชญ์, ๒๕๓๓)

วัฒนธรรมที่จำต้องได้ แม้ผ่านเวลายาวนานยังอาจปรากฏหลักฐานให้เห็นได้ในปัจจุบัน แต่วัฒนธรรม

ภาพที่ ๒ พระประธานและงานจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถ

ภาพที่ ๓ ภาพพระมาลัยโปรดสัตว์นรก

ประเภทความเชื่อทางศาสนาอาจสูญหายไปหากไม่มีการบันทึกไว้ทางใดทางหนึ่ง ในที่นี้ผู้เขียนเลือกศึกษาวัฒนธรรมบางประการของชาวไทยวนผ่านงานจิตรกรรม โดยมีพื้นฐานความคิดว่า งานจิตรกรรมถือเป็นงานศิลปกรรมที่สะท้อนถึงศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี

ประวัติศาสตร์ และมรดกทางสุนทรียศาสตร์ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่ถือได้ว่าสำคัญ นำไปสู่ความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในช่วงเวลานั้น ๆ ได้ (วิบูลย์ สีสวรรณ, ๒๕๒๓)

นักมานุษยวิทยาบางท่านได้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาและการเปลี่ยนแปลงว่า ศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้มนุษย์ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเป็นกลไกในการสร้างเอกลักษณ์ เป็นพลังในการต่อสู้กับความอยู่ดีศรีธรรมและการเบียดเบียนจากภายนอก (ยศ สันตสมบัติ, ๒๕๔๐) ความพยายามในการรักษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จึงมักกระทำผ่านพิธีกรรมทางความเชื่อและศาสนาอยู่เสมอ

จิตรกรรมภายในพระอุโบสถจึงเป็นทั้งสัญลักษณ์ของการถ่ายทอดและการรักษาวัฒนธรรมของชุมชนไทยวนที่อาศัยอยู่รอบวัด ลักษณะทั่วไปของงานจิตรกรรมเป็นจิตรกรรมแบบไทยประเพณีเขียนด้วยสีฝุ่นฝีมือแบบสกุลช่างหลวง แบ่งออกเป็น ๒ ช่วง คือช่วงบนตั้งแต่ระดับเหนือขอบบนของประตูหน้าต่างขึ้นไป จดเพดานเขียนภาพลายพุ่มข้าวบิณฑ์เหมือนกันหมดทั้ง ๔ ด้าน (ภาพที่ ๒) ช่วงล่างระหว่างประตูและหน้าต่างเขียนภาพเล่าเรื่อง แบ่งภาพเป็นห้อง ๆ ประกอบไปด้วยเรื่องหลวิชัยคำวิ สมุทโฆษ พระมาลัย นรก (ภาพที่ ๓) ซึ่งเป็นเรื่องราวที่สอนให้คนทำความดีตามหลักพระพุทธศาสนา ที่น่าสนใจคือผนังหุ้มกลองด้านตรงข้ามพระประธานเป็นภาพประเพณีพื้นบ้าน แบ่งเป็น ๒ ด้าน ด้านขวาเป็นภาพประเพณีแห่บั้งไฟ (ภาพที่ ๔) ด้านซ้ายเป็นภาพประเพณีการแห่กระทงเสียหัว (ภาพที่ ๕) นอกจากนี้ยังมีภาพที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านอีก เช่น การแต่งกาย การสักขา ฯลฯ

ภาพประเพณีการแห่บั้งไฟ (ภาพที่ ๔)

ประกอบไปด้วยภาพกลุ่มผู้ชาย ๖ คนแบกบั้งไฟแห่เดินมา ข้าง ๆ กันมีกลุ่มคนกำลังร่ายรำ โดยมีคนหนึ่งเป่าแคนนำหน้า ตามด้วยขบวนนักดนตรีพื้นบ้านถือเครื่องดนตรีที่ต่างกันไป การแห่บั้งไฟเป็นประเพณีพื้น

บ้านของชาวลาว เกิดจากความเชื่อที่ว่าบั้งไฟที่ทะยานขึ้นสูงเป็นการเคารพหรือส่งสัญญาณความกตัญญูไปยังพญาแถนผู้ที่บันดาลให้ฝนตกชุก อำนาจให้พืชผลทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ความสนุกสนานยังเกิดจากการเสี่ยงทายในการจุดบั้งไฟให้ทะยานขึ้นสูงที่สุดเนื่องจากจำนวนบั้งไฟที่ใช้จุดมี ๗ บั้ง แต่ละบั้งคือสัญลักษณ์ของแต่ละเดือน เริ่มจากเดือน ๖ ถึงเดือน ๑๒ โดยจะทำพิธีจุดเสี่ยงทายที่วัด มีความเชื่อว่าบั้งไฟในเดือนไหนจุดแล้วขึ้นสูงมาก แสดงว่าฝนจะตกชุกในเดือนนั้น ถ้าขึ้นไม่สูงแสดงว่าฝนจะตกน้อยหรือไม่มีฝนตก วันรุ่งขึ้นคือในวันวิสาขบูชา จะมีการทำบุญตักบาตรที่วัด เป็นอันว่าเสร็จพิธีแห่บั้งไฟ

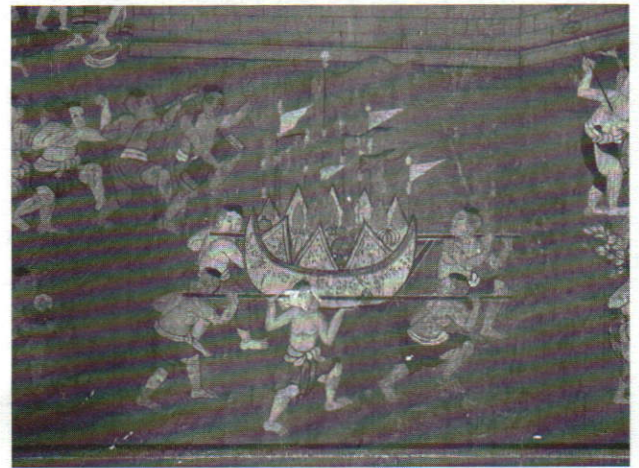
ประเพณีการแห่บั้งไฟทำในวันขึ้น ๑๔ ค่ำเดือน ๖ ของทุกปี โดยนำบั้งไฟแห่ไปตามหมู่บ้านและมีการร้องรำนำหน้าขบวนเป็นที่สนุกสนาน (กรมศิลปากร, ๒๕๓๙) ส่วนประเพณีการแข่งบั้งไฟ มักมีการนัดหมายหรือชักชวนกันเป็นกลุ่มโดยต้องแบกเอาบั้งไฟไปด้วย มีการผลัดเปลี่ยนกันแบกผ่อนแรงเที่ยวแข่งไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ มีทั้งหญิงชายปะปนกัน การแข่งเริ่มตั้งแต่วันขึ้น ๑๔ ค่ำเดือน ๖ จะแข่งต่อไปถึงวันรุ่งขึ้นคือวันขึ้น ๑๕ ค่ำจนถึงเวลาจุดบั้งไฟ จะมีหัวหน้ากล่าวคำแข่ง ๑ คน จากนั้นก็ว่าตามพร้อม ๆ กัน คำแข่งอาจเป็นกาพย์เห่ซึ่งที่เอาเนื้อเรื่องมาจากเรื่องเวสสันดรชาดกตอนให้ทานสองกุมารมาแต่งบ้าง บางกลุ่มอาจเอาเรื่องพุทธประวัติตอนทรงผนวชมาแต่งบ้าง ซึ่งแต่ละตอนเป็นตอนที่สอนให้คนเสียสละ

ประเพณีแห่กระทงเสียหัว

จากภาพจิตรกรรมประกอบด้วยผู้ชายแบกคานกระทง ๕ - ๖ คน นำหน้าด้วยกลุ่มคนถือเครื่องดนตรีและดอกไม้โดยมีผู้รำรำประกอบ (ภาพที่ ๕) ประเพณีนี้เป็นการสะเดาะเคราะห์โดยต้องจัดกระทงเสียหัวซึ่งประกอบด้วยกล้วยและผลไม้อื่น ๆ เช่น ฟักทอง ข้าวแดง ข้าวดำ ตูกตา ฐูปเทียน และธงสีต่าง ๆ ในภาพมีการแห่ถวายผีบ้านผีเรือนเทวดาเจ้าป่าเจ้าเขาเพื่อบนบานให้หลุดพ้นจากเคราะห์ แล้วนำกระทงไป

ภาพที่ ๔ ประเพณีการแห่บั้งไฟ

ภาพที่ ๕ ประเพณีการแห่กระทงเสียหัว

ลอยในแม่น้ำเป็นการปล่อยเคราะห์ไปจากตัว ในขบวนประกอบด้วยฆ้องโหม่งและขลุ่ย บ้างก็ถือช่อดอกไม้ฉัตร ฯลฯ กลางขบวนมีกระทงขนาดใหญ่ ในกระทงมีผลไม้หลากหลายชนิด พุ่มสีแดง และธงสีต่าง ๆ ปิดท้ายขบวนด้วยกลุ่มนักดนตรีรำรำและตีมโหรีกันอย่างสนุกสนาน

ประเพณีกระทงเสียหัวนี้น่าจะเกี่ยวกับวรรณกรรมไทยวนที่เป็นองค์ประกอบของพิธีกรรม เรื่องสหากวีริชาสูตร ที่นำมาเทศน์สะเดาะเคราะห์ นิยมทำในเทศกาลสงกรานต์ โดยทำสะตวง (กระทง) แก้วทอง ทำด้วยหยวกกล้วย นำดินมาปั้นเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ รวมทั้งรูปคน แล้วนำไปใส่กระทง แต่ละห้องติดกระดาษสีเป็นธงสามเหลี่ยมเล็ก ๆ (เรียกว่าจ้อน้อยตุงจัย จ้อ = ช่อ ตุง = ธง) ปักรอบกระทง มีฉัตร เบี้ย จัน เสื้อผ้า

ภาพที่ ๖ การแต่งกายที่ต่างกันระหว่างชาวไทยวนกับคนไทยภาคกลาง

โหม หมากร้อย พลุร้อย กล้วย ๒ หวี มะพร้าว ๔ ผล ข้าวเปลือก ข้าวสาร ต้นกล้วย ต้นอ้อย นำด้ายสายสิญจน์มาวัดร่างของทุกคนในครอบครัว โดยวัดรอบตัวจากศีรษะจดเท้า วัดรอบนิ้วมือนิ้วเท้า เรียกว่า ผ้ายคำหัว คำคิง แล้วตัดด้ายนี้ชุบเทียนต่างว่าเป็นไส้เทียนใช้จุดบูชาธรรมพระเทศน์ ขณะทำพิธีกรรมให้ทุกคนมานั่งล้อมรอบสะตวงนี้ มีสายสิญจน์มาวงล้อมรอบพิธีและนิมนต์พระมาเทศน์เรื่องสพากริวิชาสูตร

เนื้อเรื่องของพระสูตรนี้มีว่า วันหนึ่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบว่พระอานนท์อาพาธจึงเสด็จไปโปรดและให้พระอานนท์เรียนสพากริวิชาสูตรนี้ ซึ่งมีประโยชน์มาก เช่น บอกว่าใครเรียนรู้พระสูตรแล้วจะไม่เป็นอันตรายจากคมอาวุธต่าง ๆ สัตว์ทั้งหลายก็ไม่ทำร้าย โรคภัยต่าง ๆ ก็จะไม่มืแก่ตน เมื่อตายไปแล้วก็ไปเกิดในสวรรค์ จุติจากสวรรค์ก็มาเกิดในตระกูลที่ดี ผู้ฟังอาจถึงนิพพานได้ เมื่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมนี้จบ พระอานนท์ก็หายจากอาพาธ บรรดาผู้ที่ร่วมฟังด้วยก็บรรลุธรรมในระดับต่าง ๆ กัน (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, ๒๕๔๒) นำเสียดายที่ปัจจุบันประเพณีการแห่กระธงเสียดหัวไม่เป็นที่รู้จักกันในชุมชนบ้านเส้าให้อีกต่อไป

ประเพณีการแต่งกาย

ภาพผู้คนที่ปรากฏในงานจิตรกรรมมีการแต่งกายที่น่าสนใจ โดยเฉพาะการนุ่งชิ้นยาวลายทางขวางของฝ่ายหญิง ซึ่งส่วนใหญ่มีขอบหรือเชิง (ชายผ้านุ่ง) เป็นสีแดง (ภาพที่ ๖) สตรีชาวไทยวนจะเกล้าผมมวย คนที่ยังไม่แต่งงานหรือเป็นสาวรุ่นจะไว้ผมมวยสูงเหนือท้ายทอย บางคนเสียบดอกไม้ประดับ การห่มผ้ามีหลายแบบ ถ้าเป็นแบบหญิงชาวเหนือทั่วไปจะใช้ผ้ารัดหน้าอกหรือใช้คล้องปล่อยชาย ๒ ข้างบังหน้าอก ซึ่งแตกต่างจากการห่มสไบเฉียงและนุ่งโจงของผู้หญิงภาคกลาง ปัจจุบันผ้านุ่งลายขวางนี้เป็นเอกลักษณ์ประการหนึ่งของชาวไทยวน โดยชาวชุมชนบ้านท่าช้างอำเภอเส้าให้ ได้มีการรวมกลุ่มทอผ้าไทยวนเพื่อรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมของตนไว้

ประเพณีการสักขาลาย

การสักขาลาย (ภาพที่ ๗) เป็นประเพณีพื้นบ้านของผู้ชายทางเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ในสมัยโบราณ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเพณีของชาวพม่าที่ผู้ชายนิยมสักขาลายด้วยหมึกดำเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ (Father Sangermano, 1995) การสักขาลายของชาวล้านนา

ภาพที่ ๗ การสักขาลายตั้งแต่บันเอวจนคลุมหัวเข้าทั้ง ๒ ข้าง

ในอดีตนิยมสักตั้งแต่บันเอวลงมาจนคลุมหัวเข้า เรียกสั้น ๆ ว่า “ขาลาย” นอกจากนี้ยังมีการสักตามหน้าผาก แผ่นหลัง แขน ขา ข้อเท้า คอ หรือกระทั่งแก้ม ลายที่สักมักขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้สัก อาจเป็นลายยันต์ รูปสัตว์พวงนก สัตว์สี่เท้าหรือตัวคางคก การสักแต่ละลาย ผู้ต้องการสักจะได้รับความเจ็บปวดมากจนกระทั่งต้องหาฝิ่นมาสูบ เพื่อให้เกิดความชาและสามารถทนความเจ็บปวดได้ ดังนั้นการสักจึงเป็นเครื่องหมายถึงความอดทนของผู้ชาย ชายใดที่ไม่มีขาลายผู้หญิงจะรังเกียจไม่ยอมเข้าใกล้ แต่สำหรับคนทางภาคกลาง การสักทำให้เชื่อว่ามีอายุยืนคงกระพัน หรือสามารถป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ได้ (ณัฐกรัทธ นาวิกชีวิน, ๒๕๒๑)

ปัจจุบัน การสักขาลายไม่เป็นที่นิยมของผู้ชายในอำเภอเสนาให้อีกต่อไป จากการสัมภาษณ์พลตรีสมพจน์ พุกพิกุล คณะกรรมการบริหารวัด ได้ความว่า บิดาชื่อ นายเทียบ พุกพิกุล ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว มีการสักลายทั้งขาตั้งแต่สะโพกจนถึงหัวเข่า และอาของพลตรีสมพจน์ พุกพิกุล คือ นายน้อย พุกพิกุล ปัจจุบันอายุ ๙๖ ปี (ภาพที่ ๘) ยังคงมีรอยสักที่แขนเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น กระต่าย ภู ฯลฯ แต่เป็นการสักตามความนิยมแบบวัยรุ่น มากกว่าสักตามความเชื่อแบบพื้นบ้าน

น่าสังเกตว่าลักษณะของชุมชนที่ปรากฏในภาพเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีความเจริญพอสมควร สังเกตจากอาคารบ้านเรือนที่เป็นตึก ๒ ชั้นแบบจีน (ภาพที่ ๙)

ภาพที่ ๘ คุณตาน้อย พุกพิกุล อายุ ๙๖ ปี ชาวไทยเชื้อสายไทยวนที่ยังมีการสักแขนเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ

ซึ่งคงรับแบบอย่างความเจริญจากเมืองหลวง อาจจะเพราะใกล้กรุงเทพฯ อีกทั้งเป็นเมืองศูนย์กลางสำคัญ ความเป็นอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยและชาวไทยวนน่าจะเป็นไปด้วยดี ตัวอย่างในภาพประเพณีการแห่บั้งไฟ จะเห็นการนั่งรวมกลุ่มกันชมบวงสรวงแห่โดยไม่แบ่งแยก (ภาพที่ ๑๐) บางภาพแสดงถึงการเกี่ยวพาราสักันระหว่างหนุ่มไทยกับสาวไทยวน (ภาพที่ ๑) แสดงถึง

ภาพที่ ๙ การอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยและชาวไทยวน

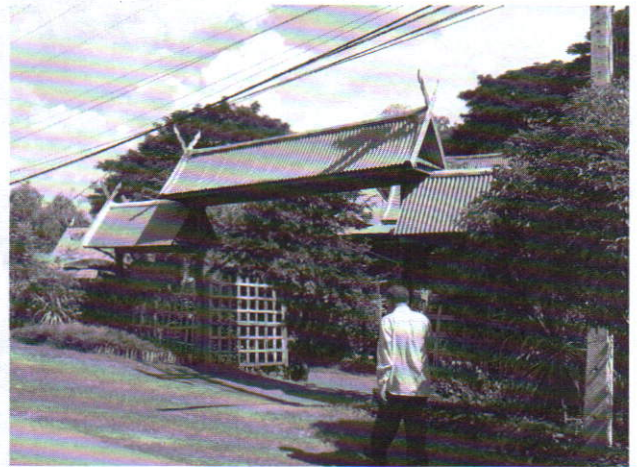
ภาพที่ ๑๐ กลุ่มคนดูการแห่บั้งไฟมีการนั่งปะปนกัน
ทั้งชาวไทยและไทยวน

ความไม่รังเกียจความต่างทางเชื้อชาติแต่อย่างใด

เห็นได้ว่าจิตรกรรมฝาผนังที่แฝงวัฒนธรรมของชาวไทยวนเหล่านี้ แสดงถึงความพยายามรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมของตนไว้ ทั้งนี้การเข้ามาของชาวไทยวนในพื้นที่ดังกล่าวในระยะแรกอาจมีการปรับตัวครั้งใหญ่จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ตั้งแต่สถานที่ทำกิน ระเบียบของผู้ปกครองใหม่ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์มีหลายรูปแบบ แต่จากการที่ชาวไทยวนมีศาสนาและความเชื่อที่ใกล้เคียงกับชาวไทย จึงทำให้การปรับตัวง่ายขึ้น ส่งผลให้เกิดการปรับรับวัฒนธรรมของกันและกัน และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ปัจจุบันนี้หากท่านผู้อ่านได้ไปเยือนอำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี จะได้พบกับบรรยากาศความเป็นไทยวนที่ชุมชนแห่งนี้ได้พยายามอนุรักษ์ไว้ไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรมฝาผนังที่สอดแทรกวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยวนในอดีต ป้ายบอกทางที่มีการใช้ตัวอักษรแบบล้านนา หรือการไปเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนสระบุรี (ภาพที่ ๑๑) โดยท่านจะได้รับการต้อนรับอย่างดีจากนายทรงชัย วรรณกุล ประธานชมรมไท - ยวน สระบุรี ที่จะเป็นผู้เล่าให้ฟังถึงอดีตของชุมชนแห่งนี้ และกิจกรรมการอนุรักษ์ประเพณีไทยวนซึ่งยังคงมีการจัดงานทุกปี

(ขอขอบคุณภาพประกอบบางภาพ จากนาย ยุทธนาวารการ แสงอร่าม)

ภาพที่ ๑๑ ด้านหน้าหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนสระบุรี แลเห็น
หลังคาที่มียอดกาแล เอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวไทยวน

หนังสืออ้างอิง

การศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, กรม. ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๕.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดสระบุรี. กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒.

ณัฐรักษ์ นาวิกชีวิน, “ลายสักขาที่บ้านเชียง,” เมืองโบราณ ๔, ๔ (กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๒๑) : ๙๓ - ๙๙.

ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

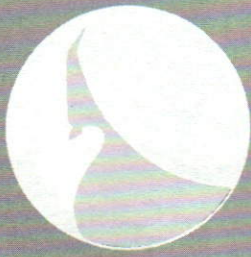
วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. จิตรกรรมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๒๓.

ศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ, กรม. วัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านในจิตรกรรมฝาผนัง. กรุงเทพฯ : ดอกเบี๋ย, ๒๕๓๙.

สุเทพ สุนทรเกสซ์. มานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๔.

อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

Father Sangermano. The Burmese Empire : A Hundred Years Ago. Bangkok : White Orchid Press, 1995.

อธิบายศัพท์ : พระปรมาภิไธย พระปรมาภิไธยย่อ อักษรพระปรมาภิไธยย่อ

ทรงสรรค์ นิลกำแหง

คำว่า “พระปรมาภิไธย พระปรมาภิไธยย่อ อักษรพระปรมาภิไธยย่อ” เป็นราชาศัพท์ที่มักใช้ผิความหมาย ผิดหน้าที่ หรือใช้สลับกัน

พระปรมาภิไธย คือพระนามพระมหากษัตริย์ที่จารึกในแผ่นพระสุพรรณบัฏถวายในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์มีทั้งคำนำพระนาม พระนาม สร้อยพระนาม และคำลงท้าย จึงมักจะยาวมากยากที่จะกล่าวขานให้ครบถ้วนถูกต้อง ดังเช่นพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน เป็นพระปรมาภิไธยที่สั้นกว่าพระองค์อื่น ๆ ทั้งหมด คือ

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทราธิราช บรมนาถบพิตร”

พระปรมาภิไธยย่อ คือการตัดแปลงพระปรมาภิไธยอย่างเต็มลงเป็นอย่างย่อเพื่อสะดวกแก่การจดจำ มีหลักเกณฑ์คือ ตัดสร้อยพระปรมาภิไธยออกทั้งหมด เหลือแต่คำนำพระปรมาภิไธย พระนามเดิม และคำลงท้าย หรือเหลือแต่คำนำพระปรมาภิไธย และคำลงท้าย ในกรณีหลังนี้มักเปลี่ยนคำนำพระปรมาภิไธยที่ใช้ว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา...” หรือ “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา...” เป็น “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” หรือ “พระบาทสมเด็จพระ...เจ้าอยู่หัว”

อักษรพระปรมาภิไธยย่อ คือ พระปรมาภิไธยที่ย่อลงเหลือแต่อักษร ๓ ตัว ใช้เสมือนเป็นตราประจำ

รัชกาลชนิดหนึ่ง อักษรตัวหน้าหมายความถึง พระนาม อักษร ๒ ตัวหลัง คือ พร หมายความว่า ปรมราชาธิราช หรือ บรมราชาธิราช ซึ่งแปลว่า มหาราชผู้ยิ่งใหญ่

พระปรมาภิไธยย่อ และอักษรพระปรมาภิไธยย่อ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้ง ๙ รัชกาล มีดังนี้

รัชกาลที่ ๑ มีพระปรมาภิไธยย่อว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจักรีบรมนาถฯ พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช” หรือ “พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช” มีอักษรพระปรมาภิไธยย่อว่า “จปร” หมายถึง “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจักรีบรมนาถ บรมราชาธิราช”

รัชกาลที่ ๒ มีพระปรมาภิไธยย่อว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอริศรัณยราชฯ พระพุทธเลิศหล้านภาลัย” หรือ “พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย” มีอักษรพระปรมาภิไธยย่อว่า “อปร” หมายถึง “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอริศรัณยราช บรมราชาธิราช”

รัชกาลที่ ๓ มีพระปรมาภิไธยย่อว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาเจษฎาบดินทร์ฯ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า” หรือ “พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า” มีอักษรพระปรมาภิไธยย่อว่า “จปร” หมายถึง “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาเจษฎาบดินทร์ บรมราชาธิราช”

รัชกาลที่ ๔ มีพระปรมาภิไธยย่อว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลฯ พระจอมเกล้าเจ้า

อยู่หัว” หรือ “พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” มีอักษรพระปรมาภิไธยย่อว่า “มปร” หมายถึง “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล บรมราชาธิราช”

รัชกาลที่ ๕ มีพระปรมาภิไธยย่อว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ฯ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” หรือ “พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” มีอักษรพระปรมาภิไธยย่อว่า “จปร” หมายถึง “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บรมราชาธิราช”

รัชกาลที่ ๖ มีพระปรมาภิไธยย่อว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลฯ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว” หรือ “พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว” มีอักษรพระปรมาภิไธยย่อว่า “วปร” หมายถึง “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล บรมราชาธิราช”

รัชกาลที่ ๗ มีพระปรมาภิไธยย่อว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปกฯ พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว” หรือ “พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว” มีอักษรพระปรมาภิไธยย่อว่า “ปปร” หมายถึง “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก บรมราชาธิราช”

รัชกาลที่ ๘ มีพระปรมาภิไธยย่อว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลฯ พระอัฐมรามาธิบดินทร” หรือ “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร” มีอักษรพระปรมาภิไธยย่อว่า “อปร” หมายถึง “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล บรมราชาธิราช”

รัชกาลปัจจุบัน มีพระปรมาภิไธยย่อว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร” หรือ “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช” มีอักษรพระปรมาภิไธยย่อว่า “ภปร” หมายถึง “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมราชาธิราช”

ส่วนคำว่า “พระบรมนามาภิไธย” หม่อมราชวงศ์แสงสุรีย์ ลดาวัลย์ อธิบายไว้ในเรื่อง “ราชาศัพท์ที่หมายถึงชื่อพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์” ว่า หมายถึงพระนามของสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชเจ้า เช่น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงลงพระปรมาภิไธย (ลายเซ็น) ไว้ท้ายหนังสือสำคัญว่า “จุฬาลงกรณ์ สยามินทร์” ทรงถือว่าพระนามดังกล่าวเป็น “พระบรมนามาภิไธย” แต่เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้เปลี่ยนวรรคต้นในพระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทุกพระองค์รวมทั้งพระองค์เองเป็น “พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดี” โปรดให้ใช้ว่า “พระบรมนามาภิไธย” เพราะมิได้มีการจารึกถวายเป็นพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ในหนังสือ “ราชาศัพท์” ฉบับสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติอธิบายไว้เพียงว่า “พระปรมาภิไธย, พระบรมนามาภิไธย หมายถึง ชื่อ ใช้สำหรับพระมหากษัตริย์” ส่วนหนังสือ “ราชาศัพท์” ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ว่าหมายถึงลายมือชื่อ (ลายเซ็น) ของพระมหากษัตริย์ เมื่อเป็นดังนี้ คำราชาศัพท์ว่า “พระบรมนามาภิไธย” จึงมีคำอธิบายต่างกันเป็นหลายทาง

อธิบายศัพท์ : ยุค - กัลป์

ศาสตราจารย์วิสุทธิ์ บุญกุล*

การนับเวลาในเทวโลกไม่เหมือนกับโลกมนุษย์ เวลา ๑ ปีในมนุษย์โลกมีความยาวเท่ากับเพียงวันเดียว

ในสวรรค์ เพราะ ๓๖๐ วัน เท่ากับ ๑ ปี (ทั้งในเมืองมนุษย์และเมืองเทวดา) เวลา ๑ ปีสวรรค์จึงยาวเท่ากับ

* ราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน

๓๖๐ ปีในมนุษย์โลก

การนับเวลาที่ยาวกว่าปีสำหรับจักรวาลนั้นคือ ยุค ยุคมี ๔ ยุค เรียงลำดับดังต่อไปนี้ คือ **กฤตยุค (หรือ สัตยยุค) เตรตายุค ทวาปรยุค และ กลียุค** ช่วงเวลา ครบ ๔ ยุค เรียกว่า จตุรยุค หรือ มหายุค

ยุคทั้ง ๔ มีความยาวคิดเป็นปีสวรรค์เรียงตาม ลำดับดังนี้ กฤตยุคยาว ๔,๐๐๐ ปีสวรรค์ เตรตายุคยาว ๓,๐๐๐ ปีสวรรค์ ทวาปรยุคยาว ๒,๐๐๐ ปีสวรรค์ และ กลียุคยาว ๑,๐๐๐ ปีสวรรค์

ศีลธรรมของมนุษย์ในยุคต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน ในกฤตยุคหรือสัตยยุค (กฤต แปลว่า สำเร็จแล้ว) คุณ- ธรรมความดีของคนอยู่ในระดับสูงสุด คือ เต็ม ๔ ใน ๔ ส่วน ต่อมาในเตรตายุค [เตรตา มาจากคำว่า ตริ + ตา แปลว่า ๓ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้คำว่า ไตรตายุค)] คุณธรรมความดีของคนลดน้อย ลงเหลือเพียง ๓ ใน ๔ ส่วน ต่อมาในทวาปรยุค (ทวาปร มาจากคำว่า ทว หรือ ทวิ + อปร แปลว่า ๒ ส่วนที่เหลือ)

ความดีของคนเหลือเพียงครึ่งเดียว หรือ ๒ ใน ๔ ส่วน และในกลียุค (กลี มาจากคำว่า กลี แปลว่า โทษ) ความ ดีของคนเหลือเพียง ๑ ใน ๔ ส่วน คนจะขมเหงรังแก และเอาเปรียบซึ่งกันและกัน อาศัยกำลังเป็นอำนาจ ใน ที่สุดจะถึงการทำร้ายกันและกัน

ในตอนเริ่มต้นและลงท้ายยุค ยังมีช่วงเวลา ที่เรียกว่า สนธยางศะ (ย่ำรุ่ง) และ สนธยา (ย่ำค่ำ) ของ ยุคด้วย แต่ละส่วนยาวเท่ากับ ๑ ใน ๑๐ ของยุค เป็นช่วง ที่ความดีความเลวของมนุษย์ มีการปรับให้เข้ากัน เพราะ ฉะนั้น เมื่อนับรวมความยาวของแต่ละยุค ต้องรวมช่วง เวลา สนธยางศะ และสนธยา อีกร้อยละ ๑๐ เข้าไว้ด้วย ตัวอย่างเช่น กฤตยุค ยาว ๔,๐๐๐ ปีสวรรค์ แต่เวลา จริงจะเท่ากับ สนธยางศะ ๔๐๐ ปีสวรรค์ + ความยาว ของยุค ๔,๐๐๐ ปีสวรรค์ + สนธยา ๔๐๐ ปีสวรรค์ รวม เท่ากับ ๔,๘๐๐ ปีสวรรค์

ยุคทั้ง ๔ มีความยาวคิดเป็นปีสวรรค์และ ปินุษย์ดังต่อไปนี้

กฤตยุค	$๔๐๐ + ๔,๐๐๐ + ๔๐๐ = ๔,๘๐๐$ ปีสวรรค์	๑,๗๒๘,๐๐๐ ปินุษย์
เตรตายุค	$๓๐๐ + ๓,๐๐๐ + ๓๐๐ = ๓,๖๐๐$ ปีสวรรค์	๑,๒๙๖,๐๐๐ ปินุษย์
ทวาปรยุค	$๒๐๐ + ๒,๐๐๐ + ๒๐๐ = ๒,๔๐๐$ ปีสวรรค์	๘๖๔,๐๐๐ ปินุษย์
กลียุค	$๑๐๐ + ๑,๐๐๐ + ๑๐๐ = ๑,๒๐๐$ ปีสวรรค์	๔๓๒,๐๐๐ ปินุษย์
รวม ๑ จตุรยุค	$๑,๐๐๐ + ๑๐,๐๐๐ + ๑,๐๐๐ = ๑๒,๐๐๐$ ปีสวรรค์	๔,๓๒๐,๐๐๐ ปินุษย์
เวลา ๑ กัลป์	= ๑ วันของพระพรหม = ๑,๐๐๐ จตุรยุค (หรือ ๑,๐๐๐ มหายุค)	๔,๓๒๐ ล้านปินุษย์

แต่วันของพระพรหมยังยาวกว่าวันบนสวรรค์อีก มากนัก เพราะวันหนึ่งของพระพรหมนั้นยาวถึง ๑,๐๐๐ มหายุค หรือ ๑,๐๐๐ จตุรยุค เท่ากับ ๔,๓๒๐ ล้านปินุษย์

พระพรหมสร้างโลกในตอนเช้า เสร็จแล้วจะ บำเพ็ญสมาธิ ไม่เกี่ยวข้องกับโลกอีก และหากเกิดเหตุ ภัยพิบัติขึ้นในโลก ก็เป็นหน้าที่ของพระวิษณุที่จะต้องมา ปราบปรามผู้ที่ทำก่อกวนความสุขของมวลมนุษย์ ตลอด เวลากลางวันของพระพรหมซึ่งมีเวลายาวนาน = ๔,๓๒๐ ล้านปินุษย์ พระวิษณุจะทำหน้าที่อวตารลงมาดับ ทุกข์เข็ญในมนุษย์โลกถึง ๑๐ ครั้ง

ในตอนปลายของจตุรยุค ศีลธรรมของมนุษย์

เสื่อมลงมาก หากถึงจุดที่โลกเกิดความเดือดร้อนแล้ว พระศิวะจะเสด็จมาทำลายโลกนั้นทันที

ระยะเวลาตั้งแต่พระพรหมสร้างโลกจนถึงเวลา ที่พระศิวะทำลายโลกนั้นเรียกว่ากัลป์ (หรือ กัป ในภาษา บาลี แต่มีตัวเลขและรายละเอียดไม่เหมือนกัน)

ในจตุรยุคนี้ กลียุคเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๘๘ ปีก่อนพุทธศักราช

มีข้อที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งว่า ชื่อยุคทั้งสี่ของ วรรณคดีสันสกฤตนั้น เป็นชื่อที่ใช้ในการเล่นพนันของ ชาวอินเดียโบราณ ซึ่งใช้เม็ดพิททะกะ (หรือพิททะกะ หรือ วิททะกะ) ตรงกับเม็ดสมอพิเภกของไทย ในการทอด

ตัวเลขที่ดีที่สุดในการทอดเมล็ดพิททะ คือ กฤต ที่รองลงมาคือ เตรตา รองลงมาอีกคือ ทวาปร และ กลี เป็นตัวเคราะห์ร้ายที่สุด

อนึ่ง “กลี” เป็นชื่อปีศาจการพนันและความพ่ายแพ้ต่าง ๆ ทุกชนิด ไทยเรียกเพี้ยนเป็น “กลี” หรือ

“กาลิ” (ทำให้คนบางคนเข้าใจผิด และนึกว่าเกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กาลิหรือพระอุมา)

ไม่มีผู้ใดยืนยันว่าชื่อยุคทั้งสี่หรือชื่อตำแหน่งทั้งสี่ในการเล่นพนัน ชื่อใดจะเกิดขึ้นก่อน

อธิบายศัพท์ : ชื่อ “เขมร” และ “เขมร (แคมร์)”

ศานติ ภัคดีคำ*

เมื่อพูดถึงชื่อ “เขมร” และ “เขมร (ออกเสียงว่า แคมร์)” หลายท่านคงเกิดความสงสัยว่าชื่อทั้งสองนี้หมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันหรือไม่ หากเป็นกลุ่มเดียวกันเหตุใดจึงมีชื่อเรียกแตกต่างกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนร่วมกันในบทความเรื่องนี้ ผู้เขียนขออธิบายเกี่ยวกับคำเรียกชาวกัมพูชาว่า “เขมร” และ “เขมร (ออกเสียงว่า แคมร์)” ตามหลักฐานที่พบในศิลาจารึกและเอกสารโบราณเสียก่อน

หลักฐานที่เรียก “ชาวกัมพูชา” ว่า “เขมร” ซึ่งเก่าแก่ที่สุดที่พบในปัจจุบันคือศิลาจารึกเขมรสมัยก่อนพระนคร มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ได้แก่ **ศิลาจารึก Ka 64** ซึ่งเป็นศิลาจารึกสมัยก่อนพระนคร พบที่บ้านเมลบ (เมลูป) ตำบลโรกา อำเภอบึงเรียง จังหวัดไพรเวง อยู่ทางทิศตะวันออกของกรุงพนมเปญ ประมาณ ๕๐ กิโลเมตร มีกล่าวถึงทาสชาวเขมรโบราณไว้ดังข้อความในบรรทัดที่ ๑๓ ว่า

“(๑๓) **กญม กญม** ไผ โต ๒๐. ๒๐. ๗ เทร ลี ๒...”

คำว่า “**กญม**” ในภาษาเขมรโบราณสมัยก่อนพระนคร มีความหมายว่า “**ข้ารับใช้**” (คำเดียวกับคำว่า “**ขญม**” ในจารึกสมัยพระนคร)

คำว่า “**กญม (kmer)**” ในภาษาเขมรโบราณสมัยก่อนพระนคร ตรงกับคำว่า “**เขมร (khmer)**” ใน

ภาษาเขมรสมัยพระนคร เมื่อรวมความหมายของคำว่า “**กญม กญม**” แล้วจึงน่าจะแปลว่า “**ข้ารับใช้ (ที่เป็น) ชาวเขมร**” แสดงว่าชาวเขมรเรียกตัวเองว่า “**กญม (kmer)**” มาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒

นอกจากจะปรากฏหลักฐานในจารึก Ka 64 แล้ว ยังปรากฏการใช้คำว่า “**กญม (kmer)**” ซึ่งมีความหมายว่า “**เขมร**” ในศิลาจารึกเขมรโบราณสมัยก่อนพระนคร หลักอื่น ๆ อีก ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า จากหลักฐานจารึกเขมรโบราณสมัยก่อนพระนครที่พบแสดงให้เห็นว่าชาวเขมรเรียกตนเองด้วยชื่อ “**กญม (kmer)**” มาตั้งแต่สมัยก่อนพระนคร หรือราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒

ในเวลาต่อมาคำว่า “**กญม (kmer)**” ในภาษาเขมรสมัยก่อนพระนครได้มีวิวัฒนาการทางเสียง ทำให้เสียง “ก (k)” ในภาษาเขมรสมัยก่อนพระนครกลายเป็นเสียง “ข (kh)” ในสมัยพระนคร ด้วยเหตุนี้คำว่า “**กญม (kmer)**” จึงกลายเป็นคำว่า “**เขมร (khmer)**” ในภาษาเขมรสมัยพระนคร และมีการใช้คำนี้ในศิลาจารึกอย่างน้อยจำนวน ๒ หลัก คือ **จารึก K. 366** กล่าวถึง “**โต เสา เขมร**” อันหมายถึง “**ข้ารับใช้หญิง เสา (ชื่อเฉพาะ) ที่เป็นชาวเขมร**”

แต่หลักฐานที่ชัดเจนที่สุดสำหรับการใช้คำว่า “**เขมร**” เป็นคำที่ชาวเขมรสมัยพระนครเรียกตัวเอง คือ ข้อความที่ปรากฏใน **ศิลาจารึกปราสาทบันทายฉมาร์**

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาเขมร ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(K. 227) จารึกหลักนี้สร้างในรัชสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ พุทธศตวรรษที่ ๑๘ ที่ปราสาทบันทายฉมาร์ ตำบลถมอปั๊ก เมืองเสียมราฐ เขียนด้วยอักษรเขมรโบราณ พุทธศตวรรษที่ ๑๘ ภาษาเขมรโบราณ จำนวน ๒๙ บรรทัด มีข้อความตอนหนึ่งว่า

“...บันทูลให้มีราชพิธี ณ เสด็จนำชาวเขมร (อุณกเขมร) ทั้ง ๔ ผู้ซึ่งได้ทำการรบเพื่อรักษาความมั่นคง มีจำนวน ๗๘ ตำบลไปยังกัมพูชเทศ แล้วประสาธแก่นักสัญญาชกทั้งสองโอยนาม ‘อำเตง’ และสถาปนารูป”

ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่าในอาณาจักรกัมพูชาสมัยพระนคร ชาวกัมพูชาโบราณเรียกตัวเองว่า “เขมร (khmer)” หรือ “อุณก - เขมร” ซึ่งแปลว่า “ชาวเขมร”

ด้วยเหตุนี้เมื่อภาษาไทยรับศัพท์คำนี้มาใช้เพื่อเรียกชาวกัมพูชา ภาษาไทยจึงเขียนว่า “เขมร” ซึ่งตรงกับรูปเขียนในภาษาเขมรโบราณสมัยพระนคร แต่เนื่องจากไทยไม่มีเสียงพยัญชนะท้ายหรือตัวสะกดเสียง “ร (r)” ภาษาไทยจึงออกเสียงเป็นตัวสะกดแม่กน “น (n)” ดังนั้นคำว่า “เขมร” ที่ใช้ในภาษาไทยน่าจะเป็นคำที่ไทยรับมาจากภาษาเขมรโบราณสมัยพระนคร

หลักฐานซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อสันนิษฐานที่กล่าวมาคือ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับปลีก หมายเลข ๒/ก ๑๐๔ ต้นฉบับของหอพระสมุดวชิรญาณ ซึ่งสันนิษฐานว่าต้นฉบับเดิมน่าจะเขียนขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ได้กล่าวถึงคำว่า “เขมร” โดยเขียนตามเสียงอ่านว่า “เขมน” แสดงว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นมีการเรียกชาวกัมพูชาว่า “เขมร” แล้ว ดังความที่ว่า

“...อยู่มาเจ้าอ้ายดา บุตรพระรามเจ้า อันผู้เป็นเจ้าให้ไปอยู่จำตุ้มขนั้น ก็ชวนเขมร (ต้นฉบับเขียน เขมน) ทั้งหลายแข็งแก่พระราชบุตรท่าน...” หรือ “...เจ้าอ้ายดาได้แต่งเขมร (ต้นฉบับเขียน เขมน) ของ พรณ ออกสกัด...”

ต่อมาในสมัยหลังพระนคร ภาษาเขมรมีความเปลี่ยนแปลงแตกต่างไปจากภาษาเขมรสมัยพระนครมาก ทั้งในด้านระบบเสียงพยัญชนะและสระ ดังนั้นคำว่า “เขมร (khmer)” ในภาษาเขมรโบราณจึงเปลี่ยนเสียงสระ “เ (e)” เป็นสระ “แ (ae)” และไม่ออกเสียง

พยัญชนะท้าย “ร (r)” ดังนั้นคำนี้ในภาษาเขมรสมัยหลังพระนครจึงออกเสียงว่า “แคมร์ (khmaer)” และเขียนว่า “แเขมร” ดังที่ปรากฏในภาษาเขมรปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้คำว่า “เขมร” ที่มีใช้ในภาษาไทยจึงเป็นคำซึ่งมีที่มาเดียวกับคำว่า “แเขมร (ออกเสียงว่า แคมร์)” เพียงแต่คำว่า “เขมร” ซึ่งใช้ในภาษานั้นเป็นคำที่รับมาจากคำศัพท์ภาษาเขมรโบราณสมัยพระนครซึ่งร่วมสมัยกับสุโขทัยและอยุธยา ส่วนคำว่า “แเขมร (ออกเสียงว่า แคมร์)” ซึ่งใช้ในภาษาเขมรปัจจุบันเป็นคำที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงและรูปเขียนมาจากคำว่า “เขมร” ในภาษาเขมรโบราณสมัยพระนคร ด้วยเหตุนี้คำว่า “เขมร” และ “แเขมร (ออกเสียงว่า แคมร์)” จึงเป็นคำซึ่งมีที่มาเดียวกันและหมายถึง “ชาวกัมพูชา” นั้นเอง

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. ประชุม
ศิลาจารึกภาคที่ ๑. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนัก
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๑.
- _____. ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๓. พระนคร : โรงพิมพ์สำนัก
ทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๐๘.
- _____. ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๔. พระนคร : โรงพิมพ์สำนัก
ทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๓.
- คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย ความยกย่องของ
ประวัติศาสตร์ พิพิธพันธ์เชิดชูเกียรติ ศาสตราจารย์
หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล. กรุงเทพฯ : รุ่งแสงการ
พิมพ์, ๒๕๓๙.
- จิตร ภูมิศักดิ์. สังคมไทยลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา สมัยก่อนกรุงศรี
อยุธยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไม้งาม, ๒๕๒๖.
- _____. โองการแช่งน้ำ และข้อคิดใหม่ในประวัติศาสตร์ไทย.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล จำกัด, ๒๕๒๔.
- บรรจบ พันธุเมธา. พจนานุกรมเขมร - ไทย ฉบับทุนพระยา
อนุমানราชธนะ เล่ม ๑ - ๕. กรุงเทพฯ : จงเจริญ
การพิมพ์, ๒๕๑๓.
- POU, Saveros. Dictionnaire Vieux Khmer-Français-
Anglais. Paris: Cedoreck, 1992.

ปกิณกะไทย

บุคคล ชำวสาร ภาษา หนังสือ

พระราชทานรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล
ประจำปี ๒๕๕๐

วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ศาสตราจารย์ ดร. อักเซล อูลส์ริช ศาสตราจารย์ นายแพทย์เบซิล สจ๊วต เฮทเซล และนายแพทย์ชานดึก รูอิท เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล ประจำปี ๒๕๕๐ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม พระราชวังดุสิต

ศาสตราจารย์ ดร. อักเซล อูลส์ริช ผู้อำนวยการสถาบันชีวเคมีมักซ์พลังค์ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้รับพระราชทานรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล สาขาการแพทย์ เป็นผู้บุกเบิกและพัฒนาวิธีการรักษาโรคมะเร็งแบบมุ่งเป้า และเป็นผู้คิดค้นยาต้านยีนมะเร็งเต้านมที่เรียกว่า เฮอร์เซพติน หรือทราสตูซูแม็บ (Herceptin or Trastuzumab) เป็นยาที่ไม่ส่งผลร้ายต่อเซลล์ปกติ ทำให้ผลข้างเคียงจากการรักษาโรคมะเร็งลดลงและมีความปลอดภัยมากขึ้น

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เบซิล สจ๊วต เฮทเซล ประธานเกียรติคุณสภาการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีนนานาชาติ ประเทศออสเตรเลีย ได้รับพระราชทานรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล สาขาสาธารณสุข เป็นผู้มียุทธศาสตร์สำคัญในการให้ความรู้ความเข้าใจถึงผลของการขาดสารไอโอดีนที่มีผลต่อสุขภาพของมนุษย์ รวมถึงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขโรคขาดสารไอโอดีนก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนนับพันล้านคนทั่วโลก

นายแพทย์ชานดึก รูอิท ผู้อำนวยการศูนย์จักษุทิลกานกา ประเทศเนปาล ได้รับพระราชทานรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล สาขาการแพทย์ เป็นผู้พัฒนาวิธีการผ่าตัดต้อกระจกแบบไม่ต้องเย็บ ใช้เวลาผ่าตัด

น้อยแต่มีประสิทธิภาพสูง และราคาถูก สามารถทำได้ในหน่วยผ่าตัดเคลื่อนที่ ทำให้รักษาผู้ป่วยต้อกระจกในพื้นที่ห่างไกลได้

โอกาสนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัส ความว่า การปฏิบัติพัฒนางานด้านการแพทย์และสาธารณสุข กว่าจะประสบผลสำเร็จน่าชื่นชมได้ จำเป็นต้องมีการศึกษาค้นคว้าและวิจัย รวมทั้งนำสิ่งที่ค้นพบมาปรับใช้ให้บังเกิดผลเป็นประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติได้จริง ผู้ทำงานด้านนี้จึงต้องมีความพากเพียร มีศรัทธา และเจตนาที่มั่นคง อีกทั้งต้องมีความรู้ความสามารถ มีความเสียสละ และมีเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์เป็นอย่างสูง ทรงขอแสดงความนิยมยกย่องอย่างจริงใจต่อบุคคลทั้งสามที่ได้รับรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดลในครั้งนี้ และทรงยินดีที่จะกล่าวด้วยว่า ผู้ที่ได้รับรางวัลทั้งหลายนับเป็นแบบอย่างอันงดงามของบุคคลผู้ทำความดีเพื่อความดีโดยแท้ เพราะผลงานอันยิ่งใหญ่ที่ทุกคนได้อุตสาหะศึกษาวิจัยและนำไปปฏิบัติจนประจักษ์ผลนั้น ได้ยังประโยชน์อันไพศาลให้แก่ชนทุกชั้นทุกส่วนของโลก

ผู้ที่ได้รับพระราชทานรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล จะได้รับเหรียญรางวัล ประกาศนียบัตร และเงินรางวัลมูลค่า ๕๐,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐ

ทูลเกล้าฯ ถวายพระราชสมัญญา “พระบิดาแห่งการประดิษฐ์โลก” แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ สมาพันธ์นักประดิษฐ์นานาชาติ (International Federation of Inventor's Association - IFIA) และสมาคมส่งเสริมการประดิษฐ์

เกาหลีใต้ (Korea Invention Promotion Association - KIPA) ได้ประกอบพิธีถวายพระราชสมัญญา “พระบิดาแห่งการประดิษฐ์โลก” แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ ภายในงานวันนักประดิษฐ์โลก ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี

ศาสตราจารย์ ดร. อานนท์ บุญยรัตเวช เลขาธิการคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ แถลงว่า การถวายพระราชสมัญญา “พระบิดาแห่งการประดิษฐ์โลก” ครั้งนี้ เป็นมติเอกฉันท์ของที่ประชุมนานาชาติรวม ๒๙ ประเทศ ซึ่งเป็นตัวแทนจาก ๑๘๔ ประเทศทั่วโลกว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นนักประดิษฐ์ไทยที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประชาโลกทั้งมวล ผลงานประดิษฐ์คิดค้นของพระองค์ เช่น โครงการฝนหลวง กังหันน้ำชัยพัฒนา ทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียง ไบโอดีเซล ล้วนเป็นพระอัจฉริยภาพของพระองค์โดยแท้ และทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวของโลกที่ทรงประดิษฐ์ผลงานที่มีประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ

ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลสิ่งประดิษฐ์ยอดเยี่ยมด้านการอนุรักษ์พันธุ์พืช และรางวัล “นักประดิษฐ์โลก” แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

งานวันนักประดิษฐ์ ประจำปี ๒๕๕๑ และงานวันนักประดิษฐ์โลก ครั้งที่ ๑ ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี ระหว่างวันที่ ๒ - ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ สมาคมส่งเสริมการประดิษฐ์ เกาหลีใต้ (Korea Invention Promotion Association - KIPA) ได้มีมติให้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลสิ่งประดิษฐ์ยอดเยี่ยมด้านการอนุรักษ์พันธุ์พืช แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และที่ประชุมร่วมองค์การการประดิษฐ์นานาชาติ ๒๙ องค์การจาก ๑๘๔ ประเทศ มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ทูลเกล้าฯ ถวาย

รางวัล “นักประดิษฐ์โลก” แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นพระองค์แรกของโลกอีกด้วย

โครงการอนุรักษ์พันธุ์พืชของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชประสงค์ที่จะอนุรักษ์พันธุ์พืชมากมายในโลก ที่ค่อย ๆ สูญหายไปเนื่องจากการบุกรุกทำลาย ความไม่ใส่ใจต่อธรรมชาติ หรือธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไป ทรงสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุ์พืชแก่เยาวชนโดยการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนด้านการอนุรักษ์พันธุ์พืชที่ผนวกศาสตร์สาขาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งด้านศิลปศาสตร์ ชีววิทยา พันธุศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิทยาการจัดการ และสังคมศาสตร์ ให้เป็นเครื่องมือสำหรับอนุรักษ์พันธุ์พืช โครงการอนุรักษ์พันธุ์พืชนี้ได้นำไปใช้ในโรงเรียนต้นแบบหลายแห่งที่มีสวนพฤกษศาสตร์อยู่ในโรงเรียน โดยครูเป็นผู้ปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุ์พืชให้นักเรียนผ่านศิลปะการวาดภาพพืชพรรณต่าง ๆ แต่งบทกลอนพรรณนาลักษณะของพันธุ์พืชนั้น ๆ คำวนการแพร่พันธุ์ในอนาคตของพืชที่ปลูกในวันนี้ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น อายุของพืช จำนวนเมล็ดพันธุ์ เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชให้ได้ต้นกล้ามากมาย ตลอดจนตรวจสอบพันธุ์กรรมพืชเพื่อประโยชน์ในการเก็บรักษาพันธุ์พืชต่อไปในอนาคต

ผลงานการอนุรักษ์พันธุ์พืชของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นับเป็นการประดิษฐ์คิดค้นและสร้างนวัตกรรมในด้านการศึกษา การจัดการ อีกทั้งยังมีมิติของกาลเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งเป็นการสร้างความยั่งยืนให้แก่โลก ต่อสู้กับภาวะโลกร้อนที่เกิดขึ้นอยู่ทุกวันนี้ และปกป้องโลกสืบต่อไปในอนาคต

อนึ่ง การคัดเลือกรางวัล “นักประดิษฐ์โลก” มีเกณฑ์การพิจารณาตัดสิน จากผลงานที่ก่อประโยชน์ต่อสังคม โดยเน้นการสร้างความเป็นยั่งยืนเป็นสำคัญ เช่น ผลงานต้องไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ไม่ก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน หรือต้องมีประโยชน์ต่อคนทั่วไปทั้งในด้านสุขภาพ ชีวิตความเป็นอยู่

**ปฏิทินกิจกรรมเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
ประจำเดือนมกราคม - มีนาคม ๒๕๕๑**

สุมาลี เกตุแก้ว รายงาน

วัน/เดือน/ปี เวลา	กิจกรรมโครงการ	สถานที่
๑ มกราคม - ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑	มูลนิธิเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ประสงค์จะมอบรางวัลพันท้ายนรสิงห์ ให้แก่บุคคลที่มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ เป็นผู้ที่กล้าหาญ ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อปกป้องและเชิดชูสถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อยกย่องเชิดชูคุณงามความดีให้ปรากฏสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ได้รับรางวัล รวมทั้งปลุกจิตสำนึกให้เยาวชนไทยและประชาชนได้ยึดถือเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม หากผู้ใดมีคุณสมบัติครบตามประกาศหลักเกณฑ์การพิจารณาเสนอชื่อบุคคลที่สมควรได้รับรางวัล ติดต่อขอรับแบบกรอกข้อมูลประวัติและผลงานได้ที่มูลนิธิเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ภายในเวลาที่กำหนด	มูลนิธิเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล
๑๖ มกราคม ๒๕๕๑ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.	การจัดเวทีประชาคมเพื่อจัดทำแผนแม่บทการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔ เวทีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ห้องประชุมสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
๒๒ - ๒๓ มกราคม ๒๕๕๑ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.	การฝึกอบรมอาสาสมัครเอกลักษณ์ของชาติ รุ่นที่ ๘ (กลุ่มบุคคลทั่วไป)	โรงแรมมุกดาหาร แกรนด์ไฮเทล อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
๒๔ มกราคม ๒๕๕๑ เวลา ๑๐.๐๐ น.	พิธีมอบรางวัล “คนดีศรีสังคม” ครั้งที่ ๑/๒๕๕๑ แก่ผู้กระทำความดี จำนวน ๑๓ คน โดยปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน	ห้องประชุมอรรถไกรวัลวที ชั้น ๑ อาคารสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล
๓๐ มกราคม ๒๕๕๑ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.	การจัดเวทีประชาคมเพื่อจัดทำแผนแม่บทการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔ เวทีภาคเหนือ	ห้องประชุมใหญ่ คณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยโยนก จังหวัดลำปาง

วัน/เดือน/ปี เวลา	กิจกรรมโครงการ	สถานที่
๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.	การจัดเวทีประชาคมเพื่อจัดทำแผนแม่บทการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔ เวทีภาคใต้	ห้องประชุมบ้านชูชุกี อาคารพาโลพัฒนา สถาบันทักษิณคดีศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา
๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เวลา ๑๔.๐๐ น.	นายจุลยุทธ หิรัณยสวัสดิ์ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีรับมอบเงินเพื่อสนับสนุนโครงการจัดทำวารสารไทยของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี จำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท (ห้าแสนบาทถ้วน) จากนายบรรค์ประจวบเหมาะ กรรมการผู้จัดการธนาคารอาคารสงเคราะห์ ด้วยเห็นว่าการจัดทำวารสารไทยนั้นมีความมุ่งมั่นที่จะเผยแพร่ความรู้เชิงสารคดีเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทยอันควรได้รับการสนับสนุนให้สามารถเผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมายสำคัญทั้งในประเทศและต่างประเทศได้อย่างทั่วถึงยิ่งขึ้น	ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ถนนพระราม ๙ กรุงเทพฯ
๒๕ - ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.	การจัดปฐมนิเทศด้านเอกลักษณ์ของชาติแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการงานด้านวิเทศ รุ่นที่ ๖๔ (จังหวัดภูเก็ต)	โรงแรมภูเก็ตเมอร์ลิน อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต
๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.	การจัดเวทีประชาคมเพื่อจัดทำแผนแม่บทการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔ เวทีภาคกลางและภาคตะวันออก	ห้องประชุมอเนกประสงค์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดนครปฐม
๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.	การจัดเวทีประชาคมเพื่อจัดทำแผนแม่บทการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔ เวทีกรุงเทพฯ และปริมณฑล	ห้องประชุมอเนกประสงค์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดนครปฐม
๑๔ มีนาคม ๒๕๕๑ เวลา ๐๖.๓๐ น.	คณะกรรมการสวัสดิการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี จัดให้มีการทำบุญตักบาตรเป็นประจำทุกวัน	บริเวณลานจอดรถหน้ากองกลาง สำนักงานปลัด

วัน/เดือน/ปี เวลา	กิจกรรมโครงการ	สถานที่
	พระ เพื่อรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยที่ดิงาม โดย สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงาน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นเจ้าภาพในการทำบุญ ตักบาตร และนิมนต์พระสงฆ์จากวัดมกุฏกษัตริยาราม จำนวน ๕ รูป มารับบิณฑบาต	สำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล
๑๙ มีนาคม ๒๕๕๑ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.	การจัดเวทีประชาคมเพื่อจัดทำแผนแม่บทการเสริม สร้างเอกลักษณ์ของชาติ ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔ เวทีรวม ทุกภูมิภาค	ห้องประชุมอเนกประสงค์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒน- ธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหา วิทยาลัยมหิดล จังหวัดนคร ปฐม
๑๙ มีนาคม ๒๕๕๑ เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.	การเผยแพร่โน้ตเพลงพร้อมซีดีเพลงพระราชนิพนธ์ การจัดกิจกรรมครั้งนี้ ประกอบด้วย การบรรเลงและ ขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ การจัดนิทรรศการพระ อัจฉริยภาพด้านดนตรีของพระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัว และการมอบโน้ตเพลงพร้อมซีดีเพลงพระราช- นิพนธ์ให้แก่ผู้แทนหน่วยงาน และสถาบันการศึกษา ต่าง ๆ ประมาณ ๒๐๐ แห่ง	หอประชุมคุรุสภา กระทรวง ศึกษาธิการ

ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีรับมอบเงิน สนับสนุนโครงการจัดทำวารสารไทย จากธนาคารอาคารสงเคราะห์

นายจุลยุทธ หิรัณยสวัสดิ์ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีรับมอบเงินสนับสนุนโครงการจัดทำวารสารไทย ของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี จำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท จากนายบรรค์ ประจวบเหมาะ กรรมการผู้จัดการธนาคารอาคารสงเคราะห์ เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ณ ห้องประชุม ชั้น ๑๐ อาคาร ๑ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ สำนักงานใหญ่ เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ

วารสารไทยเป็นวารสารราย ๓ เดือน ที่สำนักงาน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ ความรู้เชิงสารคดีที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทย โดยเน้นสถาบันหลักของชาติทั้ง ๔ สถาบัน ได้แก่ สถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ นี้ อนาคตอาคารสงเคราะห์ ได้มอบเงินจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท ดังกล่าว เพื่อสนับ สนุนการเผยแพร่วารสารไทยสู่กลุ่มเป้าหมายสำคัญ ทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้ที่สนใจศึกษาหาข้อมูลในด้านเอกลักษณ์ของชาติ ได้ใช้ประโยชน์อย่างทั่วถึง

การจัดปฐมนิเทศด้านเอกลักษณ์ของชาติ แก่ผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านวิเทศ รุ่นที่ ๖๔ (จังหวัดภูเก็ต)

ประยุทธ์ ปัญญาศิริ รายงาน

โครงการจัดปฐมนิเทศด้านเอกลักษณ์ของชาติ แก่ผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านวิเทศ เป็นภารกิจตามอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการจัดปฐมนิเทศด้านเอกลักษณ์ของชาติแก่ผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านวิเทศ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ และสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเทศไทย โดยเฉพาะด้านสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แก่ ผู้ที่จะเดินทางไปต่างประเทศและผู้ที่เกี่ยวข้องกับงาน ด้านวิเทศ ให้มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอ ที่จะเกิด ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เกิดความมั่นใจในการ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของประเทศไทย แก่ชาวต่างประเทศได้อย่างถูกต้องชัดเจนและเหมาะสม อันจะนำมาซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ เกิด ความร่วมมือด้านการลงทุนทางธุรกิจ การค้า การท่องเที่ยว และประโยชน์อื่น ๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

ในภาพรวม

การจัดปฐมนิเทศฯ ในพื้นที่ภาคใต้ได้เคย ดำเนินการที่จังหวัดตรัง (รุ่นที่ ๕๖) และจังหวัดนคร ศรีธรรมราช (รุ่นที่ ๕๗) มาแล้ว คราวนี้จัดที่จังหวัดภูเก็ต นับเป็นครั้งที่ ๓ ในภาคใต้ และเป็นการจัดปฐมนิเทศฯ รุ่นที่ ๖๔ ของโครงการฯ ระหว่างวันที่ ๒๕ - ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ณ โรงแรมภูเก็ตเมอร์ลิน จังหวัดภูเก็ต โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตเป็นเจ้าภาพ ร่วมดำเนินการในฐานะเครือข่ายเอกลักษณ์ของชาติ

กลุ่มเป้าหมายหลักของการจัดปฐมนิเทศฯ รุ่นที่ ๖๔ จำแนกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ที่จะเดินทางไป ต่างประเทศและกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวิเทศ ซึ่ง ในกลุ่มหลังนี้รวมถึงนักเรียน นักศึกษา เยาวชน และ ประชาชนทั่วไปด้วย เพราะประเทศไทยเราเป็นประเทศ เสริมความสัมพันธ์กับนานาประเทศทั่วโลก จึงมีชาว ต่างประเทศเข้าออกประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงจำเป็นที่คนไทยต้องมีความรู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับ ประเทศไทยที่ถูกต้องเหมาะสม เพียงพอสำหรับการ พบปะพูดคุยหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทยแก่ชาว ต่างประเทศได้อย่างมั่นใจ โดยมีข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย พอสังเขปดังนี้

๑. กลุ่มเป้าหมายที่ ๑ ผู้ที่จะเดินทางไปต่าง ประเทศ รวม ๑๖ คน จำนวน ๑๒ ประเทศ คือ ประเทศ สหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ เยอรมนี สวิตเซอร์-แลนด์ นิวซีแลนด์ แอฟริกาใต้ จีน ญี่ปุ่น อินเดีย ฮ่องกง และสาธารณรัฐประชาชนลาว

๒. กลุ่มเป้าหมายที่ ๒ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงาน ด้านวิเทศ รวม ๒๑๓ คน ผู้เข้ารับการปฐมนิเทศกลุ่มนี้ มาจากภาคราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การปกครองส่วน ท้องถิ่น ตลอดจนจนภาคเอกชน ครอบคลุมพื้นที่ ๔๐ จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร (๖๙ คน) ขอนแก่น (๑๐ คน) ฉะเชิงเทรา (๔ คน) ชลบุรี (๔ คน) ชัยนาท (๔ คน) เชียงราย (๑ คน) เชียงใหม่ (๒ คน) ตรัง (๑ คน) นครปฐม (๓ คน) นครราชสีมา (๑ คน) นครศรีธรรม-ราช (๒ คน) นครสวรรค์ (๘ คน) นนทบุรี (๑๓ คน) นราธิวาส (๑ คน) ปทุมธานี (๓ คน) ประจวบคีรีขันธ์

(๒ คน) บัตตานี (๗ คน) พระนครศรีอยุธยา (๔ คน) พังงา (๑ คน) พัทลุง (๒ คน) พิจิตร (๑ คน) ภูเก็ต (๓๕ คน) มหาสารคาม (๑ คน) มุกดาหาร (๑ คน) ยะลา (๑ คน) ระนอง (๑ คน) ระยอง (๑ คน) ราชบุรี (๒ คน) ลพบุรี (๑ คน) สกลนคร (๒ คน) สงขลา (๑๐ คน) สตูล (๕ คน) สมุทรปราการ (๑ คน) สมุทรสาคร (๒ คน) สระแก้ว (๑ คน) สุพรรณบุรี (๒ คน) หนองคาย (๑ คน) อ่างทอง (๑ คน) อุตรดิตถ์ (๑ คน) อุบลราชธานี (๑ คน) รวม ๒๑๓ คน

จากข้อมูลผู้เข้ารับการปฐมนิเทศที่มาจาก ๔๐ จังหวัด ทั่วทุกภูมิภาค จำนวน ๒๑๓ คน แสดงให้เห็นถึงความสนใจในโครงการจัดปฐมนิเทศเป็นอย่างดี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเนื้อหาของหลักสูตรและการถ่ายทอดของวิทยากรน่าสนใจ มีประโยชน์ต่อบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทั้งงานด้านวิเทศ ประกอบกับการเล่าขานบอกต่อกันมาจากผู้ที่เคยเข้ารับการปฐมนิเทศในรุ่นก่อน ๆ ทำให้เกิดความเชื่อมโยงถึงกันในลักษณะเครือข่าย ซึ่ง “เครือข่ายเอกลักษณ์ของชาติ” นี้เป็นเป้าประสงค์ของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติที่จะพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติที่มีเอกภาพ เกิดผลเป็นรูปธรรม แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าพื้นที่ดำเนินการ คือ จังหวัดภูเก็ต หรือไข่มุกอันดามัน มีศักยภาพและมีเสน่ห์ดึงดูดใจให้ต้องตัดสินใจโดยพลันที่จะเดินทางไปร่วมการปฐมนิเทศในครั้งนี้ให้ได้

ผู้ที่สนใจร่วมเป็นเครือข่ายเอกลักษณ์ของชาติทั้งในฐานะผู้เข้ารับการปฐมนิเทศและในฐานะเจ้าภาพร่วมดำเนินการโครงการจัดปฐมนิเทศด้านเอกลักษณ์ของชาติแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งงานด้านวิเทศสามารถติดต่อโดยตรงได้ที่ **กลุ่มงานพัฒนาและส่งเสริมองค์กรเครือข่ายเอกลักษณ์ของชาติภายในและต่างประเทศ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ** ซึ่งกำลังเปิดรับสมัครผู้เข้ารับการปฐมนิเทศ รุ่นที่ ๖๕ จังหวัดมหาสารคาม ยินดีต้อนรับทุกท่าน โดยมีกำหนดจัดประมาณเดือนสิงหาคม ๒๕๕๑ รายละเอียดเพิ่มเติมจะแจ้งเวียนให้ทราบอีกครั้งหนึ่ง

มาใช้คำไทยกันเถิด

คนไทยบางคนรวมทั้งสื่อมวลชนต่าง ๆ มักใช้คำศัพท์ภาษาต่างประเทศปะปนกับภาษาไทยทั้งในการพูดและการเขียน ทั้งที่ศัพท์ภาษาต่างประเทศเหล่านั้นมีคำภาษาไทยอยู่แล้ว และไม่ใช่ว่าศัพท์วิชาการที่จำเป็นต้องใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อความเข้าใจแต่อย่างใด

มาใช้คำไทยกันเถิด ☺

รูปแบบ ; ท่วงทำนอง ; ลีลา ไม่ควรใช้ *สไตล์ (style)*

☺ เขามี**รูปแบบ**การดำเนินชีวิตต่างจากคนอื่น

☹ เขามี*สไตล์*การดำเนินชีวิตต่างจากคนอื่น

☺ นักเขียนคนนี้มี**ท่วงทำนอง**การเขียนโดดเด่น

☹ นักเขียนคนนี้มี*สไตล์*การเขียนโดดเด่น

☺ นักยิมนาสติกชาวโรมาเนียมี**ลีลา**สวยงามมาก

☹ นักยิมนาสติกชาวโรมาเนียมี*สไตล์*สวยงามมาก

เวลาที่ที่สุด ไม่ควรใช้ *ไพรม์ไทม์ (prime time)*

☺ รายการโทรทัศน์ช่วงหลังข่าวถือเป็น**เวลาที่ที่สุด**มีคนดูมาก

☹ รายการโทรทัศน์ช่วงหลังข่าวถือเป็น*ไพรม์ไทม์*มีคนดูมาก

ประทับตรา ; ดวงตราไปรษณียากร ไม่ควรใช้ *แสตมป์, แสตมป์ (stamp)*

☺ พนักงาน**ประทับตรา**ของบริษัทบนเอกสาร

☹ พนักงาน*แสตมป์ตรา*ของบริษัทบนเอกสาร

☺ อย่าลืมติด**ดวงตราไปรษณียากร**ที่จดหมายก่อนส่ง

☹ อย่าลืมติด*แสตมป์*ที่จดหมายก่อนส่ง

เข้าใจ ไม่ควรใช้ เกิด (get)

😊 ที่เขาพูดมาทั้งหมด ผมไม่เข้าใจเลย

😞 ที่เขาพูดมาทั้งหมด ผมไม่เกิดเลย

ประเด็นร้อน ไม่ควรใช้ ฮ็อตไอชู่ (hot issue)

😊 เรื่องยุบพรรคการเมืองกำลังเป็นประเด็นร้อน

😞 เรื่องยุบพรรคการเมืองกำลังเป็นฮ็อตไอชู่

(ขนาด) ยักษ์ / (ขนาด) ใหญ่พิเศษ ไม่ควรใช้ จัมโบ้ (jumbo)

😊 ร้านนี้ขายลูกชิ้นขนาดยักษ์ / ใหญ่พิเศษ

😞 ร้านนี้ขายลูกชิ้นขนาดจัมโบ้

ชุด ไม่ควรใช้ ซีรีส์ (series)

😊 ละครเรื่องนี้เป็นละครชุด

😞 ละครเรื่องนี้เป็นละครซีรีส์

ขอ / ขอฟัง ไม่ควรใช้ รีควีสต์ (request)

😊 เพลงนี้มีคนขอ / ขอฟังมาก

😞 เพลงนี้มีคนรีควีสต์มาก

เรื่อง / วาระ ; รายการ ไม่ควรใช้ ไอเทม (item)

😊 การประชุมวันนี้มีเรื่อง / วาระเกี่ยวกับปัญหาน้ำมัน

😞 การประชุมวันนี้มีไอเทมเกี่ยวกับปัญหาน้ำมัน

😊 บัญชีพัสดุนี้ยังขาดอยู่หลายรายการ

😞 บัญชีพัสดุนี้ยังขาดอยู่หลายไอเทม

เส้นตาย / หมดเขต ไม่ควรใช้ เด็ดไลน์ (date line)

😊 เขากำหนดเส้นตาย / หมดเขตส่งต้นฉบับวันนี้

😞 เขากำหนดเด็ดไลน์ส่งต้นฉบับวันนี้

ช่วง ไม่ควรใช้ เซชชั่น (session)

😊 การสัมมนาช่วงเช้า วิทยากรพูดได้น่าสนใจมาก

😞 การสัมมนาเซชชั่นเช้า วิทยากรพูดได้น่าสนใจมาก

ตราสัญลักษณ์ ไม่ควรใช้ โลโก้ (logo)

😊 สื่อกีฬาของเราปักตราสัญลักษณ์ของโรงเรียน

😞 สื่อกีฬาของเราปักโลโก้ของโรงเรียน

(ศัพท์และตัวอย่างจากหนังสือ ศัพท์ต่างประเทศ
ที่ใช้คำไทยแทนได้ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน) 🌐

ภาษิตอีสาน - ล้านช้าง

แก้วตกลง

แก้วบ่หมอง

ทองตกตม

ทองบ่เส้า

คำแปล : เพชรพลอยตกลงได้ถุนบ้านก็ไม่หม่นหมอง
ทองตกในตมทองก็ไม่หมองมัว

อันว่ายางยูงไม้

ลมตียังหักถ่อง

บาดว่าเคือหย้าบ้อง

ลมตือต้องก้อบเพ

คำแปล : ไม้ยูงยางที่สูงใหญ่ พอถูกลมพัดยังหัก
โค่นได้ ส่วนหญ้าปล้องแม้ลมจะพัดอย่างไรก็ไม่หักโค่น

(จาก พระยา ภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวอีสานและคนลาวล้านช้าง ของ บุญเกิด พิมพ์วรรณธากุล)

วารสารไทยจัดพิมพ์เผยแพร่ด้วยเงินงบประมาณ และเงินสนับสนุนจากธนาคารอาคารสงเคราะห์

www.ghb.co.th

